

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

КОРОЩЕНКО Микола Миколайович

УДК 35.351+352/354+327.7

ДИСЕРТАЦІЯ
СТРАТЕГІЧНІ ПРОВАЙДЕРИ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В
УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Спеціальність 281 – Публічне управління та адміністрування

Галузь знань 28 – Публічне управління та адміністрування

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела

_____ М. М. Корощенко

Науковий керівник: кандидатка наук з державного управління, доцентка
ПРОЖЕНКО НАТАЛІЯ ВІКТОРІВНА

АНОТАЦІЯ

Корощенко М.М. Стратегічні провайдери публічної політики в умовах Євроінтеграції. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування. - Національний університет «Одеська політехніка» МОН України, Одеса, 2025.

Встановлено, що відповідно до головного зовнішньополітичного пріоритету України – інтеграції в Європейський Союз, у 2022 році «Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, який матеріалізував перспективи приєднання до євроспільноти, сприяв подальшим реформам, став стимулом для влади і громадян країни, позитивним сигналом для європейських і світових інвесторів» [61, с. 13–14].

Обґрунтовано, що нині на порядку денному – адаптація національного законодавства до європейського правового простору, поглиблення інтеграції українського бізнесу до ринків ЄС, подальша секторальна інтеграція тощо. Активний рух до членства в ЄС ускладнений тяжкою і виснажливою війною з боку рф. У таких умовах важливого значення набуває діяльність стратегічних провайдерів публічної політики, що в сучасних умовах в Україні полягає у продовженні ключових реформ, зокрема реформи децентралізації, надання якісних і доступних медичних та соціальних послуг, у сфері освіти, пенсійного забезпечення, житлово-комунальному господарстві, цифровізації, соціального захисту тощо.

Метою дисертаційного дослідження є концептуальне обґрунтування засад діяльності стратегічних провайдерів публічної політики та вироблення рекомендацій щодо її удосконалення в умовах європейської інтеграції України.

Для досягнення мети дисертаційної роботи було визначено такі завдання:

- узагальнити та дослідити феномен «публічної політики» у працях вітчизняних і зарубіжних вчених;
- визначити концептуальні засади діяльності стратегічних провайдерів публічної політики, їх типологію та функціональне призначення;

- обґрунтувати роль і значення стратегічних провайдерів публічної політики у розвитку громадянського суспільства;
- проаналізувати діяльність стратегічних провайдерів публічної політики;
- дослідити неурядові інституції як стратегічних провайдерів публічної політики;
- визначити стратегічних провайдерів публічної політики України як ключових суб'єктів сталого розвитку держави;
- дослідити методику оцінювання діяльності стратегічних провайдерів публічної політики в умовах євроінтеграційних викликів України;
- проаналізувати діяльність стратегічних провайдерів публічної політики як рушійної сили змін у контексті євроінтеграційних реформ;
- запропонувати напрями забезпечення вирішальної ролі стратегічних провайдерів публічної політики щодо підвищення довіри громадян в умовах воєнного стану і відновлення України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері публічної політики як багаторівневої система взаємодії її суб'єктів з метою реалізації інтересів нації, її окремих секторів чи регіонів, суспільних класів, груп населення.

Предметом дослідження є доктринальні положення та управлінські аспекти діяльності стратегічних провайдерів публічної політики в умовах глобалізаційних процесів та руху України до членства в Європейському Союзі.

Дисертація є першим комплексним науковим дослідженням, присвяченим обґрунтуванню концептуальних підходів та практичних методик щодо забезпечення діяльності стратегічних провайдерів публічної політики в умовах євроінтеграції. У результаті здійсненого дослідження сформульовано ряд пропозицій, до найбільш значущих з яких належать:

вперше:

серед дисертаційних досліджень за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» обґрунтовано концептуальні та прикладні засади діяльності стратегічних провайдерів публічної політики, що дозволило визначити їх загальну характеристику, основні функції, критерії відмінності від інших суб'єктів та значення у євроінтеграційних процесах;

запропоновано застосування методики BellagioSTAMP як інструменту оцінки ефективності стратегічних провайдерів публічної політики у євроінтеграційних процесах України, що сприяє проведенню комплексної оцінки діяльності провайдерів за критеріями сталого розвитку, прозорості, підзвітності та залучення громадськості;

розроблено організаційну карту координації діяльності стратегічних провайдерів публічної політики, що забезпечує чіткий розподіл відповідальності, встановлює прозорі зв'язки між рівнями управління;

удосконалено:

теоретичні підходи до багатогранного значення стратегічних провайдерів публічної політики, що дозволило визначити, що вони формують не лише стратегічні пріоритети для суспільного розвитку, але й забезпечуючи координацію діяльності різних стейкхолдерів, сприяють ефективному використанню ресурсів, укріплюють гарантій представництва інтересів громадян та здійснюють реформи, що спрямовані на стабільність, модернізацію та безпеку;

індикатори ефективності стратегічних провайдерів публічної політики, що дозволило запропонувати систему оцінки ефективності через застосування таких методів, як: індикаторний аналіз, методи експертного оцінювання, соціологічних досліджень, порівняльного аналізу, аудиту державної політики;

набули подальшого розвитку:

розширено коло стратегічних провайдерів публічної політики, які діють у процесах євроінтеграційної трансформації України, включаючи міжнародні організації, експертні аналітичні центри, цифрові платформи, незалежні громадські ініціативи;

обґрунтування центральної ролі стратегічних провайдерів публічної політики у період воєнного стану та післявоєнного відновлення, що сприяє збереженню соціальної стабільності, координації діяльності органів влади, мобілізації ресурсів, зміцненню суспільної довіри.

Ключові слова: публічна політика, стратегічні провайдери, державне управління, державні органи, органи місцевого самоврядування, громадянське

суспільство, громадські ради, громадські об'єднання, ефективність діяльності стратегічних провайдерів, євроінтеграція, Європейський Союз, довіра населення, воєнний стан, відновлення України.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Гришова І., Кизим М., Губарева І., Хаустова В., Лівінський А., Корощенко М. Assessment of the EU and Ukraine Economic Security and Its Influence on Their Sustainable Economic Development. *Sustainability* 2020, 12(18), 7692. URL: <https://doi.org/10.3390/su12187692>

DOI: 10.3390/su12187692

2. Корощенко М.М. Проблеми взаємодії публічної влади та громадянського суспільства в Україні та шляхи їх вирішення. Науково-практичний журнал Чорноморського національного університету імені Петра Могили *ІНВЕСТИЦІЇ: ПРАКТИКА ТА ДОСВІД*. 2024. №4. С. 229. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/issue/current>

DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.4.229>

3. Корощенко М.М. Шляхи підвищення ефективності публічної політики в Україні на основі кращої світової практики. Міжнародний науковий економічний журнал Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2023. №12. С. 6. URL: <http://www.business-inform.net/for-authors/?p=6>

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-12-6-11>

4. Корощенко М.М. Моніторингові засади формування систем публічного управління в Україні. Електронний журнал Дніпровського державного аграрно-економічного університету *ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ: УДОСКОНАЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК*. 2024. №2. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/3012/3048>

DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.2.27>

5. Корощенко М.М. Інтеграційні процеси в сфері державного управління в умовах російсько-української війни. Збірник наукових праць Придніпровської державної академії будівництва та архітектури *ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР*. 2024. №189. С.58-61. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1384/1332>

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-10>

6. Корощенко М.М. Дослідження публічної політики митної адміністрації у наукових працях. Збірник наукових праць Інституту регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України *СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ*. 2023. №4. С.25-29. URL: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-4-4>

7. Корощенко М.М. Модель «належного врядування», як шлях реформування публічної політики в Україні. Науковий журнал Національної академії наук України та ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» *Економіка України*. 2024. №4(749). С.57-67. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.04.057>

8. Корощенко М.М. Процеси реформування в системі державного управління в умовах російсько-української війни: адаптивний сценарій. Міжнародний науковий економічний журнал Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2024. №1. С. 6-13. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-1-6-13>

9. Корощенко М.М., Іванова А.В. Стратегічні провайдери публічної політики України в умовах Євроінтеграції під час російсько-української війни. Електронне наукове фахове видання *Теоретичні та прикладні питання державотворення* Громадської організації «Одеський інститут соціальних технологій». 2023. Випуск 30 ISSUE С. 136-145. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb302023324883>

DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb302023324883>

10. Піроженко Н., Корощенко М. Роль та місце стратегічних провайдерів у процесах реформування системи охорони здоров'я в умовах євроінтеграції. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*: електрон. наук.фах.вид. /

ГО «Асоц. дослідн. держ. упр.», ГО "Одес. ін-т соц. технол.", Одеса, 2024. Вип. 32. – 445 с. – С. 253-262. URL: DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb322024321959>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Корощенко М.М. Особливості сучасної української публічної політики в умовах російсько-української війни. *Особливості функціонування економіки в умовах кризи* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Східноєвропейський центр наукових досліджень (Черкаси, 31 січня 2024 р). Research Europe. 2024. С.173-179. URL: <https://researcheurope.org/product/book-43/>
2. Корощенко М.М. Сучасні наукові уявлення про сутність і природу публічної політики. *Наука та освіта під впливом глобальних викликів* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Міжнародний гуманітарний дослідницький центр (Чернігів, 30 січня 2024 р). Research Europe. 2024. С. 156-160. URL: <https://researcheurope.org/product/book-42/>
3. Корощенко М.М. Публічна політика в Україні з урахуванням євроінтеграції: удосконалення нормативного забезпечення. *Global science: prospects and innovations*. Proceedings of the 6th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2024. Pp. 399-408. ISBN 978-92-9472-196-9 URL: <https://sci-conf.com.ua/vi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-global-science-prospects-and-innovations-1-3-02-2024-liverpul-velikobritaniya-arhiv/>

SUMMARY

Koroshchenko M.M. Strategic providers of public policy in the conditions of European integration. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the degree of Doctor of Philosophy in specialty 281 – "Public management and administration". - Odesa Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2025.

It is established that in accordance with the main foreign policy priority of Ukraine - integration into the European Union, in 2022 Ukraine received the status of a candidate for accession to the EU, which materialized the prospects of joining the European community, promoted further reforms, became an incentive for the authorities and citizens of the country, a positive signal for European and global investors. Key words: public policy, strategic providers, public administration, state bodies, local governments, civil society, public councils, public associations, effectiveness of strategic providers, European integration, European Union, public trust, martial law, restoration of Ukraine.

It is substantiated that currently on the agenda is the adaptation of national legislation to the European legal space, deepening the integration of Ukrainian business into EU markets, further sectoral integration, etc. The active movement towards EU membership is complicated by a difficult and exhausting war on the part of the Russian Federation. In such conditions, the activities of strategic providers of public policy acquire great importance, which in modern conditions in Ukraine consists in continuing key reforms, in particular, decentralization reforms, the provision of high-quality and affordable medical and social services, in the field of education, pensions, housing and communal services, digitalization, social protection, etc.

The purpose of the dissertation research is to conceptually substantiate the principles of the activities of strategic providers of public policy and develop recommendations for its improvement in the context of Ukraine's European integration.

To achieve the goal of the dissertation work, the following tasks were defined:

– to generalize and investigate the phenomenon of «public policy» in the works of domestic and foreign scientists;

- to determine the conceptual foundations of the activities of strategic public policy providers, their typology and functional purpose;
- to substantiate the role and significance of strategic providers of public policy in the development of civil society;
- to analyze the activities of strategic providers of public policy;
- to investigate non-governmental institutions as strategic providers of public policy;
- to identify strategic providers of public policy in Ukraine as key actors in the sustainable development of the state;
- to investigate the methodology for assessing the activities of strategic providers of public policy in the context of Ukraine's European integration challenges;
- to analyze the activities of strategic providers of public policy as a driving force of change in the context of European integration reforms;
- to propose directions for ensuring the decisive role of strategic providers of public policy in increasing citizens' trust in the conditions of martial law and the restoration of Ukraine.

The object of the study is public relations in the field of public policy as a multi-level system of interaction of its subjects in order to realize the interests of the nation, its individual sectors or regions, social classes, and population groups.

The subject of the study is the doctrinal provisions and managerial aspects of the activities of strategic providers of public policy in the conditions of globalization processes and Ukraine's movement towards membership in the European Union. The dissertation is the first comprehensive scientific study devoted to the substantiation of conceptual approaches and practical methods for ensuring the activities of strategic providers of public policy in the conditions of European integration.

As a result of the research, a number of proposals were formulated, the most significant of which include:

first:

among the dissertation research in specialty 281 «Public Management and Administration», the conceptual and applied principles of the activities of strategic public policy providers were substantiated, which allowed us to determine their general

characteristics, main functions, criteria for distinguishing them from other subjects and their significance in European integration processes;

the application of the BellagioSTAMP methodology as a tool for assessing the effectiveness of strategic public policy providers in the European integration processes of Ukraine was proposed, which contributes to a comprehensive assessment of the providers activities according to the criteria of sustainable development, transparency, accountability and public involvement;

an organizational chart for coordinating the activities of strategic public policy providers has been developed, which ensures a clear division of responsibility and establishes transparent connections between levels of management;

improved:

theoretical approaches to the multifaceted significance of strategic public policy providers, which made it possible to determine that they form not only strategic priorities for social development, but also, by ensuring the coordination of the activities of various stakeholders, contribute to the effective use of resources, strengthen guarantees of representation of citizens interests and implement reforms aimed at stability, modernization and security;

indicators of the effectiveness of strategic public policy providers, which made it possible to propose a system of assessing effectiveness through the use of such methods as: indicator analysis, expert assessment methods, sociological research, comparative analysis, audit of state policy;

further developed:

the range of strategic public policy providers operating in the processes of European integration transformation of Ukraine has been expanded, including international organizations, expert analytical centers, digital platforms, independent public initiatives;

substantiating the central role of strategic public policy providers during martial law and post-war recovery, which contributes to maintaining social stability, coordinating activities and authorities, resource mobilization, and strengthening public trust.

Keywords: public policy, strategic providers, public administration, state bodies,

local governments, civil society, public councils, public associations, effectiveness of strategic providers, European integration, European Union, public trust, martial law, restoration of Ukraine.

LIST OF PUBLICATIONS OF THE APPLICANT ON THE TOPIC OF THE DISSERTATION

Scientific works in which the main scientific results of the dissertation are published:

1. Gryshova I., Kyzym M., Hubarieva I., Khaustova V., Livinskyi A., Koroshenko M. Assessment of the EU and Ukraine Economic Security and Its Influence on Their Sustainable Economic Development. *Sustainability* 2020, 12(18), 7692. URL: <https://doi.org/10.3390/su12187692>

DOI: 10.3390/su12187692

2. Koroshchenko M. Problems of interaction between public authorities and civil society in Ukraine and ways to solve them. Scientific and Practical Journal of the Petro Mohyla Black Sea National University *INVESTMENTS: PRACTICE AND EXPERIENCE*. 2024. №4. C. 229. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/issue/current>

DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.4.229>

3. Koroshchenko M.M. Ways to improve the effectiveness of public policy in Ukraine based on the best world practice. International scientific economic journal of the Kharkiv National University of Economics named after Semen Kuznets *BUSINESS INFORM*. 2023. №12. C. 6. URL: <http://www.business-inform.net/for-authors/?p=6>

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-12-6-11>

4. Koroshchenko M. Monitoring principles of formation of public administration systems in Ukraine. Electronic journal of the Dnipro State Agrarian and Economic University: *PUBLIC ADMINISTRATION: IMPROVEMENT AND DEVELOPMENT*. 2024. №2. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/3012/3048>

DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.2.27>

5. Koroshchenko M. Integration processes in the field of public administration in the context of the Russian-Ukrainian war. Collection of scientific papers of the Prydniprovia State Academy of Civil Engineering and Architecture *ECONOMIC SPACE*. 2024. №189. C.58-61. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1384/1332>

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-10>

6. Koroshchenko M.M. Research of the public policy of the customs administration in scientific works. Collection of scientific papers *SOCIAL AND ECONOMIC PROBLEMS OF THE MODERN PERIOD OF UKRAINE* of the Dolishnyi Institute of Regional Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. 2023. №4. C.25-29. URL: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-4-4>

7. Koroshchenko M.M. The model of «good governance» as a way of reforming public policy in Ukraine. Scientific Journal of the National Academy of Sciences of Ukraine and the Institute for Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine. *Ekonomika Ukrainy*. 2024. №4(749). C.57-67. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.04.057>

8. Koroshchenko M. Reform processes in the public administration system in the context of the Russian-Ukrainian war: an adaptive scenario. International Scientific Economic Journal of the Semen Kuznets Kharkiv National University of Economics *BUSINESS INFORM*. 2024. №1. C. 6-13. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-1-6-13>

9. Koroshchenko M.M., Ivanova A.V. Strategic providers of Ukraine's public policy in the context of European integration during the Russian-Ukrainian war Electronic scientific professional publication *Theoretical and applied issues of state-building* of the Public Organisation «Odesa Institute of Social Technologies». 2023. Issue 30 ISSUE P. 136-145 URL: <https://doi.org/10.35432/tisb302023324883>

DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb302023324883>

10. Pirozhenko N., Koroshchenko M. The role and place of strategic providers in the processes of reforming the health care system in the context of European integration. *Theoretical and applied issues of state building*: electronic scientific and

professional edition / NGO «Association for Research in Public Administration», NGO «Odesa Institute of Social Technology», Odesa, 2024. Issue 32. - 445 p. - Pp. 253-262. URL: DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb322024321959>

Scientific works that certify the approbation of the dissertation materials

1. Koroshenko M.M. Features of modern Ukrainian public policy in the context of the Russian-Ukrainian war. *Features of the functioning of the economy in a crisis*: materials of the International Scientific and Practical Conference / Eastern European Centre for Scientific Research (Cherkasy, 31 January 2024). Research Europe. 2024. C.173-179. URL: <https://researcheurope.org/product/book-43/>.

2. Koroshenko M.M. Modern scientific ideas about the essence and nature of public policy. *Science and Education under the Influence of Global Challenges*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference / International Humanitarian Research Centre (Chernihiv, 30 January 2024). Research Europe. 2024. C. 156-160. URL: <https://researcheurope.org/product/book-42/>

3. Koroshenko M.M. Public policy in Ukraine in view of European integration: improvement of regulatory support. *Global science: prospects and innovations*. Proceedings of the 6th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2024. Pp. 399-408. ISBN 978-92-9472-196-9. URL: <https://sci-conf.com.ua/vi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-global-science-prospects-and-innovations-1-3-02-2024-liverpul-velikobritaniya-arhiv/>

ЗМІСТ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	15
ВСТУП.....	16
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАТЕГІЧНИХ ПРОВАЙДЕРІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	23
1.1 Феномен публічної політики у вітчизняній і зарубіжній теорії.....	23
1.2 Концептуальні засади діяльності стратегічних провайдерів публічної політики, їх типологія та функціональне призначення.....	39
1.3 Роль і значення стратегічних провайдерів публічної політики у розвитку громадянського суспільства.....	56
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАТЕГІЧНИХ ПРОВАЙДЕРІВ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	75
2.1. Аналіз діяльності стратегічних провайдерів публічної політики	75
2.2 Неурядові інституції як стратегічні провайдери публічної політики	95
2.3 Стратегічні провайдери публічної політики України як ключові суб'єкти сталого розвитку держави.....	113
РОЗДІЛ 3. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ВИКЛИКИ УКРАЇНИ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАТЕГІЧНИХ ПРОВАЙДЕРІВ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ.....	131
3.1 Методика оцінювання діяльності стратегічних провайдерів публічної політики в умовах євроінтеграційних викликів України.....	131
3.2 Стратегічні провайдери публічної політики як рушійна сила змін у контексті євроінтеграційних реформ.....	151
3.3 Напрями забезпечення вирішальної ролі стратегічних провайдерів публічної політики з підвищення довіри громадян в умовах воєнного стану і відновлення України	169
ВИСНОВКИ.....	188
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	194
ДОДАТКИ	216

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

1. Європейський Союз – ЄС
2. Організація Об'єднаних Націй – ООН
3. Організація економічного співробітництва та розвитку – (Organisation for Economic Co-operation and Development – ОЕСР)
4. Інститут Світового банку – (Worldwide Governance Indicators – WGI)
5. Економічна і соціальна комісія ООН для Азіатсько-Тихоокеанського регіону – (Organisation for Economic Co-operation and Development – ESCAP)
6. Цілі розвитку тисячоліття – ЦРТ
7. Рада Безпеки ООН – РБ ООН
8. Центр надання адміністративних послуг – ЦНАП
9. Орган самоорганізації населення – ОСОН
10. Цілі сталого розвитку – ЦСР
11. Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй – ПРООН
12. Засоби масової інформації – ЗМІ
13. Сполучені Штати Америки – США
14. Індекс розвитку людського потенціалу – ІРЛП ООН
15. Внутрішньо переміщеної особи – ВПО
16. Міністерство внутрішніх справ – МВС
17. Кабінет Міністрів України – КМУ
18. Валовий внутрішній продукт – ВВП
19. Європейський фонд миру – (EPF)
20. Органи внутрішніх справ – ОВС
21. Житлово-комунальне господарство – ЖКГ
22. Збройні сили України – ЗСУ
23. Національна служба здоров'я України – НСЗУ
24. Заклади дошкільної освіти – ЗДО
25. Відкритий Уряд – (Open Government Partnership OGP)

ВСТУП

Актуальність дослідження. Відповідно до головного зовнішньополітичного пріоритету України – інтеграції в Європейський Союз, у 2022 році «Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, який матеріалізував перспективи приєднання до євроспільноти, сприяв подальшим реформам, став стимулом для влади і громадян країни, позитивним сигналом для європейських і світових інвесторів» [61, с. 13–14].

Нині на порядку денному – адаптація національного законодавства до європейського правового простору, поглиблення інтеграції українського бізнесу до ринків ЄС, подальша секторальна інтеграція тощо. Активний рух до членства в ЄС ускладнений тяжкою і виснажливою війною з боку рф. У таких умовах важливого значення набуває діяльність стратегічних провайдерів публічної політики, що в сучасних умовах в Україні полягає у продовженні ключових реформ, зокрема реформи децентралізації, надання якісних і доступних медичних та соціальних послуг, у сфері освіти, пенсійного забезпечення, житлово-комунальному господарстві, цифровізації, соціального захисту тощо.

Окремі аспекти діяльності стратегічних провайдерів публічної політики в умовах євроінтеграції розглядалися зарубіжними (Р. Роуз, Ж.-К. Тоніг, Е. Пейдж, П. Мюлле, Ю. Габермас, Дж. Дівей, Ф. Тейлор, А. Файоль, Л. Г'юлік, Дж. Муні, Л. Урвік, А. Рейлі, М. Фоллет, Ч. Бернард, Г. Саймон, А. Бартолі, М. Беллаванс, С. Креснер, Н. Луман, Д. Кінгдон, М. Паттон) та вітчизняними (Н. Шматко, В. Авер'янов, В. Бабаєв, В. Бакуменко, В. Князєв, В. Мамонова, О. Машков, Н. Нижник, О. Оболенський, В. Сороко, Ю. Шаров, О. Пруднікова, В. Авер'янов, М. Баймуратов, Ю. Барабаш, О. Батанов, В. Борденюк, Б. Калиновський, М. Козюбра, А. Колодій, В. Копейчиков, О. Копиленко, В. Кравченко, А. Крусян, П. Любченко, О. Марцеляк, М. Орзіх, Н. Пархоменко, В. Погорілко, А. Селіванов, С. Серьогіна, О. Скрипнюк, М. Ставнійчук) вченими.

Втім, у роботах зазначених авторів досліджувались лише окремі аспекти стратегічного розвитку країни, феномен та значення поняття «публічна політика», соціальні, інформаційні, Інтернет провайдери, тощо. Тим не менш, у

вітчизняній науці публічного управління та адміністрування залишається недостатньо дослідженими питання теоретико-методологічного та прикладного характеру, пов'язані із діяльністю стратегічних провайдерів публічної політики та вироблення рекомендацій щодо її удосконалення в умовах європейської інтеграції України. Зазначене додатково актуалізує вибір предмету та напрямів дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконувалося в межах науково-дослідної теми кафедри публічного управління та регіоналістики Національного університету «Одеська політехніка» «Забезпечення сталого розвитку територіальних громад та регіонів в умовах політико-управлінських трансформацій» (ДР № 0122U002195).

Особистий внесок автора полягає у виробленні концептуальних підходів та практичних методик щодо удосконалення діяльності стратегічних провайдерів публічної політики в умовах європейської інтеграції України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є концептуальне обґрунтування засад діяльності стратегічних провайдерів публічної політики та вироблення рекомендацій щодо її удосконалення в умовах європейської інтеграції України.

Для досягнення мети дисертаційної роботи було визначено такі завдання:

- узагальнити та дослідити феномен «публічної політики» у працях вітчизняних і зарубіжних вчених;
- визначити концептуальні засади діяльності стратегічних провайдерів публічної політики, їх типологію та функціональне призначення;
- обґрунтувати роль і значення стратегічних провайдерів публічної політики у розвитку громадянського суспільства;
- проаналізувати діяльність стратегічних провайдерів публічної політики;
- дослідити неурядові інституції як стратегічних провайдерів публічної політики;
- визначити стратегічних провайдерів публічної політики України як ключових суб'єктів сталого розвитку держави;
- дослідити методику оцінювання діяльності стратегічних провайдерів

публічної політики в умовах євроінтеграційних викликів України;

- проаналізувати діяльність стратегічних провайдерів публічної політики як рушійної сили змін у контексті євроінтеграційних реформ;

- запропонувати напрями забезпечення вирішальної ролі стратегічних провайдерів публічної політики щодо підвищення довіри громадян в умовах воєнного стану і відновлення України.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини у сфері публічної політики як багаторівневої система взаємодії її суб’єктів з метою реалізації інтересів нації, її окремих секторів чи регіонів, суспільних класів, груп населення.

Предметом дослідження є доктринальні положення та управлінські аспекти діяльності стратегічних провайдерів публічної політики в умовах глобалізаційних процесів та руху України до членства в Європейському Союзі.

Методи дослідження. В основу роботи було покладено фундаментальні положення теорії державного управління, наукові засади розвитку стратегічних провайдерів публічної політики в умовах євроінтеграції. Для досягнення поставленої мети було використано комплекс підходів і методів наукового дослідження, які є взаємопов’язаними між собою, а саме: співвідношення та порівняння з метою виокремлення вітчизняних та зарубіжних наукових підходів щодо визначення публічної політики; загальнонаукові методи аналізу та синтезу сприяли дослідженню концептуальних засад діяльності стратегічних провайдерів публічної політики, їх функції та типології; системний підхід дозволяє інтегрувати роль стратегічних провайдерів публічної політики у систему державного управління в умовах євроінтеграції; метод системно-функціонального аналізу дозволяє з’ясувати особливості ефективної діяльності стратегічних провайдерів публічної політики в умовах євроінтеграції; методи узагальнення та співвіднесення сприяли визначенню методів оцінки діяльності стратегічних провайдерів публічної політики в умовах євроінтеграційних викликів України; метод теоретичного абстрагування сприяв з’ясування особливостей діяльності стратегічних провайдерів публічної політики у проведенні реформування органів судової, виконавчої влади за вимогами європейського співтовариства; логіко-формалізований метод прийняття управлінських рішень дозволив

сформувати напрями забезпечення вирішальної ролі стратегічних провайдерів публічної політики щодо підвищення довіри громадян в умовах воєнного стану і відновлення України.

Теоретичні основи дослідження сформовано науково-прикладними розробками українських учених (М. Горлач, В. Горлач, К. Кремень, Ю. Сурмін, В. Бакуменко, А. Михненко, В. Ковбасюк, Ю. Трощинський, К. Сурмін, Н. Крестовська, Л. Матвеева, А. Іванова, В. Безродна, С. Білошицький, А. Вишняк, Е. Головаха, Н. Костенко, С. Макеева, Ф. Шандор, В. Авер'янов, В. Бабкін, А. Гальчинський, О. Дем'янчук, Ю. Кальниша, В. Князєв, С. Каліушко, Ю. Лебединський, Н. Нижник, В. Тертичка, С. Телешун, В. Ребкало, С. Рябов, Ю. Шемшученко, Л. Шкляр, В. Якушик та інших) та зарубіжних авторів (Г. Аллсонд, З. Бжезинський, С. Верба, Д. Істон, Ч. Ліндблом, М. Кларк, Р. Нісберт, М. Браун, Л. Пал, П. Вейн, К. Вайс, Д. Стоун, Е. Янг, Л. Куін та інших).

Нормативно-правовим базисом дисертації є законодавство України у сфері публічного управління, міжнародні програмні документи довгострокового стратегічного планування розвитку держави, плани організаційно-правового забезпечення імплементації міжнародних стандартів публічної політики в сфері реформування діяльності стратегічних провайдерів публічної політики, постанови та розпорядження Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативні акти законодавчих органів України.

Емпіричний базис дослідження сформовано консультаційними, рекомендаційними та узагальнюючими документами міжнародних та національних урядових, міжурядових та неурядових організацій, якими визначено кращі практики публічного управління, стратегічного планування розвитку країни, діяльності стратегічних провайдерів публічного управління в забезпеченні реформ всіх галузей життєдіяльності держави, повернення повної довіри громадян до органів публічної влади та окремих керівних особистостей в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим комплексним науковим дослідженням, присвяченим обґрунтуванню

концептуальних підходів та практичних методик щодо забезпечення діяльності стратегічних провайдерів публічної політики в умовах євроінтеграції. У результаті здійсненого дослідження сформульовано ряд пропозицій, до найбільш значущих з яких належать:

вперше:

серед дисертаційних досліджень за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» обґрунтовано концептуальні та прикладні засади діяльності стратегічних провайдерів публічної політики, що дозволило визначити їх загальну характеристику, основні функції, критерії відмінності від інших суб'єктів та значення у євроінтеграційних процесах;

запропоновано застосування методики BellagioSTAMP як інструменту оцінки ефективності стратегічних провайдерів публічної політики у євроінтеграційних процесах України, що сприяє проведенню комплексної оцінки діяльності провайдерів за критеріями сталого розвитку, прозорості, підзвітності та залучення громадськості;

розроблено організаційну карту координації діяльності стратегічних провайдерів публічної політики, що забезпечує чіткий розподіл відповідальності, встановлює прозорі зв'язки між рівнями управління;

удосконалено:

теоретичні підходи до багатогранного значення стратегічних провайдерів публічної політики, що дозволило визначити, що вони формують не лише стратегічні пріоритети для суспільного розвитку, але й забезпечуючи координацію діяльності різних стейкхолдерів, сприяють ефективному використанню ресурсів, укріплюють гарантій представництва інтересів громадян та здійснюють реформи, що спрямовані на стабільність, модернізацію та безпеку;

індикатори ефективності стратегічних провайдерів публічної політики, що дозволило запропонувати систему оцінки ефективності через застосування таких методів, як: індикаторний аналіз, методи експертного оцінювання, соціологічних досліджень, порівняльного аналізу, аудиту державної політики;

набули подальшого розвитку:

розширено коло стратегічних провайдерів публічної політики, які діють у процесах євроінтеграційної трансформації України, включаючи міжнародні організації, експертні аналітичні центри, цифрові платформи, незалежні громадські ініціативи;

обґрунтування центральної ролі стратегічних провайдерів публічної політики у період воєнного стану та післявоєнного відновлення, що сприяє збереженню соціальної стабільності, координації діяльності органів влади, мобілізації ресурсів, зміцненню суспільної довіри.

Практичне значення одержаних результатів. Результати проведеного дослідження, його узагальнення та розроблені пропозиції, що сформульовані у висновках дисертації, мають вагоме теоретико-прикладне значення для сучасної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, як провайдерів публічної політики зокрема галузі завдань та вимог Європейського Союзу до України, як кандидата.

Результати дослідження можуть бути використаними у:

науково-дослідній сфері – для подальшого розвитку теоретичних положень публічного управління, публічного адміністрування управлінських сервісів у державному управлінні та місцевому самоврядуванні, вироблення науково обґрунтованих пропозицій удосконалення їх діяльності;

правотворчій діяльності – при оновленні законодавства України у сфері державного управління та місцевого самоврядування;

навчальному процесі – під час розробки робочих програм, методичних матеріалів та викладання дисциплін у сфері державного управління, місцевого самоврядування, євроінтеграції України до ЄС, а також у сфері діяльності стратегічних провайдерів.

Особистий внесок дисертанта. Дисертаційне дослідження виконано аспірантом самостійно, усі сформульовані у ньому положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень аспіранта.

Апробація результатів дослідження. Дисертацію виконано на кафедрі публічного управління та регіоналістики Національного університету «Одеська політехніка» та обговорено на засіданні Навчально-наукового інституту публічної

служби та управління. Основні положення дослідження висвітлено у доповідях на науково-практичних конференціях і семінарах, а саме:

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження було представлено та обговорено на вітчизняних і міжнародних науково-практичних конференціях: Міжнародна науково-практична конференція/Міжнародний гуманітарний дослідницький центр «Наука та освіта під впливом глобальних викликів» (м. Чернігів, 30 січня 2024 року), Міжнародна науково-практична конференція/Східноєвропейський центр наукових досліджень «Особливості функціонування економіки в умовах кризи» (м. Черкаси, 31 січня 2024 року), VI Міжнародна науково-практична конференція «GLOBAL SCIENCE: PROSPECTS AND INNOVATIONS» (м. Ліверпуль, Великобританія, 1-3 лютого 2024 року), VI Міжнародна науково-практична конференція «CURRENT CHALLENGES OF SCIENCE AND EDUCATION» (м. Берлін, Німеччина, 12-14 лютого 2024 року).

Публікації. Основні положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертаційному дослідженні, викладено у 5 наукових статтях, 1 з яких розміщено у науковому фаховому виданні України, проіндексованому у міжнародній наукометричній базі Scopus, 3 – розміщено у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б», і 4 доповідях на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертаційної роботи становить 224 сторінки, з яких 180 сторінок основного тексту. У роботі наведено 3 рисунки та 9 таблиць, 6 (довідки про впровадження) додатків. Список використаних джерел та літератури містить 208 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАТЕГІЧНИХ ПРОВАЙДЕРІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

1.1 Феномен публічної політики у вітчизняній і зарубіжній теорії

Світова епоха сьогодення формує єдине інформаційне середовище, яке визначає нову культуру як суспільства в цілому, так і кожної людини окремо. З цього приводу українська вчена О. Пруднікова [120, с.5] писала, що сучасний етап розвитку цивілізації відзначається тим, що жодна сфера людського життя не характеризується здатністю здійснювати ефективне функціонування та розвиватися без повного і своєчасного забезпечення необхідною інформацією. Відтак, важливим представляється вміння швидко, якісно та адекватно сприймати цю інформацію, зберігати її, обробляти, використовувати та передавати далі.

Визначаючи дефініцію публічної політики, слід зазначити, що наукові дефініції служать засобом для пізнання і з'ясування суті того або іншого явища, включаючи і суспільне життя; вони покликані дати ясне уявлення про це явище, в даному випадку про публічну політику. Тому приступаючи до аналізу та розуміння сучасного стану інституту публічної політики, як феномену управління, доцільно, перш за все, дослідити історичний процес виникнення цього інституту.

Необхідно відразу ж вказати, що визначення дефінітивного наповнення концепту «публічна політика», представляє певні труднощі методологічного і етимологічного порядку. Проблема полягає в тому, що на сьогоднішній день є відсутнім чітке і однозначне не тільки доктринальне, але і легітимне визначення поняття «публічна політика». Перш за все, варто відзначити наявність смислових відмінностей між виразами «публічна політика» і «публічна політична діяльність», оскільки ці відмінності у сучасному слововживанні стають більш

суттєвішими. Не дивлячись на те, що воно достатньо активно застосовується в заявах і виступах офіційних представників держав, в багатьох міжнародних документах, у тому числі і у рішеннях ООН й інших міжнародних організацій. Ці терміни стали звичними для публікацій політиків, дипломатів і журналістів по актуальних питаннях сучасних міжнародних відносин.

Слід зазначити, що у державному управлінні, є загальні підходи до визначення опорного слова, терміну, що міститься у досліджуваній понятійній конструкції. Це відноситься до терміну «політика», який у широкому сенсі визначається, як діяльність з вирішення питань життя суспільства чи певної його частини, що пов'язана з ухваленням відповідальних рішень у зоні взаємовідносин, які функціонують між різними суспільними групами, державою й народом, а також із боротьбою за здобуття або утримання державної влади, як знаряддя регулювання і формування цих стосунків. У вузькому сенсі, політика розуміється як управлінська діяльність стратегічного рівня щодо внутрішніх та зовнішніх правових стосунків і взаємодій.

Варто визначити, що найбільш вдалими визначеннями правопорядку, представляються дефініції, розроблені теоретиками права. Так, наприклад, О. Пухкал трактує поняття публічної політики через призму публічного порядку, що тим самим дозволяє краще зрозуміти ті сучасні процеси, що відбуваються, та прогнозувати їх можливий подальший розвиток [122, с.109]. Незважаючи на те, що поняття «публічний порядок» не має чіткого визначення, учений зазначає, що «його зміст залишається зрозумілими» [122, с. 109] для фахівців у сфері державного управління, адже воно охоплює такі аспекти, як державний устрій, суспільний лад, громадські права та свободи.

У цьому контексті доцільно звернутися до визначення дефінітиву політики, яке пропонує В. Тертичка. Так, на його думку, для проведення аналізу політики найчастіше використовується термін «державна» (серед інших можливих перекладів терміну «public»: державна, цивільна, національна). Однак, у процесі розвитку громадянського суспільства поступово відбувається перехід до вживання терміну «суспільна» замість «державна», що породжує нову дефініцію – суспільна політика (public policy). Також учений наголошує, що

таким чином підкреслюється здійснення політики у суспільстві, на благо цього суспільства та в умовах становлення громадянського суспільства [137, с. 12].

Таким чином, в англійській мові для позначення поняття «політика» вживається кілька термінів: *policy*, *politics*, *polity* [123, с. 146]. Термін *politics* означає політичну сферу, політичну діяльність та саму політику як таку, а в американському контексті може також означати політичні махінації [123, с. 146]. Термін «*policy*» відображає політику як відповідну лінію поведінки чи політичний курс, з уточненням у вигляді *policy making*, що означає розробку, формулювання чи реалізацію певного політичного курсу [123, с. 147]. Термін «*polity*» стосується державного устрою, форми правління або конкретної політичної системи. Отже, усі ці наведені поняття вказують лише на те, що політика одночасно виступає як сфера діяльності та як форма діяльності. Слово «*public*» з англійської мови [123, с. 147] перекладається як громадський, державний, публіка, народ, громадськість .

Слід зазначити, що така багатозначність суттєво ускладнює розуміння цієї категорії, адже словосполучення зі словом *public*, які трапляються у словнику, включають у пояснювальній частині компонент «публіка» чи «суспільство».

Виходячи з цього, надзвичайно важливим є осмислення категорії «публічна політика», яку слід інтерпретувати через інші суміжні категорії: «публіка», «публічне поле», «публічна сфера», «публічний простір», «громадськість». Відтак, наука з державного управління пропонує різні смислові інтерпретації дефініції «публічна політика», які постійно уточнюються та доповнюються залежно від соціально-політичних і тимчасових змін. Однією з основних складнощів є дискусійність цієї дефініції, що змушує науковців шукати відповідь на питання щодо його значення.

Таким чином, якщо трактувати термін «публічний» у контексті політики як «*policy*», то він охоплює процес розробки та реалізації програм діяльності владних структур різного рівня. Відтак, у такому розумінні публічна політика постає як система програм та механізмів їх впровадження, що ґрунтується на врахуванні потреб як соціальних груп, так й індивідів. У результаті таке трактування тісно пов'язане з участю суспільства у прийнятті політичних

рішень, що тим самим дозволяє вважати публічну політику способом і результатом залучення громадян до процесу ухвалення пріоритетних для суспільства рішень.

Варто підкреслити, що додатковою причиною складності семантичного розуміння виступає те, що, на думку французького соціолога М. Догана, дефініція «публічна політика» мігрує між різними науковими сферами [Цит. за 10, с. 323-324]. При цьому, формування цієї категорії зазнало впливу різних наукових дисциплін, зокрема соціології, філософії, управлінських наук, системології та кібернетики.

З метою глибокого осмислення сутності вищезгаданої категорії необхідно враховувати часові характеристики політичного середовища та динамічні зміни в науці, що відображаються на трактуванні публічної політики. Перехід від традиційного суспільства до сучасного супроводжувався суттєвими змінами у сфері суспільних наук, що включали перегляд усталених понять, появу нових парадигмальних підходів та зміну уявлень про суспільне буття. Такий розвиток безпосередньо пов'язаний із трансформацією ідентичного сприйняття, посиленням напрямів інформатизації суспільства, проведенням інтенсифікації відповідних комунікаційних процесів, здійсненню соціальної диференціації, посилившимся ускладненнями у функціонуванні політичної системи.

Зазначимо, що важливо також враховувати етноцентричну позицію дослідників, які працюють над цією проблематикою. Отже, науковці, формулюючи власні погляди на публічність і публічну політику, орієнтуються на власну культуру, менталітет, ціннісні орієнтації та політичне середовище. Зокрема, західні науковці здебільшого пов'язують зазначену категорію з ліберально-демократичним концептом і громадянським суспільством. Відтак, їхнє розуміння публічності певною мірою стало стандартом для наукової спільноти, що сприймає публічну політику як процес співуправління, у якому суспільство усвідомлює власні інтереси, активно обговорює їх та бере участь у процесах державного управління.

Таким чином, формування дефініції у межах досліджень публічної політики також залежить від того, як ми уявляємо це поняття у своєму аналізі.

Отже, публічна політика може бути інтерпретована як цілісна система, як політична мережа, як стратегічний курс державного розвитку, як комунікаційний процес між владою та громадянським суспільством, а також як соціальна програма або стратегія розвитку. Безумовно, така багатогранність тлумачень не може не впливати на уточнення та коригування дефініції «публічна політика». Розглядаючи цю проблему, слід враховувати те, що мають місце дві основні тенденції у тлумаченні цього поняття серед науковців. Перша тенденція пов'язана з філософсько-аксіологічним підходом до розуміння «публічного», а друга відображає предметно-практичний спектр публічної політики як діяльній та інституційній категорії [92, с. 63-67]. Обидві ці тенденції є взаємозалежними та відповідно органічно поєднують одна одну.

Вивчаючи філософсько-аксіологічний підхід, зазначимо, що він базується на сутнісних характеристиках двох основних антитез – «публічного» і «приватного», які утворюють основну концепту «публічна політика». Підкреслимо, що перші згадки про публічну діяльність людини як феномен, який є безпосередньо пов'язаним із політичною сферою, можна відшукати у працях античних авторів. Так, зазначимо, що з розвитком буржуазного суспільства філософське осмислення концепції «публічного» набуло нового значення, що значною мірою було зумовлено ідеями мислителів Нового часу, зокрема Т. Гоббса, Дж. Локка, І. Канта, Ж.-Ж. Руссо, Ф. Гегеля та інших. Їхні погляди зробили вагомий внесок у формування дискурсу про публічне в епохи модерну та постмодерну.

Як зазначає О. Дем'янчук, у демократичному суспільстві, де рівень розвитку громадянського суспільства є високим, державна влада частково делегує свої повноваження органам місцевого самоврядування. У такому контексті доцільно говорити про «публічну владу», яка є синтезом державного управління та громадського самоврядування [27, с. 31-32]. Відповідно, поняття «публічної політики» має ширший зміст порівняно з «державною політикою», оскільки воно охоплює не лише діяльність державних інституцій, а й політичні ініціативи, реалізовані недержавними організаціями, громадськими об'єднаннями, а також приватними структурами та агентствами. На відміну від

тоталітарних режимів, у демократичних суспільствах неурядовий сектор відіграє ключову роль у формуванні політичного порядку денного, ініціюванні, розробці та впровадженні рішень, спрямованих на задоволення інтересів як окремих соціальних груп, так і суспільства загалом. У зв'язку з цим використання терміну «публічна політика» є більш узагальненим та точніше відображає сутність демократичного управління [27, с. 31-32].

Аналізуючи особливості перекладу терміна *public policy* українською мовою, можна відзначити відсутність єдиної позиції серед дослідників. Це пояснюється як лінгвістичними особливостями української та англійської мов, так і специфікою самого концепту публічної політики, який трансформується під впливом взаємодії демократичної держави та громадянського суспільства.

У межах нашого дослідження особливу увагу слід приділити багаторівневій природі критеріїв публічної політики, серед яких ключовими є прозорість, відкритість владних дій, а також можливість громадян впливати на процес ухвалення та реалізації державних рішень. Отже, можна зробити висновок, що публічність політики, яка проявляється через гласність та відкритість політичного процесу, є фундаментальною умовою існування демократії. В історичному контексті одним із найяскравіших прикладів концептуалізації публічної політики є погляди Аристотеля, який вважав конституційну помірковано-демократичну республіку найоптимальнішою формою державного устрою. Така модель базується на участі вільних громадян середнього достатку та передбачає правління більшості в інтересах усього суспільства.

Давньогрецькі філософи, зокрема Сократ, Платон та Аристотель, ще в античний період аналізували питання політичної діяльності, що стало важливим внеском у формування наукового розуміння публічного управління. Аристотель, зокрема, наголошував на значущості моральних засад політики та необхідності обмеження впливу найменш добродішних громадян на управлінські процеси [94, с. 57-59]. Варто підкреслити, що розвиток демократичних інститутів та ідей свободи відбувався поступово, відображаючи складність та еволюційний характер цього процесу.

Визначним прикладом розвитку теоретичних засад політичної науки стала значна інтелектуальна спадщина італійського мислителя Ніколо Макіавеллі (1469–1527). Його ідеї, засновані на принципах законності та рівності, поряд з напрацюваннями англійських, французьких і американських філософів, сформували основу концепції ефективного державного устрою, що ґрунтується на чесній публічній політичній діяльності. Зокрема, такі видатні європейські мислителі, як Томас Гоббс (1588–1679), Джон Локк (1632–1704), Жан-Жак Руссо (1712–1778) та Шарль Луї де Монтеск'є (1689–1755), заклали основи цінностей особистої свободи, правової держави та необхідності конституційного управління [94, с. 57–59]. Ці концепції стали важливим підтвердженням значущості публічності політичної діяльності, що базується на правових принципах.

Погляди вказаних мислителів на публічну політичну діяльність виявляються у ключових аспектах державного управління, таких як реалізація природних прав людини, концепція громадянського договору, принцип народного суверенітету, поділ владних повноважень та утвердження правової держави.

У цьому контексті значний інтерес становлять також доктринальні концепції інших теоретиків права. Так, американські просвітники Томас Джефферсон (1743–1826), Бенджамін Франклін (1706–1790) і Томас Пейн (1737–1809) розвинули ідеї публічної політичної діяльності, які знайшли своє відображення в основоположних документах американської державності – Декларації незалежності 1776 року та Конституції США, включно з першими десятьма поправками, відомими як Білль про права (1787–1791). Важливу роль у розробці цих документів та становленні незалежної американської держави відіграли Джеймс Медісон, Бенджамін Франклін, Томас Джефферсон і Джордж Вашингтон.

Подібний підхід до осмислення демократії та рівності соціальних верств характерний для французького державного діяча, історика та соціолога Алексіса де Токвіля (1805–1859), який розвинув теорію громадянського суспільства та демократичного врядування [94, с. 57–59]. Його концепція демократії є

важливим свідченням публічності політичної діяльності, оскільки він досліджував як позитивні, так і негативні аспекти демократичних процесів. Зокрема, Токвіль наголошував, що суспільна рівність і занепад аристократії не завжди сприяють встановленню народовладдя.

У цьому контексті можна провести аналогію із сучасною Україною, де номенклатурна еліта часто зосереджена на захисті власних інтересів і владних привілеїв, нехтуючи потребами громадян. Видатним дослідником політики та публічної політичної діяльності був німецький соціолог Макс Вебер (1864–1920), чії теорії про природу політичної влади, її характер та взаємодію владних структур із суспільством залишаються актуальними [92, с. 63–67]. Вебер підкреслював, що раціоналізація політичного життя та публічної політичної діяльності полягає у впровадженні правових інститутів, парламентаризму та ефективної адміністративної системи. Він також висунув концепцію всесильності бюрократії, яка, на його думку, має бути професійною, чесною та діяти виключно в межах закону. Водночас Вебер застерігав щодо негативних тенденцій бюрократичної системи, зокрема її схильності виходити за межі компетенції, труднощів у прийнятті нестандартних рішень та неефективності в умовах кризових ситуацій. Ці проблеми можна спостерігати і в сучасному українському адміністративному та політичному середовищі, особливо в період трансформаційних змін.

Розвиток сучасної теорії еліт значною мірою відбувся завдяки італійським соціологам Гаetano Мосці (1858–1941) та Вільфредо Парето (1848–1923), які сформулювали концепцію еліт як частини суспільства, що здійснює політичну діяльність на публічному рівні, за умови ефективної взаємодії з громадськістю. Починаючи з XX століття, у США стали популярними концепції плюралістичного підходу до політичної діяльності, зокрема теорія групових інтересів. У цьому контексті особливу роль відіграла праця Артура Бентлі «Процес державного управління: Вивчення тисків» (1908), яка й досі вважається класичною у дослідженні політичних механізмів [92, с. 63–67]. Саме з цього часу набув поширення ліберально-плюралістичний підхід до аналізу влади та

публічної політики, що залишається впливовою концепцією у сучасній політичній науці.

Як методологічну домінанту у формуванні публічної політики, що функціонує як своєрідний політичний механізм, спрямований на забезпечення суспільного порядку в статуйному аспекті, слід звернути увагу на те, що на межі XIX–XX століть інстинкт виживання та самозбереження сприяв усвідомленню людством об'єктивної реальності світу як єдності природи та людини.

У цьому контексті доречно навести слова Генерального секретаря ООН Кофі Аннана, який наголошував, що в сучасному світі жодна людина й жодна держава не можуть існувати в ізоляції, адже всі ми одночасно є як членами своїх локальних спільнот, так і частиною глобального суспільства.

Дійсно, у період з кінця 1920-х до початку 1930-х років XX століття, під впливом економічної кризи в США, відбувалося оновлення та розширення соціальної ролі держави. Це сприяло проникненню у політичну науку ідей біхевіористського напрямку, що фокусувався на поясненні мотивів і чинників, які визначають політичну поведінку людей [92, с. 63–67]. У цей період формується соціально-психологічний підхід до дослідження політики як соціального феномена, де політична діяльність розглядається як публічна.

Ці питання були предметом наукових праць Чарльза Меріама та Гарольда Ласвелла, значна частина досліджень яких була присвячена вивченню феномену пропаганди. У 1960-х роках XX століття розпочинається постбіхевіористська революція в осмисленні політичних процесів. Вимоги часу зумовили необхідність глибшого та ширшого аналізу політичних явищ.

Дослідники та практики політичної діяльності наголошували на важливості інтеграції науково-пізнавальних та нормативно-ціннісних аспектів політичної науки. Водночас посилювалася увага до відповідальності за політичну діяльність як невід'ємну складову публічного буття, що сприяло розвитку нових підходів у розумінні ролі держави, суспільства та інститутів влади.

Зазначимо, що зарубіжні науковці вивчають дефініцію «публічна політика» з досить практичної точки зору, маючи при цьому на увазі відповідний

інструментарій, за допомогою якого можна виробити й ухвалити рішення з різних колективних проблем. Можна зазначити, що максимально точно визначення дефініції, що досліджується, надає відомий американський політик Д. Андерсон [4]. Воно свідчить, що це «політика, яку виробляють урядовці та органи влади, і яка стосується значної кількості людей», що безпосередньо представляє собою вчинення певних дій урядових органів у рамках відповідного процесу, пов'язаного з виробленням, ухваленням та реалізацією державного курсу.

Варто підкреслити, що зараз здійснюється перегляд взаєв'язку між наукою та ідеологією: раніше були періоди «ідеологізації» – посилення впливу ідеологічних чинників при розгляді міждержавних або внутрішньодержавних проблем, «після – деідеологізації» – як результат зменшення впливу різних ідеологій на протистояння інтересів між державами, класами, націями, елітами, окремими владними групами, а зараз спостерігається період «реідеологізації» – поновлення посилення впливу ідеологічних чинників при розгляді міждержавних або внутрішньодержавних проблем [10, с. 323-324]. Такий погляд є досить властивим для позиції західної наукової думки.

Однак, у наш час, у межах політичного процесу публічна політична діяльність сучасного українського політикуму тісно пов'язана з прагненням розробити ідеологічні засади державотворення демократичного спрямування, що ґрунтуються на гуманістичних підходах [62].

Паралельно здійснюється формування нових концепцій публічної політичної діяльності, зокрема теорій плюралістичного суспільства, тоталітаризму, розвитку та політичної модернізації, розроблених такими дослідниками, як Г. Аллсонд, З. Бжезинський, С. Верба, Д. Істон, Ч. Ліндблом, М. Кларк, Р. Нісберт та інші. Розмаїття політичних поглядів, оцінок і суспільних інтересів, а також політична диференціація сприяють виникненню суперечностей і конфліктів. Водночас вони обумовлюють необхідність пошуку компромісів і налагодження механізмів співпраці.

У зв'язку з цим у системі публічної політичної діяльності особливе значення має дослідження природи політичних конфліктів, механізмів їхнього

вирішення та шляхів запобігання. Оскільки публічна політична діяльність реалізується в межах соціальної взаємодії, важливу роль відіграє плюралізм думок, що забезпечує демократичний характер політичного дискурсу.

Зазначимо, що у західних країнах політичні процеси активно досліджуються, а механізми їх демократизації розробляються не з метою захисту вузькопартійних або корпоративних інтересів, а задля сприяння прогресивному розвитку політичної діяльності. Завдяки її публічному характеру відбувається утвердження демократичних цінностей у громадянському суспільстві, що сприяє формуванню ефективних моделей демократичного управління.

Так, у сучасній світовій науковій літературі публічна політика розглядається як невід'ємний елемент демократичного суспільства, але, на жаль, систематичні доктринальні розробки функціонування інституту публічної політики є відсутніми. Вчені, що проводять дослідження у сфері концептуальних засад публічної політики, зокрема М. Браун, Л. Пал, П. Вейн, К. Вайс, Д. Стоун, Е. Янг, Л. Куін, вивчають усі методологічні основи формування та реалізації у сукупності політики, політичної діяльності.

Дійсно, аналізуючи сучасний західний досвід публічної політичної діяльності, зазначені дослідники пропонують комплексний підхід до розуміння механізмів реалізації політики. Вони розкривають як функціональні, так і структурні особливості державної політичної стратегії, що дозволяє адаптувати її до специфіки трансформаційних процесів в українському суспільстві.

З урахуванням національної ментальності, наявних ресурсів та історичних традицій, ці концепції можуть бути використані для формування публічної політичної стратегії, що передбачає активне залучення громадянського суспільства до її реалізації. Водночас сучасний розвиток політичної думки в Україні зумовлений необхідністю розв'язання низки історично обумовлених проблем. Передусім варто зазначити, що формування політичної науки та ідеологічних засад державності відбувалося в умовах значних обмежень і перешкод.

Протягом майже 350 років Україна не мала власної суверенної державності, що зумовило пріоритетність питань, пов'язаних із боротьбою за

незалежність, відстоюванням національних прав, збереженням культурної ідентичності, мови та політичної суб'єктності [127, с. 4-9]. Чужоземні режими свідомо перешкоджали поширенню ідей національного визволення та формуванню політичних шкіл, однак знищити українську політичну думку повністю не вдалося.

Слід підкреслити, що витoki української політичної думки сягають доби Київської Русі. Упродовж історії існували періоди державницького розвитку, які сприяли становленню політичної культури: княжа доба (IX–XIV ст.), період козацької державності та Гетьманщини (XVII–XVIII ст.), а також доба Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки (1918–1921 рр.). Саме в ці періоди українські мислителі мали змогу інтегруватися в загальноєвропейський політичний простір, що стимулювало розвиток власних поглядів на природу політичної влади, державного устрою та міжнародних відносин у контексті реалізації публічної політики.

Одним із ранніх теоретиків публічної політики був Станіслав Оріховський-Роксолан (1513–1566), який у своєму трактаті «Наука королеві Сигізмунду-Августу» акцентував увагу на необхідності моральності, освіти та справедливості в політичному управлінні. Він наголошував на відповідальності першої особи в системі державного управління та на підпорядкуванні політики законам, оскільки вона реалізується в інтересах народу.

Видатним українським мислителем європейського рівня був Пилип Орлик (1672–1762), який спочатку обіймав посаду генерального писаря при Івані Мазепі, а після його смерті був обраний гетьманом у вигнанні. У 1710 році він розробив «Пакти і Конституції прав і вольностей Війська Запорозького», відомі також як Конституція Пилипа Орлика [23, с. 418]. Цей документ є одним із перших прикладів конституційного оформлення державної влади, що набув міжнародного визнання. Його значення полягає в закладенні основ українських традицій публічної політики та політичної діяльності. Пилип Орлик обґрунтовував концепцію національного суверенітету та природних прав, підкреслюючи, що в боротьбі з Московією козаки спираються на невід'ємні права людини. Він відстоював ідею, що «народ завжди має право протестувати

проти гноблення», що є ключовим принципом демократичного політичного устрою та публічної політики.

Отже, зазначимо, що ці положення були сформульовані та офіційно задокументовані за 65 років до ухвалення «Декларації незалежності США» та на 80 років випередили «Декларацію прав людини і громадянина» у Франції. Саме тому проблема визначення оптимального й ефективного напрямку розвитку політичної думки та осмислення публічного характеру політичної діяльності стала ключовою для України наприкінці XIX – у першій половині XXI століття.

Серед основних напрямів розвитку української політичної думки цього періоду можна виокремити: народницько-демократичний (М. Грушевський, С. Шелухін); Ліберально-демократичний (М. Драгоманов, Б. Кістяківський); соціал-демократичний і націонал-комуністичний (І. Франко, В. Винниченко, М. Хвильовий, О. Шулеський, М. Скрипник); консервативно-державницький (П. Куліш, В. Мітинський, С. Томашівський); націоналістичний (М. Міхновський, Д. Донцов, Я. Отецько, С. Бандера); націонал-демократичний (І. Багряний); Демократично-інноваційний (Л. Губерський, В. Андрущенко, Ф. Кирилюк, М. Михальченко, В. Пазенок, С. Рябов, Ф. Рудич, А. Колодій, М. Головатий) [23, с. 420].

Актуальні проблеми сучасної теорії та практики публічної політичної діяльності в системі політико-управлінської діяльності України ґрунтовно досліджені у працях таких науковців, як В. Авер'янов, В. Бабкін, В. Бакуменко, А. Гальчинський, О. Дем'янчук, Ю. Кальниш, В. Князєв, С. Каліушко, Ю. Лебединський, Н. Нижник, В. Тертичко, С. Телешун, В. Ребкало, С. Рябов, Ю. Шемшученко, Л. Шкляр, В. Якушик та інших. Зазначені дослідники розробили сучасні методологічні підходи до аналізу політичного процесу, зокрема в контексті державної політики, що сприяє ефективній реалізації публічної політичної діяльності в умовах демократичних трансформацій в Україні. Їхні наукові концепції та підходи відіграють важливу роль у формуванні стратегічного бачення розвитку української політичної системи та механізмів її функціонування у сучасних умовах.

Таким чином, для підходів вітчизняної науки характерне недостатнє приділення уваги щодо з'ясування та вирішення проблем, пов'язаних із комплексним аналізом процесу формування, реалізації заходів публічної (державної) політики та здійснення публічної політичної діяльності.

Як бачимо, поняття «публічна політика» вітчизняними науковцями почали досліджуватися тільки з 2010 року, коли було вперше наведено в Енциклопедичному словнику з державного управління за авторством Ю. Сурміна, В. Бакуменко, А. Михненко та інших [36].

Водночас, українські науковці з державного управління, орієнтуючись на досвід своїх західноєвропейських та американських колег, почали активно використовувати поняття «публічна політика» у якості еквіваленту англomовного терміну «public policy». У зв'язку з цим усе ширше застосовуються такі категорії науки з державного управління, як «публічне врядування» та «публічне адміністрування», які є похідними від даного поняття. Варто зазначити, що деякі українські науковці вважають, що поняття публічної політики входять до наукового дискурсу тоді, коли природа реалізації процесу щодо ухвалення відповідних рішень сприяє розкриттю самої сутності державного управління.

Зокрема, С. Телешун, С. Ситник та І. Рейтерович у цьому контексті підкреслюють, що публічна політика виступає як складне поєднання політичних та управлінських процесів. Політичний аспект процесу ухвалення рішень пов'язаний з взаємодією політичних акторів, що в результаті призводить до схвалення певного рішення. Водночас управлінський аспект охоплює технічне, інформаційно-аналітичне та інтелектуальне забезпечення цього процесу [136].

Поряд із цим, інші фахівці з державного управління, такі як В. Тертичка, В. Ребкало, О. Валецький та ін., надають трактування дефініції «публічна політика» з позиції сучасного осмислення безпосередньої сутності та змісту дефініції, що досліджується, що представляється традиційним уявленням про політичні процеси та управління.

Слід зазначити, що першу узагальнену концепцію публічності було сформульовано американським філософом Джоном Д'юї у праці «Публічне і

приватне», яку побачив світ у 1927 році. У цій праці дефініцію, що досліджуємо, проаналізовано з позиції механізму регулювання суспільством тих реальних інтересів, вплив яких виходить за межі безпосередньої взаємодії приватних осіб та суттєво позначається на житті значної кількості громадян суспільства [160, с. 112].

Вважаємо доцільним погодитись з позицією С. Телешун щодо визначення поняття «публічна політика». Отже, це певна сукупність дій органів публічного управління та суспільних інститутів, які спрямовані на досягнення відповідних суспільно значущих цілей завдяки використанню шляху узгодження та зниження позицій сторін, що зацікавлені у цьому. Так, вона включає кілька ключових елементів: а) визначення публічної проблеми; б) наявність цільових груп, яких ця проблема безпосередньо стосується; в) наявність кінцевих адресатів, для яких вона вирішується; г) задекларовані наміри щодо розв'язання проблеми; ґ) прийняття певних рішень і здійснення відповідних дій; д) інституційно оформлену програму дій із залученням зацікавлених сторін; е) формалізовані акти впровадження; є) механізми громадського, публічного, інституційного контролю за результатами реалізації політики [36, с. 624].

Проте, варто зазначити, що вітчизняна наука поки що недостатньо зосереджується на проведенні комплексного аналізу відповідних процесів формування та реалізації публічної політики), а також публічної політичної діяльності.

Отже, вважаємо доцільним узагальнити такі основні підходи до визначення змісту публічної політики:

- публічна політика – як прозорий процес проведення ухвалення політичних та політико-управлінських рішень, у якому ступінь публічності визначається наявністю каналів доступу зацікавлених груп до цього процесу;

- публічна політика – як механізм підтримки публічного порядку [36, с. 624];

- публічна політика – як цілеспрямований вплив, що здійснюється структурами публічної влади. Таке розуміння найчастіше використовується в контексті реалізації публічного управління;

– публічна політика – як програми, що містять стратегії розвитку держави. Зазвичай таке трактування використовується тоді, коли йдеться про галузеву політику, наприклад, у сфері охорони здоров'я, освіти або промисловості;

– публічна політика – як певний курс проведення дій публічної влади. У такому контексті вона може відображати реалізацію конкретної ідеології правлячого класу;

– публічна політика – як публічна діяльність. Під такою діяльністю мається на увазі активність як політичних, так і неpolітичних акторів, що реалізується у публічній сфері. Завдяки взаємодії ці актори прагнуть втілювати власні інтереси. Державна діяльність у цьому контексті спрямована на задоволення соціальних потреб, а публічна діяльність має на меті оптимізацію та раціоналізацію управлінських рішень;

– публічна політика – як форма політичного процесу, що здійснюється у відповідному публічному просторі, разом з тим, вона підтримується завдяки різноманітним інформаційно-комунікаційними та іншими ресурсами, який при цьому представлений відповідною цілісною системою як горизонтальних, так й вертикальних схем взаємодії між його учасниками.

Виходячи з вищенаведеного, зазначимо, що феномен публічної політики є результатом взаємодії соціально-економічних та політичних чинників, а також діяльності різних суб'єктів, серед яких ключову роль відіграють стратегічні провайдери. Звернемо увагу, що досліджуване поняття має комплексну природу, оскільки крім державних органів, активна роль також відводиться й недержавним інституціям: громадським організаціям, бізнес-структурам, тощо.

Резюмуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що унікальність публічної політики виступає як складне та багатоаспектне явище, що формується на перетині громадянського суспільства, державного управління та бізнесу. Визначено, що вітчизняна наукова думка розглядає публічну політику як інструмент здійснення державного регулювання відповідних соціальних процесів завдяки залученню громадськості. Разом з тим, з'ясовано, що зарубіжна теорія робить наголос на реалізації процесів децентралізації, партнерстві між державою та суспільством і здійсненні впливу на різних зацікавлених сторін.

Узагальнено, що для обох підходів, спільним є прагнення до проведення ефективного врядування, врахування суспільних інтересів та прозорості у процесі прийняття рішень.

1.2 Концептуальні засади діяльності стратегічних провайдерів публічної політики, їх типологія та функціональне призначення

Варто зазначити, що утворення публічної політики представляє собою складний процес, що включає у себе різноманітні зацікавлені сторони, серед яких важливу роль займають саме стратегічні провайдери. Вони забезпечують здійснення консультативної, аналітичної, експертної підтримки відповідних державних інституцій, при цьому, сприяючи розробці ефективних політичних рішень.

Відтак, слід розуміти, що для забезпечення функціонування стратегічних провайдерів має бути сформовано відповідне законодавче підґрунтя, забезпечуючи виконання їхніх функцій. Це сприятиме стабільності їх діяльності та додатково надає необхідні повноваження для реалізації політичних рішень. Разом з тим, вважаємо, що стратегічні провайдери повинні мати аналітичні навички для проведення оцінки ризиків, прогнозування можливих наслідків від прийнятих рішень і формування довгострокової політики. Це може бути спрощено за допомогою сучасних методів аналізу, як, наприклад, застосування «великих даних».

Логічним представляється наявність у відповідних провайдерів навичок керівництва, управління змінами та мотивації команди. Звернемо увагу одразу на такий важливий момент, як налагодження партнерства між урядом, бізнесом та громадянським суспільством, що сприяє формуванню комплексної політики щодо задоволення інтересів різних груп населення. До важливих аспектів стратегічного управління відносяться також схильність адаптації до змін та гнучкість задля впровадження ініціатив та оперативного подолання криз.

Зазначимо, що процеси, пов'язані з реалізацією публічної політичної діяльності, відносяться до компетенції відповідної влади: законодавчої та вищої

виконавчої. Тож, це вони являють собою провайдерів (від англ. provide – надавати) – компанія, надавач будь-яких послуг. «Провайдер» є терміном, який має кілька значень, у нашому дослідженні ми визначаємо, як ініціатор відповідних процесів щодо проведення розробки та безпосереднього впровадження сформованої публічної політики. Провайдери залучають і розподіляють необхідні ресурси, координують та оцінюють успішність політичної діяльності. Проте найвищу оцінку такої політичної діяльності дає народ, який, таким чином, виявляє свою довіру до влади.

Як слушно зазначає Л. Приходченко [102, с. 7-13], «підставами для віднесення провайдерів публічної політики та реформування системи публічного управління саме до категорії «стратегічних» слугує стратегічний характер їх діяльності, спрямований на досягнення довгострокових цілей. Відіграючи ключову роль у формуванні, впровадженні та аналізі публічної політики, реформуванні системи публічного управління, вони володіють значними ресурсами, впливом, впроваджують новітні технології, застосовують методи та підходи для вирішення старих проблем, стимулюючи розвиток нових ідей і підходів» [102, с. 7-13].

У межах нашого дослідження вважаємо доцільним розглядати стратегічних провайдерів на визначенням, яке надано М. Криштановичем та Л. Брич, «стратегічні провайдери публічної політики – це організації або індивіди, які відіграють ключову роль у формуванні, впровадженні та аналізі державної політики» [71, с. 426-434].

Варто зазначити, що у публічному управлінні досліджувані суб'єкти відіграють важливу роль у побудові та реалізації політики, проведення координації дій різних акторів з метою забезпечення ефективного державного управління. Стратегічні провайдери здійснюють свою діяльність у межах різних публічно-управлінських концепцій, наприклад, «належне врядування» (good government), «нове публічне управління» (new public management) та підходи щодо мереживного врядування. Отже, простеження взаємозв'язку між зазначеними теоретичними концепціями та роллю досліджуваних суб'єктів

представляє собою ключове розуміння сучасних механізмів управління державою. Вважаємо доцільним проаналізувати такі концепції.

Так, концепція належного врядування [173] передбачає прозоре, ефективне, інклюзивне і підзвітне управління, основним завдання якої виступає забезпечення демократичних процедур, проведення заходів щодо протидії корупції, гарантування прав громадян. Цим самим вони сприяють прозорості, громадському контролю, розробці антикорупційних механізмів. Виходячи з цього, можна сформулювати ключові принципи: а) прозорість; б) участь громадян; в) підзвітність; ефективність управління; г) верховенство права. У зазначеній концепції, прикладом може слугувати діяльність НАЗК і НАБУ, які є стратегічним провайдерами у протидії корупції та забезпечені підзвітності уряду.

Концепція нового публічного управління [170] вже орієнтується на забезпечення ефективності діяльності, децентралізацію та ринкові механізми. Відтак, до завдання цього напрямку відноситься скорочення бюрократичних процедур, застосування методів приватного сектору у державному управлінні, проведення підвищення ефективності використання ресурсів. Отже, роль стратегічних провайдерів, у даному випадку, становить процеси запровадження управління за результатами, здійснення делегування повноважень, залучення до надання державних послуг населенню представників приватного сектору. Наведене дозволяє виокремити наступні принципи цієї концепції: клієнтоорієнтованість, результативність, гнучкість, конкуренція у наданні послуг. Наприклад, реформування Національної служби охорони здоров'я у Великобританії, під час якого здійснювалось залучення приватного сектору, що суттєво покращило доступ до послуг завдяки конкуренції між постачальниками [184].

Концепція мережевого врядування [190] характеризується тим, що уряд виступає лише одним із багатьох акторів у процесі прийняття рішень. Створення партнерських мереж між державою, приватним сектором і громадянським суспільством виступає головним завданням, що при цьому спрямовано на підвищення ефективності політики через взаємодію. Стратегічні провайдери

займаються координацією між партнерами, здійснюють посередництво між різними зацікавленими суб'єктами, а також упроваджують відповідні механізми щодо ефективної співпраці. Відтак, до принципів зазначеної концепції слід відносити наступні принципи: адаптивність, співпраця, горизонтальні зв'язки, децентралізація.

Таким чином, стратегічні провайдери можуть бути призначеними чи відібраними через певні конкурентні механізми залежно від конкретної моделі управління. Уряди країн можуть призначати ключових стратегічних провайдерів, серед яких може бути міністр, державні комісії чи агентства. Це може відбуватися за спеціальними конкурсними процедурами, а саме, через: тендери, відкриті конкурси. Доцільно вважати, що зазначені інструменти позитивно впливають на процес державного управління та покращують відповідну сферу, що знаходиться у компетенції стратегічних провайдерів. Аналіз концепції мережевого врядування показав, що стратегічні провайдери можуть визначатися через проведення консультації, діяльність громадських рад, здійснення співпраці між неурядовими організаціями. Це наприклад, передбачає створення відповідних рад або волонтерських рухів. Отже, досліджувані суб'єкти займають ключову позицію у державному управлінні, змінюючи свою функцію у залежності від моделі врядування. Як демонструє досвід Великобританії, вони можуть ефективно адаптуватися до різних підходів через державні призначення, конкурси та громадську участь.

Пропонуємо розглядати стратегічних провайдерів у якості організації чи особи, яка забезпечує ключові ресурси, знання чи послуги, що необхідні для реалізації дострокових цілей організації чи системи. Таким чином, зазначені провайдери можуть бути представлені як державними та недержавними структурами, так і міжнародними. Зазначене дозволяє охарактеризувати стратегічних провайдерів за наявністю елементів наведених у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Загальна характеристика стратегічних провайдерів публічної політики

Характерний елемент	Зміст
Аналітична компетенція	здійснюють глибокий аналіз суспільно-політичних та економічних процесів, при цьому пропонуючи для органів влади відповідні обґрунтовані рекомендації;
Експертний потенціал	наявність висококваліфікованих спеціалістів у різних сферах – права, соціології, економіці, міжнародних відносин тощо;
Об'єктивність і незалежність	більша частина працює незалежно від урядових структур, що тим самим забезпечує об'єктивність проведених стратегічними провайдерами досліджень та відповідно наданих рекомендацій;
Доступність упровадження міжнародного досвіду	можливість інтегрувати найкращі світові інструменти (досвід) завдяки міжнародним контактам;
Комунікативна ефективність	здійснення активної взаємодії органів влади із громадянським суспільством, засобами масової інформації, завдяки забезпеченню широкого діалогу щодо політичних рішень.

Джерело: узагальнено автором

Наведемо типологію стратегічних провайдерів публічної політики представлену наступними установами та організаціями:

- міжнародні організації (ЄС, ООН, Світовий банк);
- державні аналітичні центри (урядові дослідницькі установи);
- недержавні аналітичні центри (громадські організації);
- академічні установи (науково-дослідні інститути, університети);
- консалтингові компанії (агенції приватні, що можуть надавати певну експертну підтримку).

Важливо також з'ясувати роль, яку виконують стратегічні провайдери під час своєї діяльності у публічній політиці. Отже, їх функції охоплюють значний спектр діяльності, яка спрямована на здійснення впливу на відповідні процеси

щодо ухвалення рішень. Так, до базових функції включають такі, що наведені у таблиці 1.2.

Отже, нижчезазначені функції визначають критично важливу роль стратегічних провайдерів як певних агентів проведення змін у публічній політиці, при цьому сприяючи її відкритості, ефективності, прозорості, соціальній орієнтованості.

Таблиця 1.2

Основні функції стратегічних провайдерів публічної політики

Функція	Характеристика
Аналітико-експертна	проведення дослідження та оцінка соціально-економічних і політичних процесів, здійснення розробки рекомендацій для державних органів та громадськості;
Комунікативна	налагодження проведення діалогу між державними структурами, засобами масової інформації, бізнесом, громадянами, сприяння забезпеченню відкритості і прозорості публічної політики;
Адвокаційна	просування суспільно важливих ініціатив, здійснення захисту прав та інтересів громадян через процес лобіювання, проведення консультацій та запровадження відповідних правових механізмів;
Інноваційна	упровадження нових технологій і методів у сфері державного управління, соціального розвитку, врядування;
Освітньо-інформаційна	забезпечення підвищення обізнаності громадян про механізми державного управління, існуючі правові можливості участі у відповідних політичних процесах;
Ресурсно-мобілізаційна	здійснення процесу залучення інтелектуальних, фінансових, організаційних ресурсів з метою реалізації суспільно значущих ініціатив.

Джерело: узагальнено автором

Виходячи з цього, зазначимо, що стратегічні провайдери займають важливу роль у процесі забезпечення ефективності політичних рішень, координації між різними секторами та досягненням показників сталого розвитку. Тому, ключовим питанням постає обмеження функцій стратегічних провайдерів та можливість виконання їхніх функцій іншими акторами. Відтак, відповідно до консервативного підходу державні структури виконують вищезазначені функції

через наявність певного законодавчого підґрунтя, фінансових ресурсів і політичного мандату, що передбачає, при цьому, будування і реалізацію політики, управління відповідними ресурсами та забезпечення громадських благ. Це наглядно можна представити на прикладі діяльності урядів країн Європейського Союзу, які здійснюють контроль над такими стратегічними сферами, як оборона, освіта, охорона здоров'я, виступаючи стратегічним провайдером цих послуг [181].

Сучасне поширення також отримав підхід щодо залучення до виконання досліджуваних функцій певних приватних акторів, що відбувається на засадах державно-приватного партнерства. Слід вважати, що це сприяє підвищенню ефективності здійснення політики завдяки залученню відповідних інноваційних інструментів, технологій, фінансування. Прикладом такої взаємодії можна вважати партнерство приватної компанії SpaceX та NASA у США, які розвивають сферу досліджень космосу. Зокрема, це дозволило знизити державні витрати та підвищити ефективність діяльності зазначених установ [194]. Однак, приватні стратегічні провайдери в освітній сфері сприяють доповненню державної системи завдяки формуванню та упровадженню інноваційних програм і шкіл [180].

Разом з тим, застосування підходу щодо залучення міжнародних організації дозволяє зазначити їх роль, як стратегічних провайдерів, зокрема у глобалізаційних питаннях: зміна клімату, пандемії, нерівність економічного характеру. Це допомагає здійснювати координацію дій між країнами, направляти фінансову допомогу та спільно проводити розробку актуальних стратегій і програм. Наприклад, ООН виступає стратегічним провайдером у формуванні Цілей сталого розвитку, що включають діяльність щодо вирішення глобальних проблем світу [202]. Варто зазначити й діяльність таких міжнародних установ, як МВФ і Світовий банк, що спрямовують свої дії на підтримку країн з метою реалізації відповідних реформ та надають фінансування стратегічним проектам. Так, завдяки цьому в Україні було створено прозору система закупівель ProZorro [206].

Отже, функції стратегічних провайдерів зазначені суб'єкти можуть виконувати як окрема, так і у взаємодії. Розглядаючи протидію зміні клімату країни проводять розробку відповідної політики, а міжнародні організації, при цьому, розробляють глобальні договори, а роль приватного сектору полягає у впровадженні розроблених інноваційних технологій. Так, наприклад, з метою зниження викидів парникових газів країни, громадянське суспільство, компанії об'єднались за Паризькою кліматичною угодою [186].

Відтак, встановлено, що стратегічні провайдери не обмежуються виключно діяльністю державних структур, оскільки міжнародні та приватні актори займають ключове значення у реалізації політики та вирішенні проблем глобального характеру. Виходячи з цього, зазначимо, що з метою здійснення успішного управління потрібна інтеграція відповідних зусиль у всіх секторах, що сприятиме забезпеченню фінансової стабільності, інноваційності, міжнародної координації.

Варто також наголосити, що у науковій літературі розглядаються певні підходи та моделі, завдяки яким можна проводити аналіз стратегічних провайдерів під час формування публічної політики. Ці здобутки сприяють визначенню хто відіграє ключову роль у реалізації певної політики, яким чином провайдери взаємодіють між собою, як змінюється роль досліджуваних суб'єктів залежно від контексту. Проаналізуємо такі моделі.

Відповідно до підходу «Теорії груп інтересів» [177] стратегічні провайдери представляють собою групи, що проводять між собою змагання щодо впливу на державні рішення. Так, їхня основна ідея полягає у формуванні політики через боротьбу між різними групами впливу (уряд, громадянське суспільство, бізнес, ЗМІ, тощо). Наведена теорія підходить до аналізу економічної політики, соціальної політики, екологічних реформ. Разом з тим, серед недоліків зазначеного підходу виступають недооцінення ролі держави у якості самостійного актора.

Виходячи з інституційної теорії [178], саме державні інституції визначають стратегічного провайдера. Суть зазначеного підходу полягає у тому, що влада структурована через інституційні правила, які визначають розподіл ролей та

відповідальності. Слід вважати, що застосування наведеного підходу доцільно для проведення аналізу політико-правових реформ, антикорупційної та судової політики. При цьому, ця теорія недооцінює можливий вплив неформальних акторів (громадських рухів, лобістів) у формуванні публічної політики.

За теорією раціонального вибору [185], стратегічні провайдери розглядаються як раціональні актори, що приймають відповідні рішення, при цьому, керуючись власними інтересами. Відтак, політика представляє собою результат взаємодії акторів, що намагаються максимізувати власні вигоди. Наведений підхід є доцільним для проведення актуального аналізу економічної, податкової, антикорупційної політики. Проте, серед спірних моментів виокремимо ігнорування соціально-культурних чинників у процесі прийняття рішень.

Наступна теорія – мереж публічної політики [190] досліджує стратегічних провайдерів як частину політичної мережі, що об'єднує державних та недержавних акторів. Ключова ідея теорії полягає у формуванні політики через взаємодію державних органів, бізнесу, громадських організацій та міжнародних структур. Наведений підхід може бути використаний для аналізу глобальних викликів (безпека, цифрова трансформація, екологія), однак, до її недоліків, слід віднести, складність у визначенні чітких меж, які існують між другорядними та впливовими акторами.

Найбільш наближеною до сучасних умов є теорія багаторівневого управління [170], яка передбачає, що досліджувані суб'єкти діють на різних рівнях управління (міжнародному, національному, локальному). Згідно з цією теорією влада розподілена між міжнародними, державними і регіональними структурами. Її використання представляється доречним для здійснення аналізу регіонального розвитку, євроінтеграційних процесів, кліматичної політики. Однак, наведена теорія недостатньо пояснює механізм, за яким приймаються рішення у централізованих державних системах.

Узагальнюючи наведені теорії, варто зазначити, що абсолютно не існує універсальних підходів до проведення аналізу стратегічних провайдерів, проте є деякі моделі, завдяки яким можна провести ефективний аналіз їхньої ролі у

відповідних політиках. Отже, щоб проаналізувати конкурентні відносини між групами доцільно застосовувати теорію груп інтересів. За потреби у дослідженні інституційних механізмів варто вибрати інституційну теорію. Вивчаючи складності взаємодії між державними і недержавними акторами необхідно використовувати теорію мереж. Коли мова йде про формування політики на різних рівнях потрібно обирати модель багаторівневого управління, а коли ключова роль відводиться стратегічному вибору окремих акторів, то варто застосовувати теорію раціонального вибору. Відтак, від контексту та конкретної політики залежить вибір вищезазначених теорій.

Варто підкреслити те, що стратегічні провайдери можуть змінювати ролі у залежності від типу політики, що реалізується. Це розкривається через такі фактори, як: а) різні сфери компетенції провайдерів; б) особливості економічної, соціальної, екологічної та інших видів політики; в) рівнем впливу сторін, що зацікавлені у цьому процесі; г) специфікою управлінських механізмів у конкретних випадках. Отже, розглянемо їх детальніше.

У залежності від типу політики розрізняються відповідно структура і пріоритети, завдяки яким визначають, хто буде виступати ключовим провайдером. Так, стратегічну роль у реалізації, наприклад, соціальної політики (охорона здоров'я, пенсійна система, соціальна допомога) виконують зазвичай відповідні міністерства, хоча у сфері фінансів ключову роль займає міністерство фінансів або центральний банк країни. У випадках децентралізованої політики провайдерами можуть виступати регіональні органи, що діють з питань регіонального розвитку, але менш залучені до визначення оборонної чи зовнішньої політики.

Роль стратегічних провайдерів може змінитися залежно від контекстуальних факторів (кризи, міжнародний вплив). Так, під час криз (екологічних, економічних, безпекових, тощо) підвищується роль тих провайдерів, які мають необхідні ресурси для здійснення швидкого реагування на ситуацію. Наприклад, відомим провайдером у період пандемії Covid-19 виступало Міністерство охорони здоров'я, комісії з надзвичайних ситуацій та відповідні міжнародні організації. Проте, коли відбувається процеси виконання

міжнародних зобов'язань, чи реалізації євроінтеграційної діяльності, тоді стратегічними провайдерами стають ті органи, до компетенції яких належить координація цих процесів [148]. Отже, підкреслимо, що динаміка ролей стратегічних провайдерів перебуває у залежності від політичного контексту, характеру проблеми і міжнародного тиску.

Зазначимо, що політичні реформи також можуть впливати на перерозподіл стратегічних ролей, зокрема, у країні, що проводить децентралізацію, у якості стратегічних провайдерів виступають місцеві ради і громади, особливо це стосується реалізації інфраструктурних проєктів та бюджетування). Проте, для централізованих систем (у питаннях обороноздатності чи проведення зовнішньої політики) характерними стратегічним провайдерами є центральні урядові структури [146].

Разом з тим, слід зауважити, що здійснення стратегічна та нестратегічних ролей може накладатися один на одне. Так, стратегічна роль у процесі реалізації екологічної політики відводиться центральному уряду через здійснення законотворчої діяльності та виконання міжнародних домовленостей, а на локальному рівні реалізацію природоохоронних ініціатив вже реалізують місцеві органи влади. Аналогічною є ситуація й в освітній сфері, коли стратегічним провайдером з питань планування у зазначеній сфері виступає відповідне міністерство, а його виконання вже покладається на місцеві громади [26, с. 102].

Виходячи з наведеного, зазначимо, що звичайно ролі стратегічних провайдерів змінюються у залежності від типу політики, що обумовлено багаторівневим характером здійснення державного управління. Стратегічна роль одних провайдерів у період реалізації у відповідній сфері, може виступати допоміжним чи другорядним у іншій сфері через певні відмінності у компетенції, механізмах прийняття рішень, масштабах проблем. Отже, це підкреслює адаптивність і гнучкість системи державного управління в умовах змін у соціально-економічному та політичному середовищі.

Варто також наголосити на необхідності наявності у стратегічних провайдерів достатньої компетенції у публічній сфері та відповідних ресурсів для виконання своїх функцій. Зазначимо, що зазвичай у досліджуваній сфері

ресурси поділяють на фінансові, інформаційні, технологічні. Відтак, критичне значення має саме фінансова спроможність провайдерів, завдяки якій вони можуть реалізувати відповідну політику, упроваджувати реформи, забезпечувати надання послуг. Завдяки наявності фінансових ресурсів постає можливим проведення дострокового планування та виконання стратегічних ініціатив. Інформаційні ресурси представляють собою доступ до актуальних даних та аналітики, які виступають важливими елементами для ухвалення рішень, проведення моніторингу та оцінки, а також наслідків політичних рішень [5; 106]. Наприклад, за часів пандемії, у деяких країнах, провайдерам було надано інформацію про стан соціально-економічний показників для використання з метою прийняття рішень щодо певних обмежень чи проведення спеціальних заходів щодо підтримки представників бізнесу.

Слід зазначити, що без залучення цифрових технологій, у сучасних умовах, дещо ускладнюються процеси будь-якої діяльності. Так, це дозволяє підвищити ефективність управління та скоротити бар'єри через бюрократію. Усе більше державних установ залучають до своєї діяльності штучний інтелект, хмарні технології, використовують автоматизацію процесів. Відтак, реалізація програми цифрової трансформації gov.ua суттєво покращила доступ громадян до отримання публічних послуг через онлайн-платформу, що відповідно дозволило зменшити рівень адміністративних витрат та покращити рівень комунікації з населенням. Отже, як зауважує Т. Сивак, «для ефективної підтримки стратегічних цілей держави важливе значення має сутність комунікації як основи спілкування» [131, с. 41-49].

Узагальнюючи, зазначимо що стратегічні провайдери займають ключову позицію у розвитку громадянського суспільства, забезпечуючи комунікацію між державою, бізнесом та громадськістю. Встановлено, що за різними типами організацій стратегічні провайдери представлені, зокрема неурядовими організаціями, аналітичними центрами, міжнародними організаціями, академічними та консалтинговими установами. З'ясовано, що впливаючи через проведення експертних досліджень, здійснення адвокаційних кампаній, освітніх ініціатив та реалізацію партнерства з владою, досліджувані провайдери

сприяють зміцненню інститутів громадянського суспільства, а отже й підвищенню ефективності публічної політики.

У межах нашого дослідження виникає питання відокремлення стратегічних провайдерів від інших суб'єктів, крім того варто дослідити співвідношення понять «стратегічний провайдер» зі стейкхолдерами, акторами, лобістами та інфлюенсерами. Так, у сучасному світі управління, комунікацій та бізнесу дедалі частіше виникає необхідність проведення чіткого розмежування ролі різних учасників процесів, тому доцільно визначити таких суб'єктів. Стратегічних провайдерів ми дослідили, проте, актори, лобісти, стейкхолдери, інфлюенсери також є важливими елементами зазначеного дискурсу, і, при цьому, їх взаємодія визначає характер взаємодії у різних системах [148]. Отже, стейкхолдерами називають конкретний підвид акторів, які зацікавлені у результатах певного процесу чи реалізації проєкту. Їх вплив та інтереси перебувають у залежності від контексту. Характеризуючи стейкхолдерів, слід зазначити, що вони поділяються на внутрішні (акціонери, співробітники, здобувачі), так і зовнішні (державні органи, громади, партнери).

Так, актори – це узагальнене поняття тих учасників процесу, яких це охоплює: організації, урядів, індивідів, інституцій, груп, що виконують свою роль у певній системі. Вони можуть діяти як на локальному і національному рівнях, так і на глобальному, при цьому, виконуючи різноманітні функції [148]. У якості акторів виступають уряди країни, коли представляють її на міжнародній арені, є членами міжнародних організацій, наприклад, ООН, G20. Акторами також є корпорації такі, як Microsoft, Google, Apple, та недержавні організації типу Greenpeace, тощо.

Варто зазначити, що актори у межах публічної політики можуть бути як індивідуальними, так і колективними суб'єктами, що володіють певними ресурсами та відносною автономією. Вони діють на основі певних стратегій, що здійснюють вибір з урахуванням власних матеріальних та символічних інтересів. Таким чином, термін «актор» охоплює тих, хто діє як індивідуальний або колективний суб'єкт публічної політики та обов'язково бере участь у процесі ухвалення рішень [148]. При цьому, розглядаючи різні політичні практики,

неможливо уникнути питання визначення та обмеження поняття «актор». Одним із ключових критеріїв актора публічної політики є стратегічний характер його дій. Отже, для того, щоб суб'єкт міг вважатися актором у межах публічної політики, то його дії повинні справляти помітний вплив на сьогоденний політичний процес.

До лобістів слід відносити відповідні групи чи окремих осіб, які здійснюють активний вплив на ухвалення рішень з метою захисту інтересів певної групи чи організації [148]. Діяльність таких суб'єктів спрямована на роботу з владними структурами, формування різноманітних законодавчих ініціатив або проведення змін у регулятивному середовищі.

Інфлюенсерами, слід вважати таких осіб, які мають значний вплив на думку, поведінку чи рішення інших людей через свою аудиторію, експертність чи харизму. Ці суб'єкти активно працюють у ЗМІ, соціальних мережах, інших комунікаційних каналах. Наприклад, у сфері технологій інфлюенсером є Ілон Маск, який формує громадську думку через соціальну мережу Twitter.

Разом з тим, варто підкреслити взаємозв'язок між вищезазначеними поняттями. Так, актори охоплюють усіх учасників процесу, включаючи стейкхолдерів, лобістів та інфлюенсерів. Стратегічний провайдер одночасно може бути і стейкхолдером, і актором, при цьому забезпечуючи ресурси для інших учасників системи. У якості активних представників інтересів певних стейкхолдерів виступають лобісти, а інфлюенсери можуть стати неформальними лобістами, у процесі формування відповідної думки аудиторії, у бажаному для них напрямі. Роль стейкхолдерів виконує група акторів, що спроможні співпрацювати чи конфліктувати між собою.

Таким чином, варто розуміти ролі та взаємозв'язок між стратегічними провайдерами, стейкхолдерами, акторами, лобістами, інфлюенсерами. Це дозволить більш ефективно будувати необхідні комунікації, розробляти певні стратегії, досягати поставлених цілей. Разом з тим, успішність їх взаємодії потребує аналізу інтересів зазначених суб'єктів, їх мотивації та впливу.

Зазначимо, що оскільки формування публічної політики представляє собою складний багаторівневий процес, у якому беруть участь різні провайдери,

то крім стратегічних провайдерів (представлених урядом, президентом, парламентом, центральними органами виконавчої влади), існують також й інші суб'єкти, які здійснюють вплив на цей процес. До таких організацій слід відносити [24]:

1) регіональні та місцеві органи влади як адміністративні провайдери. Зазначені суб'єкти вчиняють вплив на політику завдяки таким інструментам, як: а) місцеві ініціативи, що дозволяють адаптувати національну політику до потреб відповідної громади; б) регіони самостійно можуть розподіляти ресурси на важливі соціальні, економічні, інфраструктурні проекти завдяки процесам бюджетування; в) місцеві громади можуть виступати ініціатором або впливати на ухвалення рішень на національному рівні;

2) громадські ініціативи та активісти реалізують можливості свого впливу через контроль діяльності державних органів (захист прав людини, дотримання прав, антикорупційна діяльність) завдяки моніторинговим інструментам; завдяки громадським акціям, петиціям, форумам піднімаються питання чи привертається більше уваги до питань, що ігноруються урядом; через діяльність аналітичних центрів здійснюється розробка політичних рекомендацій, проектів законодавчих актів, чи пропонується якесь альтернативне вирішення проблеми;

3) медіа виступає потужним суб'єктом у процесі формування політики завдяки можливостям формування громадської думки, підіймання важливих соціальних питань та впливу на політичні рішення через суспільний резонанс. Це обумовлено тим, що вони будують відповідну платформу, яка стає популярною для публічних дискусій, поширення інформації про політичні рішення серед населення, про кардинальні ситуації у процесі подолання корупції завдяки медіа-розслідування, що призводять до певних змін у політиці; вони сприяють донесенню ідей громадянського суспільства до громадян;

4) політичні партії вчиняють вплив через парламентські та позапарламентські механізми (вибори, політичний тиск, ініціативи законопроектів);

5) бізнес-структури та економічні групи у вигляді великих корпорацій, асоціацій підприємств, інвесторів, є зацікавленими у стабільності й

передбачуваності регуляторного середовища, можуть лобіювати певні зміни у політиці (наприклад, у податковій, митній, економічній сфері чи завдяки діяльності професійних асоціацій (фермерів, медиків, освітян, тощо);

6) наукові та освітні установи, що мають експертний потенціал та беруть участь у розробці політичних інновацій. Це передбачено тим, що науковці проводять аналіз, здійснюють прогнозування наслідків від прийняття політичних рішень та при цьому надають обґрунтовані рекомендації; вони можуть розробляти концепції для інтеграції у публічну політику (цифрова політика, екологічна, тощо);

7) міжнародні організації та партнери впливають на політику держави завдяки реалізації програм допомоги, фінансування, експертизи та надання рекомендації (ООН, ЄС, НАТО, МВФ, Світовий банк, тощо). Так, завдяки фінансовій підтримці USAID, GIZ, Європейського банку реконструкції та розвитку проводилось реформування, розвиток інфраструктури, здійснювались ініціативи, спрямовані на подолання корупції тощо; через технічну підтримку забезпечується навчання тих державних службовців, які проводять консультації уряду з питань реформування (децентралізація, тощо); проте, ці органи впроваджують застосування геополітичного тиску, наприклад, через вимоги для досягнення стандартів ЄС у сфері прав людини чи судової системи;

8) окремі громадяни як провайдери. Завдяки особистій діяльності через петиції, прямі дії, вибори. Так, інструменти електронного урядування дозволяють громадянам прямо впливати на прийняття політичних рішень; застосування масових зібрань, протестів чи страйків вказує на важливість для суспільства певного питання; виборці мають право обирати тих, хто, на їхню думку, зможе формувати політику відповідно до їх інтересів.

Отже, на підставі вищезазначеного, крім стратегічних провайдерів, формування публічної політики включає велику кількість акторів, що спроможні забезпечувати баланс інтересів, представництво різних соціальних груп і контроль над діями влади. Така багатогранність процесу гарантує більш демократичний і прозорий підхід до вирішення суспільних проблем.

Виходячи з цього, варто сформулювати критерії, завдяки яким можна відрізнити стратегічних провайдерів публічної політики від інших суб'єктів (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Визначальні критерії стратегічних провайдерів публічної політики

Критерій	Характеристика
Здійснення суттєвого впливу на формування довгострокової стратегії	визначають напрями розвитку публічної політики, пропонують рішення, що можуть мати тривалий вплив на суспільство;
Забезпечення ключовими ресурсами	спроможні надати ресурси, що виступають як критично важливі для реалізації стратегічних ініціатив: інновації, фінансування, експертних знань, технології, тощо.
Експертна компетенція та відповідна спеціалізація	мають глибокі знання у свої сфері, їхні рекомендації найчастіше базуються на аналізі даних та прогресивних дослідженнях;
Широка мережа партнерства	здійснюють взаємодію з різноманітними стейкхолдерами (корпораціями, урядами, громадськими організаціями);
Довгостроковий горизонт для планування	діяльність орієнтована на досягнення результатів, що матимуть тривалий позитивний ефект;
Незалежність та довіра	здійснюють свою діяльність у якості незалежних експертів, що базується на прозорості та високому рівні довіри з боку суспільства та партнерів;
Можливість впливу на формування політики через інновації	пропонують запровадження інноваційних підходів, що змінюють правила гри у публічній політиці.

Джерело: узагальнено автором [24, 73, 102]

Отже, варто зазначити ключові відмінності стратегічних провайдерів: вони діють на вищому рівні, при цьому забезпечуючи системний вплив і спрямовуючи політику на глобальні чи національні цілі. Проте, інші суб'єкти мають обмежений вплив або зосереджуються на вузькоспеціалізованих інтересах, тоді як стратегічні провайдери охоплюють ширший спектр питань.

Підсумовуючи наведене, зазначимо, що визначення стратегічних провайдерів як суб'єктів публічної політики передбачає їх здатність формувати,

впроваджувати та коригувати довгострокові стратегії, що впливають на різні сфери життя держави та суспільства. Типологія зазначених суб'єктів включає державні структури та недержавні, серед яких ключову роль займають урядові органи, громадські організації, міжнародні інституції, бізнес та науково-дослідні установи. Встановлено, що функціональне призначення стратегічних провайдерів публічної політики полягає у забезпеченні сталого розвитку завдяки формулюванню політик, впровадженню реформ та координації діяльності між різними учасниками процесу.

1.3 Роль і значення стратегічних провайдерів публічної політики у розвитку громадянського суспільства

Рух до громадянського суспільства та правової держави є одним із ключових векторів розвитку світової спільноти, адже громадянське суспільство виконує функцію своєрідного засновника правової демократичної держави. Процес становлення та поступального розвитку громадянського суспільства тісно пов'язаний з новими політичними та економічними умовами функціонування країни. Це питання залишається актуальним протягом усього пострадянського періоду історії України. Варто зазначити, що це не просто кінцева мета реформ, які здійснюються в українській державі, але, насамперед, є необхідною умовою їх успішного впровадження.

Сьогодні під громадянським суспільством розуміють суспільство рівноправних громадян з високим рівнем економічної, соціальної, політичної культури і моральних властивостей, яке спільно з державою утворює розвинені правові відносини. «Громадянське суспільство у будь-якому випадку не може не взаємодіяти із державою, і в залежності від рівня його розвитку, правосвідомості, самостійності ця взаємодія може набирати різних форм: від активного розмежування, відчуження – до відбудови конструктивних стосунків» [93, с. 754-765].

Досвід найрозвиненіших країн світу свідчить про те, що конституційно-правове регулювання та правове регулювання у демократичних державах

спрямовані, передусім, на здійснення підтримки та розвитку громадянського суспільства. Крім того, становлення громадянського суспільства у сфері позадержавних суспільних відносин не передбачає його відокремленості від державно-правових інститутів, а, навпаки, передбачає стабільний та інтенсивний зв'язок між громадянським суспільством і державою.

Відповідно до положень Конституції України [67], прийнятої у 1996 році, визначено мету побудови демократичної правової держави, невід'ємним елементом якої є громадянське суспільство. Варто зазначити, що особливо важливим аспектом у процесі становлення громадянського суспільства в Україні, який потребує невідкладного вирішення та постійної уваги, є концептуальна розробка та практичне нормативне закріплення механізмів взаємодії громадянського суспільства та держави. Водночас процес розмежування їх повноважень, який існує у будь-якому суспільстві, не означає протистояння, конфлікту чи антагонізму, хоча подібні явища можуть мати місце у демократичних країнах. Отже, взаємодія держави і громадянського суспільства визначає різноманітні механізми організації суспільного життя, засновані на процесах зіткнення, узгодження та погодження інтересів індивідів та соціальних груп.

Сталий соціально-економічний розвиток держави [29, с. 78] передбачає вибір підходу, який, реалізуючи поточні цілі, сприятиме їх досягненню в майбутньому. Це стратегічний багатовимірний процес, який враховує комплекс соціально-економічних завдань, забезпечує раціональне та виправдане використання ресурсного потенціалу країни, зберігаючи його для майбутніх поколінь.

Таким чином, на сьогоднішній день існує об'єктивна потреба у визначенні поняття «стратегія», завдань, пріоритетів розвитку України, та ролі провайдерів, які беруть участь у плануванні, виконанні, забезпеченні завдань стратегічного розвитку держави.

Проте, варто звернутися до еволюції поняття «стратегія». Так, своїм походженням дефініція «стратегія» сягає ще з часів Класичної Греції. У період Середньовіччя та у наступні епохи його витіснило поняття військового

мистецтва, у межах якого аналізується доцільність союзів, значущість битв, а також співвідношення сили та хитрості в бойових діях. Використання цього терміну наприкінці XVIII ст. увійшло у науковий та військовий обіг Німеччини, Франції, Великобританії, що було зумовлено певними оптимістичними ідеями періоду Просвітництва, згідно з якими війна, як і будь-яка сфера людської діяльності, могла б виграти від застосування раціонального підходу та здорового глузду [29, с. 80]. Спочатку стратегія охоплювала як визначення цілей, так і засоби їхнього досягнення, і цими питаннями опікувався головнокомандувач, який відповідав за розробку та реалізацію планів. Проте, згодом ці функції розділилися, за такими принципом: уряди визначали завдання, тоді як їхнє виконання залишилося за воєначальниками. З часом генерали отримали у своє розпорядження спеціалістів, які займалися розробкою детальних планів військових кампаній, а реалізація цих стратегій покладається на виконавців.

Військові терміни традиційно швидко проникали й у інші сфери суспільного життя, зокрема у державне управління. У зв'язку з цим ідеї стратегічного планування поступово стали невід'ємною частиною управлінської діяльності державних органів. До 1960-х років дуже рідко зустрічалося у питаннях управління використання концепції стратегії, однак з 1970 року можна спостерігати активний розвиток цього напрямку. Так, у 2000-х роках стратегії управління набули більшого поширення, ніж військові. Це було обумовлено зростанням інтересу через поширення у літературі зі стратегічного управління.

Варто зазначити, що у стратегічному плануванні приділяють особливу увагу необхідності рішучих дій і досягненню швидких результатів, оскільки це сприяє зміцненню довіри та формуванню груп, які зацікавлені у таких змінах.

Попри наявність загальних підходів до стратегічного управління, державні органи нерідко стикаються з викликами, що принципово відрізняються від проблем бізнесу або військової справи. Державні стратегії не спрямовані на здобуття конкурентних переваг, оскільки їхня діяльність регулюється унікальними обмеженнями, такими як суспільна думка, політичні конфлікти, фінансові обмеження [30]. Зазначимо, що державні установи мають доступ до специфічних стратегічних інструментів, зокрема законодавства, податкової

системи та регулювання, які формують їхню політику та методи управління. Зусилля цих органів спрямовані, передусім, не лише на адаптацію до існуючих умов, але й на їхню трансформацію. Отже, у процесі управління державні органи керуються ширшим спектром мотивів, який включає як внутрішні чинники (соціальний захист, освіта), так і власні інтереси.

Враховуючи значний обсяг наукових праць, присвячених цьому поняттю, універсального визначення, яке б охопило усі аспекти його застосування та межі, досі не існує. Однак, одним із найбільш поширених визначень слід вважати трактування стратегії як науки про забезпечення балансу між цілями, методами та ресурсами. Вона включає визначення кінцевих цілей, аналіз доступних ресурсів і вибір оптимальних способів їх досягнення.

Отже, дефініція «стратегія» походить від грецької та означає «мистецтво полководця» [121, с. 188]. Її розглядають як підхід до вирішення критично важливих і складних проблем стратегічного характеру, а також як модель програмування діяльності, що спрямована на досягнення відповідних цілей. Так, стратегія передбачає встановлення пріоритетів – ключових напрямів, цілей та проблем, які необхідно розв'язати у першу чергу. Таким чином, забезпечується ефективний розподіл обмежених ресурсів, що сприяє оптимізації управлінських рішень.

Варто зазначити, що стратегічне планування є одним із ключових завдань у сфері публічного управління. Його головною метою є визначення цілей розвитку держави та пошук оптимальних шляхів для їх досягнення, враховуючи обмеженість наявних ресурсів. Відтак, у контексті науки публічного управління та адміністрування дефініція «стратегія» доцільно розглядати як управлінську категорію, що охоплює визначення та реалізацію комплексу управлінських впливів на різні підсистеми регіонального чи національного розвитку. Отже, основною метою стратегії виступає забезпечення бажаного рівня розвитку держави чи окремих її секторів, що базується на глибокому аналізі наявних ресурсів і можливостей.

Важливо підкреслити, що формалізація стратегічного управління в публічному секторі зазвичай закріплюється у офіційних документах, які

розробляються та ухвалюються на визначений період часу, що тим самим, дозволяє створити чіткі орієнтири для державних установ, громадських організацій, приватного сектору, сприяючи досягненню довгострокових суспільних цілей.

Відтак, у контексті дослідження, що проводиться, слід відмітити, що стратегія розвитку держави була відображена у документі «Стратегія сталого розвитку України до 2030 року», яка була затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179 «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року» [108], яка передбачає застосування комплексної системи стратегічних та операційних цілей, спрямованих на перехід до інтегрованого економічного, екологічного та соціального розвитку нашої країни. Також вона містить визначення відповідних інституційних засад щодо впровадження, напрямів міжсекторальної та міжгалузевої взаємодії, а також ключові рушійні сили та інструменти її реалізації. Встановлено цільові показники відповідно до трьох етапів здійснення заходів Стратегії: 2017-2020 рр., 2021-2025 рр., 2026-2030 рр. [108].

Зазначимо, що основою для створення Стратегії виступили 17 глобальних цілей сталого розвитку на період до 2030 року, а також попередні стратегічні документи, такі як «Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» та Оновлена стратегія сталого розвитку ЄС. Зазначений документ ґрунтується на показниках SWOT-аналізу та аналізі законодавчих, політичних, програмних прогалин у наступних сферах: «економіка, соціальна політика, природокористування та охорона довкілля, сільське господарство, енергетика, транспорт, регіональний і місцевий розвиток, охорона здоров'я населення, освіта та наука» [108].

Слід зазначити, що сфери публічної політики завжди набувають специфічних форм. На національному рівні це можуть бути закони, укази, постанови, концепції, державні цільові програми тощо, тоді як на місцевому рівні вони представлені у вигляді стратегій розвитку окремих територій (регіонів, міст), планів соціально-економічного розвитку, регіональних програм підтримки малих міст, проєктів енергоефективного вуличного освітлення, планів модернізації адміністративних та соціальних будівель тощо.

Отже, зазначимо, що ключовою ознакою сталого розвитку є стан є його залежність від соціально-економічного стану регіонів, що входять до його складу. Так, підвищенню рівня добробуту населення сприяє відповідна раціональна організація державного управління, ефективна структура як законодавчої, так й виконавчої влади, чітке розмежування повноважень між гілками влади. Відтак, у міжнародному вимірі для оцінки цього рівня широко використовують такі показники, як індекс людського розвитку та інші подібні критерії.

Варто відмітити, що у серії Доповідей про людський розвиток, які публікуються Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН), було визначено категорії людського розвитку і розвитку людського потенціалу. Зазначене розглядалось як процес надання людям ширших можливостей у всіх аспектах життя. Основними складовими цього процесу є можливість жити довге і здорове життя, отримувати необхідні знання і мати доступ до відповідних ресурсів, що є необхідними для гідного рівня людського життя [33, с. 134].

Вирішення цих завдань було викладене у Стратегії сталого розвитку в Україні [109]. У свою чергу, впровадження в Україні зазначеної Стратегії зумовлено чинниками як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, а саме:

- через тривале домінування ресурсо- та енергоємних галузей і технологій, експортну орієнтацію сировинної галузі та надмірну концентрацію виробництва у відповідних промислових регіонах склалася система управління розвитком, яка загалом характеризується як неефективна та створює відповідні екологічні ризики;

- рівень добробуту населення та економічного розвитку України не відповідає її природному, науково-технічному, агропромислового потенціалу, а також кваліфікаційному рівню громадян, соціально-історичним і культурним традиціям українського народу;

- Україна має міжнародні зобов'язання щодо сталого розвитку, які закріплені положеннями відповідних стратегічних документів ООН;

– фундаментальним фактором реалізації інноваційних перетворень у напрямку сталого розвитку є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом;

– чинні національні, галузеві та регіональні стратегічні документи не у повній мірі відображають цілі та завдання сталого розвитку;

– наукове обґрунтування переходу країни до сталого розвитку, яке розроблено українськими науковцями, передбачає погляд, що у суспільстві сформована відповідна суспільна підтримка зазначеного процесу [108].

Стратегічне бачення сталого розвитку України [108] базується на забезпеченні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов'язань щодо переходу до сталого розвитку. Цей підхід передбачає:

- усунення дисбалансів в економіці, соціальній політиці та екології;
- трансформація господарської діяльності на засадах «зеленої економіки»;
- створення мирного, безпечного та соціально згуртованого суспільства з ефективним управлінням та інклюзивними інституціями;
- налагодження партнерської співпраці між державними органами, органами місцевого самоврядування, бізнесом, наукою, освітою та громадськими організаціями;
- забезпечення повної зайнятості населення;
- розвиток науки, освіти та системи охорони здоров'я на високому рівні;
- підтримання навколишнього середовища в такому стані, який сприятиме якості життя та добробуту як нинішніх, так і майбутніх поколінь;
- децентралізація та реалізація регіональної політики, яка гармонійно поєднує національні та регіональні інтереси;
- збереження та розвиток національних культурних цінностей і традицій.

Згідно з визначеного нами вище, поняття «публічна політика» розуміють у значенні «полісу», включаючи при цьому у розгляд цього поняття відповідну процедуру щодо проведення розроблення та здійснення програм діяльності влади різного рівня. За такого розгляду, під публічною політикою мається на увазі відповідні програми органів влади, системи щодо їхньої реалізації, які були напарцьовані завдяки аналізу та урахуванню урахуванням відповідних позиції як

індивідів, так й їх соціальних груп. Поняття публічної політики, що аналізується у такий спосіб, виявляється тісно пов'язаним із поняттям суспільної участі в ухваленні політичних рішень [142, с. 13-18]. Виходячи з цього, варто зазначити, що публічна політика являє собою певний спосіб та результат реалізації суспільної участі у процесі ухвалення пріоритетних для суспільства рішень.

Також, важливим є те, що для функціонування публічної політики, яка визначається у раніше наведених коротких характеристиках підходів до її дослідження, тому проведення аналізу цієї політики може бути реалізований завдяки налагодженню взаємодії відповідних п'яти елементів, які є пов'язаними між собою. Такими елементами виступають: уявлення, процеси, інститути, актори та результати.

У сучасних умовах становлення демократичного суспільства публічна політика будується «на стику громадянського суспільства і держави» [10, с. 323-324]. У ній задіяні такі суб'єкти як: державні чиновники, професійні публічні політики, представники політичних партій і громадських організацій, засоби масової інформації, наукове й експертне середовище, отже, усі вони є акторами у публічній політиці, а ми, у свою чергу, спираючись на результати нашого дослідження можемо розглядати їх як провайдерів публічної політики.

Виходячи з поняття «стратегічного провайдера», визначеного у попередньому параграфі, зазначимо серед ключової характеристики цього провайдера його здатність створювати стійку цінність та впливати на прийняття стратегічних рішень, завдяки яким формується майбутнє.

Таким чином, велике коло напрямків діяльності стратегічних провайдерів публічної політики, які чинять посилюючий вплив на процеси, пов'язані із розвитком країни, що тим самим можна окреслити як стратегічну мету українського соціально-економічного розвитку.

Це положення поступово знаходить своє втілення у процесі становлення, базуючись на таких характеристиках, як сприятливість інвестиційного клімату, наявність високоефективної соціально орієнтованої економічної системи ринкового типу, яка при цьому спрямована на стимулювання активної діяльності у якості центрального чинника, що забезпечує підвищення добробуту населення.

Це відповідно формує певні умови, спрямовані на інтеграцію у розгалужене світове економічне співтовариство, забезпечення збереження якості навколишнього середовища, використання на раціональному рівні природно-ресурсного потенціалу.

Ця концепція дозволяє у рамках нашого дослідження зробити висновок про те, що «досягнення зазначеної стратегічної мети соціально-економічного розвитку держави можливе за умови реалізації наступних завдань:

- шляхом соціально-економічного зростання забезпечити підвищення рівня життя населення та вдосконалення системи соціального захисту;
- створювати сприятливі умови для продуктивної зайнятості громадян;
- сприяти розвитку споживчого ринку;
- гарантувати населенню доступ до якісних продуктів харчування та основних товарів масового попиту;
- сприяти розвитку рекреаційної сфери незалежно від географічного розташування регіонів;
- ефективно використання наявного виробничого потенціалу та поступове збільшення інвестиційних ресурсів;
- забезпечити раціональне використання природних ресурсів, науково-технічного та інтелектуального потенціалу країни;
- створити єдину регіональну систему зовнішньоекономічної діяльності, розширити виробничі, торговельні та науково-технічні зв'язки з іноземними партнерами, а також збільшити експорт продукції, робіт і послуг;
- сприяти інформатизації усіх сфер соціально-економічної діяльності» [9, с.243].

Відтак, варто вважати, що реалізація цих заходів сприятиме всебічному розвитку держави та підвищенню її конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Отже, вважаємо, що саме такі виділені нами стратегічні напрямки соціально-економічного розвитку країни є фундаментом для здійснення ефективного управління цілеспрямованим сталим розвитком, який ґрунтується на їх раціональному використанні та реалізації.

Слід зауважити, що сутнісна характеристика дії, що характеризує вплив стратегічних провайдерів публічної політики на результативний соціально-економічний розвиток нашої країни, передбачає аналіз відповідних дії, що впливають на країну у конкретний та тому мають статус стратегічних. Але для того, щоб з'ясувати, вплив якої дії є пріоритетним, треба здійснити аналіз усієї діяльності органів державної влади, що беруть активну участь у провадженні публічної політики в Україні. Це дозволяє вивчити певні чинники, які здійснюють відповідний вплив на процеси, пов'язані із розвитком нашої держави, а саме [78]:

1. Екологія. Цей аспект відображає рівень впливу діяльності людини на навколишнє середовище. Відтак, ключовими складовими є впровадження екологічно безпечних технологій, ефективних механізмів збереження природних джерел прісної та мінеральної води, а також здійснення заходів, що при цьому спрямовані на забезпечення населення якісною питною водою. Особлива увага приділяється охороні річок, струмків і водойм від засмічення і забруднення як промисловими, так і побутовими стічними водами. Важливим фактором є своєчасна реконструкція та капітальний ремонт діючих очисних споруд, що сприятиме покращенню екологічної ситуації. Крім того, першочерговим завданням залишається створення нових полігонів з дотриманням екологічних норм, а також відкриття підприємств, які займатимуться переробкою промислових та побутових відходів. Показником ефективності екологічної політики є рівень вирішення проблеми збору та утилізації сміття. Реалізація цих заходів не тільки позитивно впливає на стан навколишнього природного середовища, а й сприяє загальному соціально-економічному розвитку нашої країни.

2. Інфраструктура. Виробнича, соціальна, науково-технічна, екологічна та інтелектуальна інфраструктури відіграють вирішальну роль у розвитку регіону, оскільки можуть як стримувати його економічне зростання, так і стимулювати його. Розвинена інфраструктура сприяє підвищенню безпеки, а також зміцненню зв'язків між жителями та економічною системою. Специфіка розвитку інфраструктури є залежною від відповідних особливостей, які притаманні як

самим галузям, так й регіонам, а її модернізація ініціюється через проведення необхідних змін у сфері виробництва.

Зазначимо, що сучасний виробничий процес все більше орієнтується не на окремі галузі, а на регіональну економічну систему. Інфраструктура міста та якість міського середовища визначаються ефективністю економіки міста, яка забезпечує потреби населення та промисловості. Його стан є ключовим фактором економічного розвитку, оскільки він тісно пов'язаний з рівнем продуктивних сил, територіальним поділом праці та загальною ефективністю функціонування матеріального виробництва. Від темпів модернізації залежить рівень інфраструктурного забезпечення економіки регіону, але водночас сама інфраструктура відіграє важливу роль у створенні умов для соціально-економічного розвитку.

3. Промисловість. Процес промислового розвитку передбачає ефективне та раціональне використання природних ресурсів з дотриманням принципів екологічної безпеки. При цьому враховуються особливості демографічної ситуації у регіонах, рівень зайнятості населення, можливості використання трудових і людських ресурсів. Центральним фактором у цьому є налагодження міжрегіонального співробітництва у рамках єдиного економічного простору України, що сприяє ефективному функціонуванню промислового сектору. Також велике значення має розвиток міжнародної промислової інтеграції, що дозволяє залучати іноземні інвестиції, нові технології та розширювати ринки збуту продукції [78].

4. Економічність. Одним із ключових фінансово-економічних факторів розвитку України є її природно-ресурсна забезпеченість, високий рівень промислового потенціалу, розвинена інфраструктура, ефективна система внутрішніх і зовнішніх економічних зв'язків, а також сприятлива ринкова кон'юнктура. На економічне зростання також впливають рівень кваліфікації трудових ресурсів, обсяг бюджетних надходжень, привабливість країни для інвесторів та рівень залежності від зовнішніх джерел ресурсів та енергії. Ці фактори тісно пов'язані із загальним соціально-економічним розвитком як країни в цілому, так і окремих регіонів. Важливу роль відіграє структура зайнятості

населення у сфері виробництва, рівень доходів громадян та їх розподіл між соціальними групами. Крім того, економічний розвиток безпосередньо пов'язаний з обсягом і структурою товарної пропозиції, рівнем споживання товарів і послуг, а також формами власності підприємств, що працюють у регіонах.

5. Безпека. Військовий конфлікт завдав значних збитків підприємствам різних галузей, зокрема добувної та хімічної промисловості, гірничо-металургійного комплексу, машинобудування. Одним із найбільших викликів було порушення налагоджених логістичних зв'язків між регіонами у ланцюзі «сировина – виробництво – збут». Криза, загострена військовими діями, виявила низку системних проблем промислового комплексу, які накопичувалися роками. До них відносяться надмірна залежність від кон'юнктури світових ринків, висока енерго- і матеріалоємність виробництва, що при цьому призводить до зростання собівартості продукції, а також хронічна нестача коштів на модернізацію основних фондів. Варто зазначити, що ще більше ускладнює ситуацію скорочення внутрішнього споживчого ринку через зниження попиту на проміжну та інвестиційну продукцію. Усе це потребує комплексного підходу до вирішення безпекових та економічних викликів, спрямованого на відновлення та зміцнення промислового потенціалу країни [37].

6. Публічна та регіональна політика. Під поняттям регіональна політика держави розуміють «як державне регулювання територіального розвитку суспільства, так і управління розвитком регіонів, яке здійснюється центральною владою» [89]. У нашій країні основним об'єктом регіональної політики на сьогодні виступає регіон. Так, окремі регіони, які перебувають у статусі депресивних, не можуть самостійно подолати свої проблеми, тому потребують постійної уваги, а також відповідної фінансової підтримки від держави [78].

7. Культура та громадська діяльність. Ключовими завданнями у сфері соціальної інфраструктури виступають процеси забезпечення випереджаючого розвитку інфраструктури зв'язку і торгівлі, а також здійснення реформи житлово-комунального господарства, яка при цьому спрямоване на підвищення рівня обслуговування населення. До групи таких чинників входить забезпечення

громадян житлом, дошкільними навчальними закладами, загальноосвітніми школами, медичними закладами (лікарні, поліклініки, аптеки), закладами культури (театри, кінотеатри, танцювальні зали, клуби, бібліотеки), закладами торгівлі (магазини, ринки, громадське харчування), підприємствами побутового обслуговування (домогосподарства, хімчистки, пральні), а також спортивними закладами (стадіони, спортивні зали) та іншими об'єктами, що забезпечують належні умови проживання населення. Крім того, до цієї сфери відноситься система соціального захисту.

Зазначимо, що головним результатом досліджуваного розвитку регіону має стати створення тих умов, які є необхідними для повноцінного здорового життя людини, забезпечення підвищення рівня її життя, впровадженні заходів щодо соціального захисту громадян, а також реалізації процесів розвитку у гуманітарній сфері.

Важливим завданням є також створення відповідних умов, що можуть забезпечити процеси гармонізації міжнаціональних і міжконфесійних відносин у усіх сферах життя [124, с. 198-223].

8. Новітні технології. Важливе значення для розвитку регіонів має оперативне впровадження науково-технічних досягнень. Зростання промислового виробництва призводить до збільшення споживання енергоносіїв, тому впровадження енергозберігаючих технологій є ключовим фактором сталого енергозабезпечення. Водночас це сприяє зниженню рівня енерговитрат на одиницю продукції.

9. Конкурентоспроможність. Нестабільність соціально-економічного розвитку зумовила необхідність пошуку нових ринків збуту продукції на міжнародному рівні, розробки нових видів товарів, а також перепрофілювання виробничих потужностей. Відбувається трансформація галузевої спеціалізації економіки області, зокрема розвиток виробництва експортоорієнтованого характеру [2]. Це важливий чинник зміцнення стійкості регіональних господарських комплексів і надання їм додаткових стимулів для подальшого розвитку.

10. Інвестиції. Головною метою активізації інвестиційної діяльності у регіонах є збільшення обсягів виробництва та покращення економічного становища суб'єктів господарювання. Це, у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня життя населення, а також збільшенню джерел формування власних інвестиційних ресурсів.

11. Інформація. Інформаційна сфера відіграє важливу роль у розвитку регіону, оскільки визначає рівень доступу громадян до необхідної інформації, яка може знадобитися у професійній діяльності, побуті чи дозвіллі [99, с. 72]. Отже, серед важливих аспектів є відкритість органів місцевого самоврядування до діалогу з суспільством, формування інформаційних потреб населення, а також підвищення рівня інформаційної культури.

Зазначимо, що одним із ключових завдань є забезпечення інформаційної безпеки регіону та його жителів. Інформаційні ресурси мають стати стратегічним фактором сталого прогресивного розвитку, спрямованого на досягнення головної мети – стабільного підвищення якості життя усіх верств населення [140, с. 132-140]. Важливим фактором є рівень інтегрованості інформаційної інфраструктури регіону у національну та світову інформаційні системи.

12. Заклади. Інституції відіграють значну роль у формуванні рівня соціально-економічного розвитку регіонів, оскільки визначають ступінь завершеності структурних перетворень і ринкових реформ у регіоні [78]. Інституційне середовище економічної системи включає відповідну сукупність соціокультурних, політичних і правових інститутів, а також взаємовідносини між ними. Отже, ці фактори безпосередньо впливають на характер господарської діяльності населення та формування стійких структур їх взаємодії у рамках економічної системи регіону [78].

Кожен із цих напрямків, який здійснюється та забезпечується стратегічними провайдерами, «формує умови для існування та життєдіяльності країни у новій якості, що потребує відповідного регулювання розвитку з боку держави. Більшій ефективності регулюванню і загалом державній регіональній політиці могло б надати застосування комплексного підходу до розвитку країни. На думку фахівців, у публічній політиці необхідно перейти від політики

вирішення окремих (точкових) проблем до політики комплексного розвитку та комплексного планування. Тим самим можна досягти цілей забезпечення стабільного й ефективного розвитку країни» [124, с. 198-223].

Ключову роль у громадянському суспільстві відіграють стратегічні провайдери, оскільки вони забезпечують реалізацію цілей державної політики, підтримку демократичних принципів і вирішення соціально-культурних проблем. Разом з тим, їх значення полягає у характеристиках, наведених у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Значення стратегічних провайдерів публічної політики

Напрямки	Діяльність стратегічних провайдерів	Обґрунтування
Формування стратегії розвитку суспільства [155]	Визначають відповідний напрямок довгострокового розвитку країни, при цьому враховуючи як суспільні проблеми та економічну ситуацію, так і глобальні виклики.	Провайдери (уряд, парламент) розробляють відповідні програми розвитку, такі як Національна економічна стратегія 2030. Ними визначаються пріоритети (цифровізація, сталий розвиток, екологія) та розробляють інструменти для їх реалізації. Наприклад, розвиток в Україні проєкту «Дія», як стратегічного пріоритету.
Забезпечення ефективного управління [184]	Виступають як виконавці та координатори політики, завдяки яким забезпечується ефективне виконання рішень і розподіл необхідних ресурсів.	Забезпечення ефективного управління передбачає узгодження дій усіх зацікавлених сторін. Це, наприклад, може реалізовуватися урядом щодо розподілу бюджету за пріоритетними секторами (освіта, охорона здоров'я, інфраструктура, тощо).
Представництво інтересів громадян [158]	Забезпечують зв'язок між суспільством і державою, при цьому формуючи політику, що відповідає потребам громадян.	Використання демократичних механізмів (громадські слухання, референдуми, вибори) сприяє громадянам здійснювати вплив на формування публічної політики. Ці суб'єкти є відповідальними за врахування інтересів громадян у

		відповідних рішеннях. Прикладом можуть бути громадські обговорення щодо формування бюджету участі, коли громадянами визначаються на які саме проекти місцевого рівня потрібно спрямувати гроші.
Реалізація державних реформ [187]	Відповідають за проведення реформ, що спрямовані на модернізацію економіки та управління.	Відбувається розробка програм реформування, здійснюють комунікацію з громадянами, організують впровадження і, при цьому, контролюють виконання. Наприклад, проведення реформи децентралізації влади в Україні, завдяки якій відбулось розширення повноважень місцевих громад, сприяння розвитку інфраструктури, тощо.
Забезпечення стабільності та безпеки [191]	Забезпечують управління кризами і підтримують стабільність у суспільстві.	Урядові інституції відповідають за запобігання кризам, формування політики національної безпеки, ефективність діяльності. Так, стратегічні провайдери у Європейському Союзі швидко відреагували на енергетичну кризу 2022 року, впровадивши заходи щодо зменшення енергозалежності від енергоносіїв росії.
Розвиток публічно-приватного партнерства [171]	Сприяють залученню приватного сектору до реалізації суспільно значущих проектів.	Оскільки часто обмеженими є державні ресурси, то стратегічні провайдери мають залучати до співпраці представників бізнесу завдяки упровадженню механізмів публічно-приватного партнерства, що сприяє вирішенню складних соціальних та інфраструктурних завдань. Наприклад, проєкт залучення приватного сектору до будівництва доріг в Україні за моделлю концесії.

Джерело: узагальнено автором [155, 158, 171, 184, 187, 191]

Проаналізував інформацію у таблиці 1.4, можемо визначити багатогранність значення стратегічних провайдерів публічної політики, оскільки вони формують стратегічні пріоритети для суспільного розвитку; забезпечують ефективне використання необхідних ресурсів і координацію діяльності; надають гарантії представництва інтересів громадян; здійснюють реформи, що спрямовані на модернізацію; забезпечують стабільність та безпеку; сприяють налагодженню ефективної співпраці з бізнесом. Тому, кожен із зазначених аспектів виступає фундаментальним для побудови стабільного, демократичного суспільства.

Варто підкреслити, що політична діяльність та застосування влади не повинні обмежуватися лише інструментами домінування, пригноблення чи підпорядкування одних соціальних груп іншим. Оскільки вони мають відігравати не менш важливу роль у встановленні, підтриманні та врівноваженні групових інтересів, вирішенні суперечностей, забезпеченні суспільної стабільності та сприянні соціальному прогресу. Так, у процесі боротьби за політичне лідерство та пріоритетність окремих групових інтересів формується необхідна, в існуючих умовах, субординація та досягається динамічна рівновага між різними суспільними силами.

У цьому контексті публічна політична діяльність розглядається як механізм, що сприяє реалізації людської свободи, розширенню її меж та зменшенню залежності індивіда від зовнішніх соціальних обставин. У демократичному суспільстві політика є процесом, що здійснюється людьми в інтересах суспільства загалом, а не виключно обраною елітою. Відтак, активна участь громадян у політичному житті має особливе значення. Політична діяльність особистості у громадянському суспільстві може реалізовуватися як політична участь, тобто залучення громадян до політичного процесу, або як політичне функціонування, що передбачає виконання інституційних ролей у політичній системі [6, с. 17-23].

Розмежування основних форм залученості особи до політичного процесу та визначення типології її політичної активності є важливими аспектами аналізу особливостей політичної соціалізації в конкретній країні, зокрема в Україні.

Дослідження цих аспектів сприяє розумінню механізмів включення особистості в політичну сферу та визначення факторів, що впливають на рівень її залученості. Політична соціалізація громадян є ключовим елементом у становленні публічної політики, активізує діяльність стратегічних провайдерів політичного процесу та, в кінцевому підсумку, сприяє динамічному розвитку громадянського суспільства.

Таким чином, важливу роль у розвитку громадянського суспільства відіграють стратегічні провайдери публічної політики, оскільки їх діяльність сприяє формуванню ефективних механізмів взаємодії між державними органами, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами. З'ясовано, що зазначені суб'єкти виступають основними агентами змін, що ініціюють соціальні, політичні та економічні трансформації, орієнтуючи публічну політику на задоволення потреб різних груп населення. Визначено, що до способів впливу стратегічних провайдерів відносяться як прямі залучення у процеси прийняття рішень, так і до надання аналітичних матеріалів і консультацій, що дозволяють формулювати стратегії та політики, які відповідають інтересам громадян.

Висновки до розділу

Аналіз першого розділу показав, що діяльність стратегічних провайдерів публічної політики відіграє важливу роль у процесі формування та реалізації публічної політики, особливо у контексті розвитку громадянського суспільства. Встановлено, що у працях вітчизняних та зарубіжних вчених висвітлено основні підходи до аналізу феномену публічної політики, яка є результатом взаємодії соціально-економічних та політичних чинників, а також діяльності різних суб'єктів, серед яких ключову роль відіграють стратегічні провайдери.

У результаті критичного осмислення теоретичних напрацювань вітчизняних авторів з погляду науки державного управління, визначено, що у наукових дослідженнях акцентується увага на комплексній природі поняття «публічна політика», оскільки крім державних органів, активна роль також

відводиться й недержавним інституціям: громадським організаціям, бізнес-структурам, тощо.

Концептуальні засади діяльності стратегічних провайдерів публічної політики перебувають в особливому фокусі теоретичного осмислення. Суб'єкти, що досліджуються, виступають важливими агентами змін, які при цьому розробляють стратегії, що здійснюють суттєвий вплив як на публічну політику, так і на громадську думку. З'ясовано, що стратегічні провайдери публічної політики виконують низку функцій, серед яких є інформування, моніторинг, лобіювання, надання експертних рекомендацій. При цьому, різноманітність типів стратегічних провайдерів дозволяє їм проводити свою діяльність на різних рівнях управління, виконуючи конкретні завдання, як забезпечення участі громадян, так і впровадження комплексних політичних реформ.

Дослідження ролі та значення діяльності стратегічних провайдерів публічної політики у громадянському суспільстві дозволило вивчити здатність цих провайдерів впливати на формування публічної політики. Встановлено, що вони не тільки виконують консультативні функції, а й активізують процеси участі громадян у державному управлінні, сприяючи розвитку демократичних механізмів і суспільної стабільності. Визначено, що діяльність стратегічних провайдерів охоплює різні сфери – від надання експертної підтримки до безпосереднього впливу на прийняття державних рішень.

Вивчення ролі і значення стратегічних провайдерів публічної політики в Україні, зокрема в контексті євроінтеграції, є важливим для розуміння їх впливу на ефективність і стабільність публічної політики.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАТЕГІЧНИХ ПРОВАЙДЕРІВ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

2.1. Аналіз діяльності стратегічних провайдерів публічної політики

Виклики, що постають перед стратегічними провайдерами публічної політики, зумовлені складністю та динамічністю сучасного суспільно-політичного середовища. Однак, у процесі формування та реалізації публічної політики вони стикаються з низкою перешкод, що пов'язані із забезпеченням ефективності, результативності та стійкості власних ініціатив. Відтак, важливим фактором виступає вплив зовнішніх і внутрішніх чинників, серед яких політична нестабільність, обмеженість ресурсів, низький рівень довіри суспільства до державних інституцій, а також проблеми взаємодії між різними суб'єктами політичного процесу.

Отже, діяльність стратегічних провайдерів потребує гнучкості в адаптації до швидких змін, що відбуваються у міжнародному та внутрішньому середовищі. Зокрема, у контексті проведення євроінтеграції, наша країна стикається з необхідністю відповідати міжнародним стандартам державного управління, що вимагає переходу до стратегічного планування та реалізації політичних рішень. Водночас, існує проблема ефективності комунікації між стратегічними провайдерами, органами державної влади та громадськістю, що може знижувати довіру до їхньої діяльності та ускладнювати реалізацію реформ. Саме тому, виділення критеріїв ефективності публічної політики є одним з найактуальніших завдань нашого дослідження.

Виходячи з цього, представляє науковий і практичний інтерес визначення критеріальних характеристик такої моделі, до яких можна віднести наступні: а) проблема виникає через те, що численні аспекти публічності важко піддаються емпіричній перевірці; б) відсутність універсальних та чітко визначених критеріїв для оцінки ефективності публічної політики на сьогоднішній день; в) складність контролю за змінами в процесі дослідження;

г) утруднення в об'єднанні у єдиний індекс диференційованих показників ефективності публічності, які оцінюють управлінські аспекти «згори вниз» і показники громадянського суспільства «знизу вгору»; г) проблема збору даних щодо всіх параметрів публічності в різних країнах, що не завжди дозволяє представити ці дані об'єктивно та якісно.

Усі ці аспекти, а також питання щодо застосування терміну «ефективність», потребують детальнішого пояснення у контексті дослідження публічної політики. Зокрема, Р. Туровський зазначає, що не можна проводити прямі аналогії між термінами, використовуваними в англійській літературі, і тими, що застосовуються у наукових дискурсах інших мовних контекстів [2]. Наприклад, англійською мовою для позначення ефективності застосовуються два різних терміни – *effectiveness* та *efficiency*, до яких додаються інші, зокрема *efficacy*, *performance*, *output*, *outcome*, *quality* [121, с. 191].

У контексті політики, у зарубіжній науці оцінюється ефективність урядів (*government*), управління (*governance*) та окремих політичних програм (*policies*), що призводить до множинних варіантів понятійних комбінацій, кожна з яких має свої специфічні значення. Більшість науковців різних напрямів пов'язує поняття «ефективності» з результативністю. Так, у менеджменті під ефективністю зазвичай розуміють загальну оцінку результату, який співвідноситься з витратами на його досягнення. Наприклад, у стандартах ISO 9001:2000 «Системи управління якістю. Вимоги» ефективність визначається як співвідношення досягнутих результатів та витрачених ресурсів [44].

У свою чергу, результативність розглядається як частина загальної концепції ефективності, що визначається через рівень виконання системою своїх функцій, оцінку досягнення нових можливостей або якісно нового стану; міру повноти та якості виконання завдання. Український вчений В. Дзюндзюк, зокрема, визначає ефективність як співвідношення витрачених ресурсів та отриманого кінцевого продукту, зменшення кількості витрачених ресурсів або зниження їх вартості, а також скорочення тривалості процесу та оптимізацію співвідношення між кінцевим продуктом і результатом [29, с. 84].

Подібну думку щодо ефективності публічної політики висловлює

О. Євсюкова, вказуючи, що публічна ефективність полягає у здатності політико-адміністративної системи виробляти результати, які відповідають потребам людей, з найкращим використанням доступних ресурсів [40]. Цю точку зору можна підтримати, доповнивши кількома важливими уточненнями для аналізу ефективності публічної політики. Зокрема, публічна політика має значення не лише як кінцевий результат, але й як процес, що здійснюється у специфічних умовах і конкретних режимних рамках, в яких беруть участь різнорівневі актори – провайдери політичного поля.

Зазначимо, що у процесі взаємодії у публічному просторі ці актори прагнуть комунікувати та брати участь у формуванні політики, використовуючи свої ресурси для досягнення спільних цілей. Ефективність публічної політики залежить також від таких важливих питань, як: чи задовольняє вона учасників політичного процесу; для кого здійснюється публічна політика; які результати політичної взаємодії отримують учасники процесу. Таким чином, йдеться не тільки про те, чи буде задоволено суспільство в цілому, але й про те, які результати для держави та інших учасників політичного процесу принесуть ці взаємодії.

Вважаємо доцільним зазначити, що у деяких ситуаціях діяльність стратегічних провайдерів є більш ефективною, ніж у інших. Отже, стратегічні провайдери здійснюють ефективну діяльність у тих контекстах, коли потрібно сформулювати комплексне бачення та провести довгострокове планування. Це стосується випадків, коли виконується розробка національних програм сталого розвитку або протидії зміні клімату. Так, завдяки Цілям сталого розвитку ООН визначає ключові пріоритети, що мають враховувати інтереси багатьох країн світу, зокрема, ліквідація бідності (до 2030 року).

Відтак, високий рівень ефективності діяльності стратегічних провайдерів формується у процесі реагування на відповідні кризи, наприклад, економічні, енергетичні кризи, пандемії чи гуманітарні катастрофи. Про це свідчить діяльність Всесвітньої організації охорони здоров'я, як центрального стратегічного провайдера, під час Covid-19, що передбачало розподілення відповідної кількості доз вакцин у країни, що мали низький та середній рівень

доходу. Це, звичайно, сприяло забезпеченню глобальної координації дій та зниженню рівня смертності.

Отже, поняття результативності слід розглядати крізь призму ієрархічних рівнів цього явища, що дає змогу інтегрувати наявні характеристики та доповнити їх структурно-функціональним компонентом. Виходячи з цього, цілком обґрунтованим є застосування широко використовуваної у розвинених країнах схеми, що включає п'ять рівнів оцінювання [65]:

- показники ресурсів (Input measures) – відображають обсяг витрат, необхідних для здійснення певної діяльності, а також вимоги до професійних та особистих компетенцій виконавців проєкту, тобто провайдерів публічної політики;

- показники процесів (Process measures) – характеризують строки виконання, нормативні регулювання та технологічні особливості реалізації певної діяльності;

- показники безпосередніх результатів (Output measures) – визначають кількісні характеристики виконаної роботи, зокрема обсяг наданих послуг чи виконаних завдань;

- показники кінцевих ефектів (Outcome measures, Performance measures) – оцінюють ступінь досягнення визначених організацією цілей та зміну стану цільової групи споживачів публічних послуг;

- показники впливу (Impact measures) – вимірюють загальний ефект реалізації проєкту на конкретну цільову групу, враховуючи довгострокові наслідки.

Так, зазначені рівні добре узгоджуються з логікою циклової моделі публічної політики, де останні три рівні дозволяють оцінити результативність діяльності та віднести їх до етапу оцінювання. Саме ця обставина є ключовою при визначенні сутності поняття «провайдери публічної політики». Таким чином, оцінювання публічної політики можна визначити як об'єктивний, систематичний та емпірично обґрунтований аналіз впливу поточних політичних рішень і державних програм на відповідні цільові групи з позиції їхньої відповідності визначеним цілям та очікуваним результатам [160].

Історично інтерес до оцінювання ефективності державного управління активізувався у 1960-х роках у США внаслідок розширення масштабів публічної політики у соціальній сфері, що мало на меті підвищення легітимності ухвалених рішень. Відтоді спостерігається поширення використання різноманітних методів оцінювання у розвинених країнах. Однак, на початкових етапах вони застосовувалися переважно у внутрішніх оцінюваннях, які здійснювали урядові установи або спеціалізовані державні органи.

Для глибшого аналізу системи державного управління науковцями було розроблено широкий спектр методик вимірювання ефективності управлінської діяльності. До таких методик належать: Policy and Program Evaluation – метод оцінювання державних програм і політики, що базується на кількісному та якісному аналізі їхньої результативності; метод OD (Organizational Development) – орієнтований на розвиток організацій шляхом децентралізації, розширення компетенцій персоналу та впровадження принципів співробітництва; TQM (Total Quality Management) – система управління якістю, що ґрунтується на стандартизації процедур та їх відповідності міжнародним критеріям якості; HRM (Human Resource Management) – концепція менеджменту людських ресурсів, що враховує фактори ефективності праці та розвиток кадрового потенціалу.

Зазначені методики є емпіричними дослідженнями, що дають змогу аналізувати внутрішні результати реалізації політики, коригувати її реалізацію та підвищувати якість державного управління. З розробкою та впровадженням моделей New Public Management (NPM) і Good Governance у державну політику з кінця 1980-х років оцінювання ефективності державного управління почало базуватися на сучасних управлінських підходах. Відтоді оцінка ефективності управління ґрунтується не лише на економічних показниках, а й на інституційно-структурних та процедурних характеристиках. Саме з цього періоду значно зросла потреба у зовнішньому оцінюванні публічної політики, що здійснюється на основі кількісних вимірів і постійного моніторингу реформ, що дозволяє контролювати їхню реалізацію.

Зазначимо, що комплексні концепції governance, що містять оціночні індикатори якості ефективного державного управління, були розроблені такими

міжнародними організаціями, як:

- Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), яка впровадила критерії оцінювання державного управління на основі міжнародних стандартів [86];

- Інститут Світового банку, що ініціював проєкт Worldwide Governance Indicators (WGI), у межах якого оцінюються ключові аспекти управлінської ефективності [160];

- Економічна і соціальна комісія ООН для Азіатсько-Тихоокеанського регіону (ESCAP), яка запропонувала критерії аналізу якості правління у різних політичних контекстах [35];

- структурні підрозділи ООН, що включили оцінювання governance у Програми розвитку ООН (UNDP) як один із ключових напрямів оцінювання ефективності державного управління.

Таким чином, сучасні підходи до оцінювання публічної політики базуються на багаторівневій системі індикаторів, що дозволяють аналізувати ефективність діяльності державних інституцій як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Відтак, зауважимо, що першим узагальненим визначенням і змістовною характеристикою терміна «governance» на глобальному рівні стало його тлумачення, представлене у глосарії Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) у 1987 році. У цьому контексті governance розглядалося як здійснення політичних, економічних і адміністративних повноважень, необхідних для управління державними справами [182]. Ефективність державного управління оцінювалася за результатами надання публічних благ і послуг, що забезпечувалися державними інституціями, а також за їхнім впливом на соціальні та економічні показники розвитку країни [182]. Згодом Інститут Світового банку в межах проєкту Worldwide Governance Indicators (WGI) запропонував власне визначення governance, трактуючи його як сукупність традицій і інституційних механізмів, через які органи влади здійснюють управління країною.

У цьому контексті governance визначалося як здатність уряду ефективно

формулювати та реалізовувати раціональну публічну політику, а також рівень поваги громадян і державних інституцій до механізмів, що регулюють соціальні та економічні взаємодії [208]. Підхід до визначення governance, запропонований Економічною і соціальною комісією ООН для Азіатсько-Тихоокеанського регіону (ESCAP), наголошував на процесуальному аспекті прийняття та реалізації рішень, що здійснюється різнорівневими суб'єктами – як формальними, так і неформальними. ESCAP сформулювала вісім ключових вимог до ефективного управління, які є критично важливими для забезпечення сталого розвитку: участь, орієнтація на досягнення консенсусу, підзвітність, ефективність і результативність, рівноправність та інклюзивність, а також дотримання принципу верховенства права. Виконання цих вимог сприяє мінімізації корупції та врахуванню думки меншин у процесі ухвалення рішень [207].

Критерії оцінки якості державного управління формуються з метою вимірювання фактичної ефективності діяльності урядових інституцій, стимулювання їх до проведення реформ, моніторингу динаміки змін у процесі управління, а також для визначення стратегічних пріоритетів державної політики. Згідно з щорічною доповіддю Програми розвитку ООН (UNDP), що підсумовує двадцятирічні дослідження, у теоретичній та практичній літературі традиційно основним показником розвитку вважалося економічне зростання. Історично моделі розвитку акцентували увагу на впливі політичних інститутів на економічні процеси. Однак у сучасних умовах відбувається трансформація відносин між державою та суспільством, унаслідок чого головним орієнтиром розвитку стає людина та її потенціал.

Відтак, ключовим завданням держави і водночас критерієм ефективності її управління стає сприяння розвитку людського капіталу. Ця концепція знайшла своє відображення в основних принципах Good Governance, які були сформульовані у рамках Програми ООН. Вони поширюються на всіх учасників політичного процесу – суб'єктів публічного управління – та включають такі ключові положення: участь у прийнятті державних рішень, консенсусне ухвалення рішень, стратегічне бачення, ефективність реалізації публічної

політики, відповідальність усіх учасників процесу, прозорість, рівноправність та дотримання верховенства права [207].

Світовий досвід демонструє, що серед представлених у міжнародних проєктах підходів не існує єдиного загальновизнаного визначення governance, так само як і єдиної універсальної теоретичної моделі, яка б дозволила інтегрувати всі аспекти ефективності державного управління в єдину концептуальну рамку. Проте критерії, розроблені в межах глобальних досліджень, слугують орієнтирами для емпіричних аналізів на міжнародному та національному рівнях. Вони включаються до різноманітних індексів, що відображають ключові аспекти публічної політики та якості державного управління [46–59].

Глобальні індекси, що забезпечують кількісне вимірювання якості публічної політики, виконують низку ключових функцій, серед яких:

- зовнішнє оцінювання, що сприяє підвищенню об'єктивності аналізу ефективності публічного управління порівняно з внутрішніми механізмами оцінки;
- формування рекомендацій, які можуть бути використані у політико-управлінському процесі для удосконалення стратегій і підвищення результативності державної політики;
- розробка та операціоналізація універсальних індикаторів ефективності публічної політики, які, з одного боку, узгоджуються з концептуально-теоретичними моделями державного управління, а з іншого – адаптуються до сучасних викликів і трансформацій політичного середовища.

Отже, зважаючи на важливість цих завдань, розглянемо найбільш масштабні та широко використовувані дослідницькі проєкти, які дозволяють відбирати відповідні критерії та емпіричні дані для аналізу ефективності публічного управління та політики.

Одним із найбільш цитованих досліджень у сфері оцінки ефективності державного управління є проєкт міжнародного моніторингу Світового банку – The Worldwide Governance Indicators (WGI), започаткований у 1996 році. Ця ініціатива базується на даних із чотирьох основних джерел [208]:

- опитування домогосподарств та підприємств – 9 джерел, включаючи Afrobarometer, Gallup World Poll, Глобальний огляд конкурентоспроможності;
- комерційні аналітичні джерела – 4 джерела, серед яких дані Economist Intelligence Unit, Global Insight, оцінки політичних ризиків;
- неурядові організації – 9 джерел, зокрема Global Integrity, Freedom House, Репортери без кордонів;
- державний сектор – 8 джерел, у тому числі CPIA (Світовий банк та регіональні банки розвитку), ЄБРР щодо процесів переходу, французьке Міністерство фінансів.

Варто зазначити, що дослідницьку методологію цього проєкту розробили Д. Кауфман, А. Крея та М. Мاستруцці, які на основі концепції governance виокремили шість агрегованих аспектів оцінки управління [174]. Ці аспекти характеризують як офіційні інститути державного управління, так і неформальні практики, що впливають на його якість у сприйнятті громадянського суспільства, підприємців та інвесторів.

Так, WGI включає шість ключових аспектів оцінки управління:

- право голосу та підзвітність (Voice and Accountability) – цей індикатор вимірює рівень громадянської участі у виборах та можливості населення впливати на владу. Він включає оцінку політичних процесів, захищеність цивільних свобод і політичних прав, а також незалежність засобів масової інформації;
- політична стабільність та відсутність насильства (Political Stability and Absence of Violence) – індикатор аналізує ймовірність дестабілізації уряду неконвенційними засобами, зокрема через насильницькі протести, перевороти або терористичні акти;
- ефективність уряду (Government Effectiveness) – показник оцінює якість державних послуг, професіоналізм і незалежність державних службовців, здатність уряду до розробки та реалізації політичних рішень, а також рівень довіри громадян до державної політики;

– якість регулювання (Regulatory Quality) – цей індикатор відображає спроможність уряду формулювати та здійснювати політику, яка сприяє соціально-економічному розвитку в умовах ринкової економіки;

– верховенство права (Rule of Law) – індикатор вимірює рівень довіри громадян до правових норм і їх дотримання, ефективність судової системи, роботу правоохоронних органів, а також загальний рівень правопорядку та безпеки;

– контроль корупції (Control of Corruption) – показник відображає рівень корупції в державному секторі, зокрема використання владних повноважень у приватних інтересах. Він враховує різні аспекти корупційних практик, включаючи залученість еліт до корупційних схем [207].

Дані, представлені у проєкті, підтверджують існування причинно-наслідкового зв'язку між рівнем governance, виміряним за допомогою наведених вище індикаторів, і показниками розвитку країни, зокрема рівнем доходу на душу населення, рівнем грамотності та іншими соціально-економічними характеристиками. Відмінною особливістю цього індексу є відсутність єдиного інтегрованого показника. У межах проєкту аналізується взаємозалежність окремих індикаторів, що розглядаються в контексті конкретних національних кордонів.

Для оцінки стану публічної політики широко використовуються результати досліджень, проведених німецьким фондом Бертельсманна. Зокрема, ефективність управління аналізується за допомогою статусного індексу (Status Index) та індексу управління (Management Index), що базуються на даних 31 країни — членів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [58].

Статусний індекс формується на основі 147 змінних, згрупованих у два показники: якість демократії (Quality of Democracy) та політична стратегія (Policy Performance). Кожен із них включає набір індикаторів. Наприклад, якість демократії оцінюється за критеріями верховенства права, виборчих процесів, доступу до інформації та громадянських прав. При цьому показник «вибори» враховує такі аспекти, як процедура висунення кандидатів, участь громадян у

голосуванні, обмеження у реєстрації кандидатів, доступ до медіа та фінансування політичних партій. Індекс політичної стратегії розглядає такі показники: економічна політика (зайнятість, ринок праці, підприємницька діяльність, оподаткування, бюджетна політика); соціальна сфера (охорона здоров'я, соціальне забезпечення, сімейна політика, пенсійна система, інтеграція); безпека (внутрішня та зовнішня безпека); управління ресурсами (екологічна політика, інновації, освіта). Індекс управління (Management Index) оцінює регулятивну здатність (Executive Capacity) та виконавчу відповідальність (Executive Accountability).

До регулятивної здатності входять: стратегічне управління, міжвідомча координація, використання доказової бази у формуванні політики, громадські консультації, політична комунікація, ефективність реалізації політичних рішень, адаптивність управління, організація реформ. Виконавча відповідальність включає такі аспекти, як компетентність громадян, законодавчий нагляд (структура та ресурси парламенту, його спроможність контролювати уряд), роль медіа, партій та груп інтересів.

Оскільки статусний індекс та індекс управління охоплюють лише 31 країну, більш широке застосування має Індекс трансформації Бертельсманна (Bertelsmann Transformation Index, BTI), започаткований у 2003 році. Його метою є сприяння ефективному політичному управлінню трансформаційними процесами шляхом аналізу сильних і слабких сторін перехідних економік, а також поширення кращих практик державного управління [154]. BTI складається зі статусного індексу та індексу управління. Статусний індекс класифікує країни за рівнем розвитку демократії та ринкової економіки. Найвищі оцінки отримують держави, де демократичні інститути та ринкові механізми функціонують найбільш ефективно.

Варто зауважити, що загальний показник країни обчислюється як середнє арифметичне двох компонентів: Політична трансформація, що оцінюється за критеріями суверенітету, політичної участі, верховенства права, стабільності демократичних інститутів, політичної та соціальної інтеграції (18 індикаторів). Економічна трансформація, що враховує рівень соціально-економічного

розвитку, конкурентність ринкової економіки, валютну та цінову стабільність, захист прав власності, загальний добробут населення, стабільність економічної системи (14 індикаторів). Індекс управління вимірює ефективність політичного керівництва.

Оцінка кожної країни формується на основі рівня та складності управління. Рівень управління аналізується через здатність політичних акторів до стратегічного маневрування, досягнення консенсусу, ефективного використання ресурсів та взаємодії із зовнішнім середовищем. Складність управління визначається за шістьма індикаторами: структурні умови, громадянське суспільство, рівень конфліктності, освітній рівень населення, економічні показники, інституційний розвиток. Відтак, результати ВТІ публікуються у вигляді аналітичних звітів із рекомендаціями щодо вдосконалення державного управління, які можуть бути використані урядами окремих країн для розробки реформ.

У процесі формування концепції відкритого урядування та її практичного застосування виникла нагальна потреба у необхідності проведення глобального кількісного вимірювання якості влади, що з 2014 року відображено в Індексі відкритого уряду (Open Government Index). Зазначимо, що такий індекс ґрунтується на кількох основних групах показників, зокрема: 1) відкритість урядових даних для громадян (рівень інформованості суспільства про діяльність державних органів); 2) право громадян на інформацію (доступ громадян і організацій до інформації про діяльність державних органів, а також механізми реалізації цього права); 3) громадянська участь (рівень участі громадян у прийнятті суспільно значущих рішень, включаючи механізми громадського контролю); 4) механізми реалізації прав громадянами (можливості практичної реалізації громадянами своїх прав, зокрема через звернення та скарги) [59].

Виходячи з цього, простежується прагнення розвинутих країн діяти у напрямку підвищення ефективності держави. Сьогодні це вже є провідною тенденцією, яка досягається завдяки використанню інтерактивних технологій, що сприяють активізації комунікації між державою та громадянським суспільством. Відповідно це дозволяє максимально залучати громадян до

різноманітних процесу, що стосуються прийняття рішень на всіх етапах, при цьому розширюючи доступ до державних послуг і забезпечуючи публічність політики.

Підкреслимо, що онцептуально це знайшло своє відображення у розвитку проєктів електронного уряду (e-government). ООН, починаючи з 2003 року, оцінює ефективність управління, залучаючи громадян до процесу за трьома показниками: по-перше, інформування (поширення необхідної для громадян участі інформації через державні портали, соціальні мережі, блоги, форуми та інші комунікаційні онлайн технології); по-друге, консультування (платформи забезпечують зворотний зв'язок, що дає громадянам можливість брати участь у формуванні політичного порядку денного, взаємодіяти з виборними посадовими особами тощо); по-третє, прийняття рішень (оцінка того, наскільки держава інтегрує внесок громадян у процес прийняття рішень і інформує їх про прийняті рішення на основі консультування) [51].

Також слід зазначити, що ці параметри включені до глобальних індексів, що оцінюють роль онлайн-технологій у процесах ефективного управління. Індекс розвитку електронного уряду (The UN Global E-Government Development Index, EGDI) є показником, який об'єднує три основні аспекти розвитку електронного уряду: рівень надання послуг онлайн, рівень розвитку телекомунікаційних технологій та рівень розвитку людського потенціалу.

Кожен із цих аспектів є складовою індексу і може бути оцінений окремо [51]. Індекс електронної участі (e-participation), що є частиною загального індексу E-gov, оцінює рівень взаємодії держави з громадянами, не обмежуючись лише електоральними процесами, і використовує інструменти Web 2.0, такі як блоги, соціальні мережі та мобільний зв'язок [47]. Індекс розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ICT Development Index) [52] та індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index) є комплексними показниками, що характеризують рівень розвитку та використання ІКТ в управлінні [48]. Незважаючи на наявність великої кількості індикаторів, ці індекси здебільшого фокусуються на діяльності держави щодо суспільства («згори вниз») і не

охоплюють усі аспекти публічної політики, зокрема показники включення громадянського суспільства у процес співуправління.

У контексті нашого дослідження слід зазначити, що індекс сталості організацій громадянського суспільства (Civil Society Organization Sustainability Index, CSOSI) є важливим інструментом для оцінки стану громадянського суспільства, умов його функціонування, цінностей, яких дотримуються його організації, а також впливу, який ці організації мають на державу. Так, ключовими індикаторами стану громадянського суспільства є: правове середовище, організаційна спроможність, фінансова стабільність, кампанії громадського представництва, надані послуги, інфраструктура та ставлення громадськості [46].

Водночас, слід відзначити, що в останні роки важливу роль у публічній політиці відіграють аналітичні центри, діяльність яких на глобальному рівні моніториться Пенсільванським університетом. Це включає оцінку таких центрів за такими критеріями, як значущість їх аналітичних продуктів, вплив на формування порядку денного, публічну політику, політичний процес, а також на конкретних суб'єктів прийняття політичних рішень і на громадський дискурс як на національному, так і на глобальному рівнях [197]. Однак, у сучасному світі існує численні індекси, що аналізують загальні проблеми держав, включаючи індикатори, які оцінюють ефективність окремих інститутів влади та результативність їхньої діяльності.

Розуміючи процес євроінтеграції України, як складний процес, що передбачає імплементацію політичних, економіко-правових реформ, відповідно до стандартів ЄС, стратегічні провайдери, такі як міжнародні організації, державні органи, громадянське суспільство та бізнес, відіграють ключову роль. Отже, оцінка їх внеску дозволяє визначити ефективність проведення реформ та зрозуміти відповідні шляхи для проведення подальшого вдосконалення політики євроінтеграції. Отже, оцінювання може здійснюватися на основі якісних та кількісних показників, а також із застосуванням методів компаративного аналізу, експертного оцінювання та моніторингу політичних рішень.

До ключових показників оцінки внеску стратегічного провайдера у впровадження реформ, необхідних для євроінтеграції, відносяться суб'єкти, наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Ключові показники оцінки внеску стратегічного провайдера у впроваджені реформ, необхідних для євроінтеграції

Інституції	Стратегічні провайдери	Оцінка
Державні інституції	Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство закордонних справ та інші.	1. Ступінь виконання Угоди про асоціацію з ЄС (за даними Офісу віце-прем'єра з питань євроінтеграції); 2. Прийняття нормативно-правових актів, що гармонізують національне законодавство з європейськими нормами (аналіз законопроектів, що прийняті законотворчим органом); 3. Показники міжнародних індексів (Індекс сприйняття корупції (Transparency International), Індекс верховенства права (World Justice Project)).
Міжнародні організації та партнери	Європейська комісія, Європейський банк реконструкції та розвитку, Світовий банк та інші міжнародні фінансово-експертні організації, що підтримують євроінтеграційні реформи в Україні.	1. Фінансова допомога (гранти від міжнародних організації, технічна підтримка, кредити); 2. Оцінка ефективності програм фінансування (оцінка використання коштів за європейськими програмами); 3. Рівень відповідності рекомендаціями, що надані міжнародними організаціями (звіти Світового банку, Європейської комісії).
Громадянське суспільство і незалежні аналітичні центри	Аналітичні центри (НАЗК, Центр економічної стратегії), CASE Україна тощо) та громадські організації	1. Кількість аналітичних звітів, що вплинули на процес прийняття рішень; 2. Кількість адвокаційних кампаній та проєктів (наприклад, кампанії на підтримку реформ антикорупційного напрямку);

	впливають на розробку реформ, громадського контролю, комунікації євроінтеграційного процесу.	3. Залученість громадян у процес ухвалення політичних рішень (опитування громадської думки).
Приватний сектор і бізнес	Український бізнес здійснює розвиток експорту до ЄС, залучають інвестиції, адаптують до вимог ЄС стандарти якості.	1. Динаміка експорту товарів до ЄС (державна статистика); 2. Кількість підприємств, що вже працюють за європейськими стандартами (сертифікація ISSO, HACCP); 3. Обсяг отриманих прямих інвестицій від іноземних джерел країн ЄС.

Джерело: узагальнено автором

Необхідно визначити, що оцінка внеску стратегічних провайдерів може здійснюватися й на основі змішаного підходу, коли завдяки індикаторному аналізу відбувається вимірювання ключових показників (рівень економічних показників, виконання умов Угоди, тощо); через методи експертного оцінювання здійснюється проведення інтерв'ю та опитувань у сфері євроінтеграції; аналізується сприйняття суспільством євроінтеграційних змін (відповідно до результатів соціологічних опитувань) через моніторинг громадської думки; на основі порівняльного аналізу відбувається зіставлення прогресу України з іншими країнами, що проходили аналогічний шлях (країни Балтії, Польща).

Узагальнюючи визначимо, що оцінка внеску стратегічних провайдерів у процес проведення євроінтеграції вимагає комплексного підходу, що охоплює як якісні, так і кількісні показники. Міжнародні партнери, державні органи, громадські організації, приватний сектор роблять вагомий внесок у досліджуваний процес, та їхня діяльність може бути виміряна за допомогою індикаторів ефективності, експертного аналізу та соціологічних досліджень.

Виходячи з цього, можна сформулювати наступні перспективні напрями досліджень оцінювання процесів євроінтеграції:

- розробка інтегрованої системи оцінювання ефективності політики євроінтеграції;

- порівняння успіхів України з досвідом країн Центрально-Східної Європи;
- визначення слабких місць у координації між стратегічними провайдерами.

Це дозволить комплексно оцінити внесок кожного актора та розробити ефективні стратегії з метою здійснення подальшого просування України до членства у ЄС.

Важливу роль стратегічні провайдери відіграють у державному управлінні, при цьому, забезпечуючи координацію політики, реалізацію реформ та стале функціонування відповідних інституцій держави. Оцінка їх ефективності представляє собою ключове завдання для визначення сильних і слабких сторін системи управління, спрямування на покращення процесів прийняття рішень та підвищення підзвітності урядових структур. Як встановлено раніше, існують різні методи та показники оцінки ефективності стратегічних провайдерів, які базуються на кількісних і якісних даних, міжнародних рейтингах та результатах аудиту державної політики. Так, ефективність провайдерів оцінюється наступними методами:

1. Індикаторний аналіз – використання ключових показників ефективності (KPI).
2. Методи експертного оцінювання – залучення незалежних фахівців для оцінки якості управління.
3. Соціологічні дослідження – вимірювання рівня довіри громадян до державних інституцій.
4. Порівняльний аналіз – зіставлення результатів діяльності стратегічних провайдерів у різних країнах.
5. Аудит публічної політики – оцінка виконання стратегічних планів і бюджетних програм.

За ключовими показниками оцінки ефективності стратегічних провайдерів можна виокремити за: а) політичною ефективністю, що вимірює їх здатність ухвалювати та реалізовувати ефективні політичні рішення. Вона вимірюється за допомогою індексу ефективності державного управління, часу ухвалення та

упровадження відповідних політичних рішень, рівня виконання державних стратегій та програм; б) інституційної спроможністю, що дозволяє визначити здатність державних структур стратегічно планувати та забезпечувати сталість реформ. Її вимірювання можна здійснювати за рівнем бюрократичної ефективності, частка виконаних стратегічних планів та державних програм, спроможність до міжвідомчої координації; в) економічною ефективністю, завдяки якій проводиться оцінка впливу стратегічних провайдерів на фінансову стабільність, інвестиційний клімат та використання державних ресурсів. Цей показник можна отримати через аналіз рівня виконання державного бюджету, державного боргу щодо ВВП, прямих іноземних інвестицій; г) соціальної ефективності, що дозволяє виміряти вплив політики стратегічних провайдерів на якість життя громадян. Завдяки індексу людського розвитку, рівню зайнятості населення, рівню довіри населення до державних інституцій зазначений показник може бути вимірним; г) антикорупційною ефективністю, що виступає важливим критерієм для оцінки здатності державних органів запобігати та протидіяти корупції. Це вивчається за допомогою індексу сприйняття корупції, рівня виконання антикорупційних стратегій, кількості результативності розслідувань корупційних справ.

Якщо провести порівняльний аналіз ефективності діяльності стратегічних провайдерів у різних країнах, таких як Естонія, Грузія, Польща, то можна з'ясувати, що кожна країна має власні здобутки у цьому напрямку. Так, Естонія виступає лідером проведення цифрової трансформації у державному управлінні, вона має високий рівень цифровізації відповідних урядових процесів, що надає призводить до ефективності публічних послуг [161]. Грузія є показником ефективності антикорупційних реформ, що впливає на покращення інвестклімату, тим самим призводить до суттєвого прогресу у процесі боротьби з корупцією та ефективності державного управління [205]. Завдяки проведенню ефективного стратегічного управління у Польщі змогли швидко здійснити інтеграцію у Європейський Союз, оскільки досягли високого рівня інституційної спроможності та показників макроекономічної стабільності [182].

Виходячи з наведеного, підкреслимо, що проведення оцінки ефективності стратегічних провайдерів державного управління будується на використанні об'єктивних індикаторів, міжнародних рейтингів та соціологічних досліджень. Серед основних методів оцінки визначені такі як: індикаторний аналіз; експертне оцінювання; соціологічні дослідження; аудит публічної політики. Встановлено, що ключовими сферами оцінки ефективності є: політична, інституційна, економічна, соціальний вплив та антикорупційна політика. Разом з тим, проведення розробки ефективних механізмів моніторингу діяльності стратегічних провайдерів виступає критично необхідною для підвищення ефективності управління та досягнення сталого розвитку. Зазначений підхід дозволяє оцінювати ефективність діяльності досліджуваних суб'єктів у різних аспектах державного управління та визначати відповідні напрями для подальшого покращення ситуації.

Варто враховувати, що діяльність стратегічних провайдерів на міжнародній арені є надзвичайно результативною, коли мова йде про координацію відповідних дій між урядами, громадськими організаціями та приватним сектором. Паризька угода з клімату, яка була укладена у 2015 році, упроваджена завдяки активній участі стратегічного провайдера, а саме: Програми ООН з навколишнього середовища. Завдяки цьому визначену актуальну мету щодо обмеження глобального потепління на рівень $1,5^{\circ}\text{C}$, що сприяло розвитку громадських ініціатив із зазначеного питання у понад 190 країнах, зокрема щодо впровадження програм скорочення викидів парникових газів.

Слід зазначити, що досліджувані суб'єкти, що впроваджують різні інноваційні проєкти, активно сприяють здійсненню ефективного вирішення певних складних проблем. Наприклад, завдяки розробці електромобілів, Tesla сформувала зміни у публічній політиці ЄС і США, що підтримують екологічно чисті технології. Також використання великих обсягів даних для розробки політики впливає на ефективну діяльність провайдерів. Так, завдяки дослідженням з впливу кібербезпеки на національну безпеку США було розроблено відповідну Стратегію кібербезпеки у 2023 році, що передбачала

фінансування у розмірі 4 млрд дол. З метою посилення захисту критичної інфраструктури.

Разом з тим, можуть існувати ситуації, у яких стратегічні провайдери будуть діяти обмежено, коли між ключовими суб'єктами дослідження виникають конфлікти інтересів на серйозному рівні. Показовим може бути випадок, коли під час фінансової кризи у Греції у 2010-х роках було скорочено бюджетні витрати за ініціативою МВФ, що викликало масові протести. Однак, як показав час, проведені реформи призвели до скорочення 25% доходів середньостатистичного грецького домогосподарства. Також, варто зазначити, що відсутність довіри до стратегічних провайдерів з боку суспільства призводить до неефективності у їх діяльності, це може бути спричинено не врахуванням інтересів громадян, місцевих інтересів. Прикладом такої неефективної діяльності є будівництво, за підтримки Світового банку, греблі Гілгеля Гібе III в Ефіопії, що призвело до виселення понад 100 тисяч осіб, при цьому не отримавши ніякої компенсації [123]. Аналогічний результат можна спостерігати, коли місцеві особливості у недостатній мірі враховуються стратегічними провайдерами, що призводить до нерелевантності запроваджених проєктів.

Обмеження ресурсів може завадити також й повноцінному виконанню стратегічних ініціатив, особливо в країнах, що розвиваються. А складні організаційні структури або внутрішні суперечки можуть знижувати ефективність стратегічних провайдерів [148]. Втрата ефективності може відбутися також через певні розбіжності та зміни у пріоритетах політичного керівництва (зміна пріоритетів фінансування).

Отже, діяльність стратегічних провайдерів є найбільш ефективною у вирішенні глобальних проблем, розроблені довгострокових стратегій та впровадженню інновацій. Однак, їх діяльність може бути неефективною через брак довіри, наявність політичних конфліктів, обмеження фінансового характеру, недосконалість підходів до локальних умов. Таким чином, здатність до адаптації, прозорості діяльності та партнерства з іншими стейхолдерами може виступати запорукою ефективності стратегічних провайдерів.

Виходячи з викладеного вище, можна дійти висновку про те, що діяльність стратегічних провайдерів публічної політики значною мірою залежить від як правових та організаційних, так і від фінансових та кадрових факторів. До основних перешкод можна віднести недостатню нормативно-правову підтримку, обмеженість ресурсів, низький рівень координації з державними органами та громадянським суспільством. Встановлено, що ефективність залежить від системного підходу до усунення структурних проблем та створення сприятливих умов для їх діяльності, що є необхідною передумовою для забезпечення сталого розвитку.

2.2 Неурядові інституції як стратегічні провайдери публічної політики

Розширення залучення громадянського суспільства до здійснення політико-управлінських процесів на засадах багатовекторної комунікації можливе лише за тих умови, коли державою створено реальні передумови для реалізації ефективної діяльності публічних інституцій. При цьому важливою є готовність самого громадянського суспільства як в організаційному аспекті, так й на рівні колективної самосвідомості брати активну участь у цих процесах.

Так, з метою забезпечення принципу двосторонньої комунікації між державою та громадянським суспільством ще у 2010 році за підтримки державних органів було започатковано створення спільних інституцій, які передбачали співпрацю з громадськими організаціями. Формування нових мережевих структур, які інтегрували як державні органи, так й інститути громадянського суспільства, було зумовлене рядом об'єктивних чинників.

По-перше, сучасні реалії змусили Українську державу як інституцію у рамках своїх міжнародних зобов'язань запровадити нові, актуальні на сьогодні механізми взаємодії з різними суб'єктами державного управління.

По-друге, традиційна модель державного управління вже не могла ефективно регулювати відносини у сучасній, нехай і не повністю відкритій системі, використовуючи виключно ієрархічний підхід. Діяльність за принципом жорсткого контролю та розпорядження ставала все менш ефективною, оскільки

такий підхід, як правило, провокує виникнення серйозних кризових ситуацій у суспільстві.

Світовий досвід вказує на те, що розвиток та стабільність демократичних держав неможливі без взаємодії громадянського суспільства та державних органів. «А для України, що знаходиться на шляху до ЄС, формування громадянського суспільства є найактуальнішим завданням, яке відноситься не тільки до гуманітарної сфери, але й є найважливішим аспектом державотворення» [69, с. 399-408].

Виходячи на рівень публічної співпраці з зацікавленими у соціальному прогресі сторонами, громадська організація здійснює синергетичну дію і поєднує інтереси як держави, так і суспільства у напрямку досягнення головної мети сучасного розвитку – надання якісних публічних послуг окремим громадянам, об'єднаним територіальним громадам тощо, що також закладено в оновлений зміст публічного управління. Такий підхід можливий у разі цілісного переосмислення місця і ролі громадянського активу у публічно-управлінських відносинах та місії публічної політики у напрямку сприяння пріоритетним гуманістичним ідеям соціуму.

Особливого розуміння такий підхід набуває у розрізі адміністративно-територіальної реформи та децентралізації системи управління. Насамперед, слід відмітити, що в Україні одним із ключових стратегічних документів, що визначає напрями сталого розвитку країни, є Стратегія сталого розвитку «Україна 2020», затверджена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [87]. Важливим нормативним актом, який регулює реформи у сфері місцевого самоврядування та територіальної організації влади, є Концепція реформування місцевого самоврядування та територіального устрою, схвалена постановою Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р [115]. Крім того, в рамках реформування публічної політики було прийнято низку законодавчих актів, серед яких: Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17 червня 2014 року [87], Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 р. [87], Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 року [87],

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства» від 9 квітня 2015 року [87]. Крім того, внесено зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (прийнятий 21 травня 1997 р.) та Закону України «Про місцеві державні адміністрації» (від 9 квітня 1999 р.) [87], що тим самим сприяло уточненню механізмів реалізації реформи.

Так, зазначимо, що як стратегічний провайдер публічної політики Уряд України проголосив курс на децентралізацію влади, який включає такі ключові напрями: 1) організація максимального спрощення регулювання дозвільних процедур та надання адміністративних послуг; 2) проведення передачі значної частини повноважень і ресурсів на рівень місцевих громад – сіл, селищ і міст; 3) здійснення чіткого розмежування функцій та відповідальності між різними рівнями місцевого самоврядування, а також між місцевою владою та органами виконавчої влади; 4) залишення більшої частини податкових та інших надходжень безпосередньо у відповідних місцевих бюджетах, що тим самим має забезпечити фінансову спроможність регіонів.

Отже, загалом реформа децентралізації влади в Україні має базуватися на принципі субсидіарності. Це означає, що органи місцевого самоврядування мають не лише отримати більші повноваження, а й відповідати перед виборцями та державою за прийняті рішення та їх виконання.

Проте, незважаючи на те, що реформа місцевого самоврядування та децентралізація є складним процесом, Кабінет Міністрів України фактично взяв на себе ключову роль у його реалізації, хоча сам процес відстає від запланованих термінів, визначених «Дорожньою картою», розробленою експертами громадянського суспільства [7, с. 14].

Варто зазначити, що одним із головних доказів централізованого управління реформою є розробка та затвердження Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [115]. Кінцевою метою цього процесу є створення ефективної системи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, яка має забезпечити:

формування комфортного середовища для громадян, надання якісних та доступних державних послуг, розвиток механізмів прямої демократії, задоволення потреб громадян у різних сферах життя, баланс інтересів держави та місцевих громад.

Варто підкреслити, що при значному масштабі реформ, широкої суспільної дискусії щодо їх реалізації немає. Інститути громадянського суспільства недостатньо залучені до процесу, а влада намагається реалізувати реформу майже самотужки.

Відтак, особливе занепокоєння викликає політичне нагнітання процесу децентралізації. Європейський Союз чітко заявив, що підтримка України, в тому числі фінансова, залежить від проведення системних і комплексних реформ, у тому числі реформи місцевого самоврядування. Таким чином, ЄС відіграє роль стимулюючого чинника, який штовхає українську владу до ефективної реалізації процесу децентралізації.

Однак, через повільні темпи впровадження змін існує загроза так званої «втоми ЄС від України». Це означає, що зволікання з впровадженням реформ може призвести до втрати довіри з боку європейських партнерів і зниження їх підтримки.

Зазначимо, що світовий та європейський досвід показує, що децентралізація влади безпосередньо пов'язана з успіхами у боротьбі з корупцією. Європейський Союз виділяє фінансові ресурси для реалізації програм технічної допомоги, що при цьому спрямовані на забезпечення підтримки процесу децентралізації та розвитку місцевого самоврядування. Часто донорами таких ініціатив є уряди європейських країн, які підтримують відповідні реформи в Україні. Крім того, у разі поглиблення євроінтеграції місцеві громади отримують доступ до європейських структурних фондів та інших фінансових інструментів, зокрема, ресурсів Європейського інвестиційного банку.

Таким чином, децентралізація влади в Україні представляє собою одну із ключових напрямів публічної політики, спрямований зміцненню місцевого самоврядування, підвищенню фінансової самостійності регіонів та формуванню

ефективної системи управління. Незважаючи на підтримку ЄС та міжнародних партнерів, реформа просувається повільно та має низку проблем: монополізація процесу Кабінетом Міністрів, відсутність публічного обговорення, форсування політичного аспекту реформи, ризик зменшення підтримки ЄС у разі затримки процесу. Успішне завершення децентралізації має велике значення не лише для покращення якості життя громадян, а й для підвищення прозорості влади, боротьби з корупцією та реалізації євроінтеграційного курсу України.

Відтак, проблема пріоритетності сервісно-орієнтованих послуг у діяльності держави та суспільства все більше цікавить закордонних і національних дослідників. Вони зосереджують увагу і на ключових підходах до модернізації державного управління з орієнтиром на нову сервісну політику. Визнаючи внесок зарубіжних учених у вивчення проблем розвитку взаємовідносин суспільства і держави слід відзначити представників національної науки у сфері публічного управління. Зокрема, безпосередньо питання дослідження механізмів і якості надання публічних сервісних послуг, з огляду на різні сфери впливу, висвітлюють: А. Бондаренко [8], П. Клімушин та Д. Спасібов [62], О. Оболенський і В. Сороко [83] та інші.

Окрім названої проблематики, нам близькою до теми видається характеристика сервісної моделі безпосередньо публічного управління, що є новітнім напрямом досліджень в Україні. Українську наукову школу такого спрямування поповнили цікаві доробки О. Євсюкової [40], В. Козака [65], В. Місюри [78], О. Попової [100], Л. Титаренко [140], О. Туркова [141] та інших. Проте у контексті вивчення цільових та змістовних сервісно-рольових дій громадських організацій конкретної інформації бракує.

Перед тим, як перейти до характеристики передумов виникнення, суті та ознак, а також предметної діяльності громадської організації нового зразка, необхідно чітко проаналізувати й визначити ключові категоріально-функціональні особливості, які сприяють виділенню такого суб'єкта.

Слід зазначити, що у нашому дослідженні ми оперуємо низкою понять, які візуалізують у перспективі суб'єкт суспільно-корисної дії – громадську організацію, яка спрямована на надання соціальних сервісних послуг об'єднаним

громадам за допомогою сучасних інновацій за тісного сприяння державної політики [6, с. 17-23]. Основою інструментарію цього процесу є підходи, що модернізують публічне управління у напрямку оптимізації сфери надання публічних послуг на підставі реалізації концепції сервісної держави. У її адаптовану основу повинні бути закладені управлінські інновації публічної політики за участі всіх суб'єктів суспільно-державних відносин, спрямованої на забезпечення процесу надання якісних послуг територіальним громадам. Саме ця мета сервісно-орієнтованої держави і суспільства актуалізує впливовість модернізованих підходів до публічно-управлінських відносин та ініціює розширення співпраці з різними формами громадянської самоорганізації. У цьому випадку акцентуємо увагу на діяльній переорієнтації громадської організації як соціального сервіс-провайдера. Її функціональна ціль – якість людської життєдіяльності у межах новітніх самоорганізованих форм.

Узагальнюючи вищезазначене, вважаємо що саме демократизація публічно-управлінських відносин та, зокрема, процес децентралізації скеровані, передусім, на переосмислення й перепрограмування політичного спектру дій державних органів влади на тісну співпрацю з органами місцевого самоврядування для забезпечення самоорганізованих ланок суспільства, зокрема об'єднаних територіальних громад, якісними соціальними послугами.

Слід зазначити, що у «системі місцевого самоврядування органи самоорганізації населення займають важливе місце» [3, с. 122-134]. Можемо з упевненістю стверджувати, що органи самоорганізації населення виконують важливу роль у створенні умов, які сприяють залученню широких верств населення до активної участі у процесах прийняття та реалізації рішень, що стосуються соціально-економічного та культурного розвитку регіонів. Саме через ці органи встановлюються довірчі взаємозв'язки між органами влади та громадянами, що сприяє ефективній співпраці у вирішенні різноманітних місцевих питань. Крім того, без діяльності таких органів неможливе ефективне місцеве самоврядування, а також розвиток місцевої інфраструктури без урахування відповідних потреб, інтересів та очікувань жителів територіальних громад.

Важливо звернути увагу на системний взаємозв'язок соціальних прав та обов'язків держави щодо їх реалізації через діяльність органів самоорганізації населення (далі – ООСН). Це представницькі органи, які створюються частиною жителів, які постійно або тимчасово проживають на певній території в межах населеного пункту – села, селища, міста. Вони є специфічними утвореннями, що поєднують у собі відповідні ознаки, властиві як органу державної влади, так і громадської організації.

Варто підкреслити, що досліджувані органи мають певні спільні риси з органами державної влади, зокрема участь у вирішенні питань місцевого значення, що при цьому включає надання їм відповідних повноважень міською радою чи іншими органами влади. При цьому вони здійснюють свою діяльність у межах певної території. Проте, як і громадські організації, органи самоорганізації населення працюють на громадських засадах, а їх діяльність ґрунтується на принципі добровільності виконання певних функцій публічної влади. Ці органи виступають провайдерами публічної політики з питань життєдіяльності територіальної громади, відповідно до повноважень, визначених Законом України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 року № 2625-III [112].

У межах міста органи самоорганізації населення можна поділити на три основні групи [112]:

- органи самоорганізації населення населених пунктів, до складу яких входять селищні комітети. Вони створюються жителями населених пунктів, розташованих в адміністративних межах міста;

- органи самоорганізації населення районів у містах, які об'єднують жителів певної територіальної громади, яка, однак, не є самостійним суб'єктом місцевого самоврядування;

- органи самоорганізації населення, створені частиною жителів населеного пункту, такі як будинкові, вуличні, квартальні комітети, а також комітети мікрорайонів [112].

Перелічені ОСОН функціонують виключно в межах певної частини громади та об'єднують мешканців для виконання конкретних завдань у сфері

забезпечення суспільних потреб, задоволення культурно-побутових запитів населення та вирішення інших питань місцевого значення. Відповідно, вони є представницькими органами місцевого самоврядування, які є найближчими до жителів, що тим самим сприяє ефективній децентралізації влади. Їх головна мета – якнайшвидше реагувати на потреби громади та забезпечити належні умови проживання мешканців відповідної території.

Отже, як провайдери публічної політики органи самоорганізації населення виконують низку ключових функцій, які співвідносяться із завданнями місцевого самоврядування:

- представницька функція – захищати інтереси мешканців перед органами місцевого самоврядування та органами державної влади;
- організаційна функція – здійснюють заходи щодо благоустрою території, охорони навколишнього середовища, збереження історичних пам'яток, а також будівництва та якості доріг, комунальної інфраструктури тощо;
- контрольно-облікова функція – ведуть реєстр мешканців своєї території, здійснюють моніторинг якості надання житлово-комунальних послуг;
- інформаційна функція – інформувати жителів громади про важливі події, проводити опитування, збирати пропозиції та звернення громадян;
- розпорядчо-виконавча функція – органи самоорганізації населення забезпечують виконання рішень загальних зборів жителів за місцем проживання, сприяють дотриманню та реалізації положень чинного законодавства, визначають напрями витрачання фінансових коштів, передбачених на благоустрій відповідної території, та здійснюють управління ними. Крім того, вони організовують безпосереднє виконання робіт, укладають необхідні договори та контролюють їх виконання;
- допоміжна функція – сприяння діяльності закладів гуманітарного напрямку (освіта, охорона здоров'я, захист, тощо).

Законодавство України передбачає низку положень, що є спрямованими на захист відповідних інтересів громадян, створення умов для їх участі у вирішенні питань місцевого значення. Відповідно до статті 3 Закону України «Про органи самоорганізації населення» до їх основних завдань [112] входить:

- по-перше, забезпечення можливості жителям брати участь у вирішенні питань місцевого значення у рамках Конституції та законів України;
- по-друге, сприяння задоволенню соціальних, культурних, побутових та інших потреб населення шляхом підтримки надання відповідних послуг;
- по-третє, участь у реалізації заходів, що спрямовані на соціально-економічний та культурний розвиток відповідної території, а також виконання інших місцевих програм.

Слід зазначити, що території, на яких діють органи самоорганізації населення, чітко визначені положеннями Закону України «Про органи самоорганізації населення» [112]. До них належать: селища; квартали, окремі вулиці або декілька вулиць разом з прилеглими до них провулками в зонах приватної забудови; мікрорайони, території житлово-експлуатаційних організацій у містах; один чи декілька районів у місті; будинки або групи будинків у державному та громадському житловому фонді, а також у фонді житлово-будівельних кооперативів [112]. При цьому важливо враховувати, що межі території, на якій діє конкретний орган самоорганізації населення, визначаються рішенням місцевої ради, яка надала дозвіл на його створення.

Слід наголосити, що право обирати та бути обраними до органів самоорганізації населення мають лише громадяни, які на законних підставах проживають на відповідній території. Порядок проведення виборів визначається відповідно до норм зазначеного Закону. Ключовим є те, що будь-які обмеження прав жителів на участь у діяльності органів самоорганізації населення за ознаками раси, кольору шкіри, політичних чи релігійних переконань, статі, етнічного чи соціального походження, матеріального стану, мовних чи інших ознак є неприпустимими та забороненими законом [112].

Таким чином, органи самоорганізації населення своєю діяльністю забезпечують ефективну взаємодію громади та влади, сприяють реалізації місцевих ініціатив, покращенню якості життя жителів територіальних громад.

Звідси можна зробити однозначний висновок про те, що факт залучення до процесу участі у реалізації програм, рішень, заходів публічної політики ширших верств населення спонукає суспільство до відродження духу волонтерства, що

притаманне об'єднанням громадян у демократичних країнах світу.

Щодо вживаного словосполучення соціальний сервіс-провайдер, то його влучним брендом сучасної суспільно-корисної громадської організації є органи самоорганізації населення, що спрямовують свою діяльність на надання індивідуальних, окремим громадянам, і групових об'єднаним територіальним громадам соціальних сервісних послуг. Це громадська організація суспільно-корисної дії, яка є постачальником будь-яких соціальних послуг. Частина терміну «сервіс» походить від латинської «service», «servio» – служіння, служити, обслуговувати, трансформувалася у англійській інтерпретації у поняття «служби» й обґрунтовується, як обслуговування населення у різних сферах повсякденного життя [82, с. 712].

Доцільно відзначити на ще одну позитивну позицію сучасної громадської організації суспільно-корисної дії як соціального сервіс-провайдера. Вона має відповідати загальновизнаним демократичним критеріям у сфері публічно-управлінських відносин, діяти виключно у рамках чинного законодавства, функціонувати відкрито та легітимно. Її діяльність має бути прозорою для суспільства та державних органів, що забезпечує довіру та законність її функціонування. У такій позиції громадська організація підтверджує свій конституційний статус незалежної від держави установи, заснованої громадянами з метою реалізації власних інтересів, а також захисту демократичних прав і свобод.

Не можна залишити осторонь і таку месіанську властивість діяльності громадської організації, як дебіюрократизація публічно-управлінських відносин. Поруч із корупцією, бюрократизм влади став найбільшим стримуючим чинником суспільно-державного розвитку України у роки її сучасного незалежного існування. Ці негативні явища вкоренилися у національній державно-управлінській системі ще з часів СРСР і до сьогодні з великим супротивом поступаються новітнім правилам публічного управління.

Разом із іншими традиційними питаннями життєдіяльності перед державою і суспільством постає завдання переорієнтування політики на забезпечення соціальних послуг громадян та відповідального гарантування

змісту надання якісних соціально-сервісних послуг. Із цією метою визріває необхідність формування цілісної загальнодержавної стратегії побудови сервісно-орієнтованої держави, що враховувала б чіткі плани змін у відповідних напрямках діяльності та засади їх прагматичного втілення на місцях. До таких змін потрібно підходити концептуально і на основі практики застосування багаторівневого управління у локалізованому просторі.

У цьому контексті потрібно підтримати авторитетну думку вчених про використанні сервісного підходу до публічного управління, який стимулює «розвиток мережеских форм управлінської взаємодії, формування електронного уряду, комунікативних технологій контролю та планування, розвиток онлайнових послуг, формування багатосторонніх зв'язків» [95, с. 117-122] та багато іншого, що сприяє публічно-управлінським відносинам. Надання в умовах війни відповідних адміністративних послуг зумовлює ще більшу їх якість і досконалість.

Отже, по-перше, потрібно наголосити, на цільовому призначенні суспільно-корисної дії інституції у бік забезпечення соціальними послугами і потребами різних соціальних груп населення, насамперед, у локаціях із вразливою соціальною інфраструктурою [125, с. 58-68]. Дух волонтерства, який має стати основою безперервності соціально-орієнтованої модернізації публічно-управлінських відносин, скеровує синергетичний ефект співпраці влади і соціуму на забезпечення людських потреб, захисту їх соціальних інтересів, наприклад, у об'єднаних територіальних громадах тощо. Тому цілеспрямованість є однією із важливих властивостей модернізованого виду громадської організації суспільно-корисної дії. Її функціональність, як соціального сервіс-провайдера визначається усвідомленою комплексною зміною пріоритетів діяльності – орієнтація на надання якісних соціальних послуг, як окремим громадянам, так і різним формам їхньої самоорганізації.

По-друге, визначення доцільності діяльності громадської організації вказує на пріоритет функціонального розвантаження держави від надмірного втручання у діяльність громадянського суспільства. Відповідна сервісна політика мінімізує ресурсні та часові витрати державних установ у процесі

здійснення сервісно-соціальної діяльності. Ця складова принципових властивостей є важливою в обґрунтуванні доцільності використання послуг громадської організації, яка за своєю сутністю готова до ініціювання й цілісного використання громадянського потенціалу (людського, інтелектуального, інноваційно-технологічного, матеріального тощо) у сервісно-орієнтованому просторі.

По-третє, розширення публічно-управлінських можливостей територіальних громад у вирішенні державотворчих завдань глобально переоцінює зміст публічних комунікацій між суспільно-державними суб'єктами. Публічність є правилом виживання комунікації суб'єктів і неабияк сприяє рівномірному розподілу й конкретизації функцій держави та суспільства у напрямку надання сервісних послуг. Вона візуалізовує можливості реалізації соціальних інтересів на основі якісного надання публічних послуг широкому колу громадян із боку відкритої для всіх сторін суб'єктності громадської організації [151, с. 131-136].

Такий соціальний сервіс-провайдер насамперед морально підзвітний усім учасникам сервісної процедури на основі публічно-управлінських комунікаційних правил. А публічність прийняття рішень та їх виконання сприятимуть співучасті усіх суб'єктів у контролі за процесом надання якісних сервісних послуг від «А» до «Я». Контрольна функція, якою монопольно володіла держава, у таких умовах розподіляється між учасниками сервісно-орієнтованого процесу й повинна гарантувати відповідальність задіяних сторін за для досягнення результатів.

По-четверте, громадська організація оновленого виду основу своєї діяльності наповнює змістом управлінських і технологічних інновацій, що кардинально змінює міжсуб'єктну комунікацію та сервісну політику. Перевага інноваційності динамічно підживлює тип публічно-управлінських відносин ідеями модерну, зокрема й відповідними мобільними соціальними сервісами та активним сучасним розвитком мережевої, електронної демократії. Важливим критерієм щодо цього є вміння зберігати наявні та ефективно доповнювати інноваційні ресурси, йти у ногу із часом та оперативно реагувати на запити

суспільства і держави.

Інтелектуалізація публічно-управлінських відносин у цьому контексті є одним із пріоритетних напрямів розвитку сервісно-орієнтованої держави і громадянського суспільства.

По-п'яте, усі суспільно-корисні дії соціального сервіс-провайдера мають мати етико-моральну складову й базуватися на загальноприйнятих людських нормах гуманістичної життєдіяльності. Перевага соціальної відповідальності є принциповою установкою сервісно-орієнтованої діяльності, оскільки забезпечує право громадянина на отримання якісних послуг, захист його приватних і колективних інтересів. Одночасно вона є надзвичайно вразливою складовою соціумних відносин, оскільки, окрім іншого, залежить від психологічних та культурних характеристик суб'єктів публічно-управлінського процесу.

При цьому, названі базові переваги, що відображають принципові властивості громадської організації, як потенційного стратегічного сервіс-провайдера. Їх можна уточнювати і деталізувати залежно від практичних підходів до реалізації суспільно-корисних дій.

Загалом, ці та інші принципові властивості громадської організації нового виду через її суспільно-корисні та сервісно-орієнтовані можливості полягають у наступному [79]:

- активація дій – процес прискорення, переходу з неактивної у активну фазу діяльності (ініційована громадською організацією сервісно-орієнтована дія активізує її ребрединг (англ. rebranding) – активна маркетингова стратегія; включає комплекс заходів щодо зміни бренду (як компанії, так і виробленого нею товару) та комплексно-стратегічне оновлення її суб'єктності, а також визначає цілеспрямованість діяльності, як соціального сервіс-провайдера);

- інтеграція суб'єктів – процес впорядкованості відносин між суб'єктами (змістовне оновлення громадської організації, крім внутрішнього, має і зовнішнє вираження, що виражається у синергетичній стратегії всіх задіяних у сервісному процесі сторін із чіткими діяльнісними повноваженнями та відповідальністю);

- міжсуб'єктна комунікація – процес суб'єктного взаємозв'язку та обміну інформацією та діяльністю (чинник демократичних відносин багаторівневого

управління, який орієнтований на аналіз ринку соціальних послуг і систематизацію принципів їх надання);

– агрегація інтересів – процес об'єднання елементів у одну систему (громадська організація у співпраці з об'єднаною територіальною громадою та іншими суб'єктами поєднує інтерес самоорганізації громадян із прагматичними можливостями їх життєдіяльності та вироблення єдиної дієвої соціально-сервісної системи);

– консолідована дія – процес систематизації норм і правил, що регулюють відносини (співпраця громадської організації в напрямку надання публічних послуг індивідуальним чи груповим представникам громади здійснюється на основі контрактних взаємовигідних умов та загальноприйнятих у демократичній державі нормативно-правових документів);

– кооперація діяльності – процес організації діяльності громадян для спільного досягнення цілей чи задоволення потреб (суспільно-корисна дія має цільове призначення процедури надання й отримання сервісних послуг на основі використання відповідних людських, інтелектуальних, матеріальних та інших ресурсів);

– гармонізація відносин – процес залагодження конфліктних ситуацій, мінімізації можливостей зіткнення перекресних інтересів (співпраця між сторонами має узгоджувальний і консенсусний тип, але ризики конфліктів при вмілому управлінні можуть бути нівельовані);

– гібридизація дії – процес змішування форм і методів соціальної дії (з метою успішного досягнення результатів громадська організація застосовує усталені методи роботи з управлінськими й технологічними інноваціями).

Аналізуючи процес розвитку громадської організації нового виду через її суспільно-корисні та сервісно-орієнтовані можливості, можна чітко визначити феномен сучасної громадської організації, яка характеризується як утворення суспільно-корисної дії, метою якого є надання публічних сервісних послуг громаді.

Якщо розглядати способи фінансування громадської організації, то ця функціональна особливість також потребує переосмислення і вироблення нових

раціональних підходів, які б унормували взаємовідповідальне ставлення сторін до проблем досягнення суспільно значимих цілей.

Згідно із національним законодавством, в Україні джерелами фінансування громадських організацій можуть бути держава, громадянське суспільство, іноземні донори. Безпосередньо цей механізм забезпечується через державну підтримку загальнонаціональних та регіональних стратегій і програм розвитку, так само, як і через органи місцевого самоврядування, об'єднані територіальні громади, на основі контрактних умов надання публічно-сервісних послуг, внесків членів організацій, благодійної допомоги інших громадян, а також із фондів іноземних грантодавців. Контроль фінансів та іншої матеріальної підтримки виконують ті установи, які їх розподіляють, і незалежні громадські структури – координаційні та наглядові ради громадських організацій.

Держава спроможна регулювати фінансову сферу відносин законодавчо, через дотримання відповідних нормативно-правових актів [62, с. 21-28]. Щоб уникнути негативних тенденцій у питанні фінансових можливостей представників третього сектора, потрібно вийти на такий рівень публічно-управлінських відносин, щоб громадській організації суспільно-корисної дії, як соціальному сервіс-провайдеру неможливо було привити гріх грантодавців. Для цього їй необхідно себе позиціонувати прозорою і публічно відкритою громадською структурою й добросовісно співпрацювати з різними суб'єктами на правах рівності та взаємності. Отже, сучасні процеси розвитку демократії відбуваються так, що відповідні громадські організації є спроможними відповісти на актуальні питання, що виникають у державі та суспільстві, при цьому за умов двосторонньої готовності до можливих змін публічно-управлінського характеру. Головний серед них – партнерство у напрямку забезпечення інтересів громадян через надання їм та їхнім самоорганізованим формам якісних сервісних послуг.

Беручи до уваги судження про публічне управління, як організуючу діяльність людей, припускаємо, що тип публічно-управлінських відносин зумовлений потребами суспільства, а усі форми самоорганізації людської життєдіяльності повинні забезпечувати першочергово їхні інтереси. Нові ж

інституції громадянського суспільства потрібно позбавити від надмірного тиску з боку держави, залишивши за ними можливість співпраці, сприяння та правового супроводу їхньої діяльності. Адже публічна політика має бути спрямована на забезпечення громад необхідними сервісними послугами, а інструментами цього процесу повинні стати оновлені громадські організації суспільно-корисної дії – сучасні соціальні сервіс-провайдери.

Функціонально громадська організація повинна діяти на основі визнання основоположних принципів діяльності, як соціального стратегічного сервіс-провайдера. Їх основою є головні критерії суб'єктності громадської організації, принципові підходи до дій та визнання верховенства права й норм публічного управління [68, с. 229].

Слід підкреслити, що інклюзивність участі громадянського суспільства у формуванні політики сприяє її більшій ефективності, легітимності та стійкості. При цьому інституціалізація громадської участі через громадські інституції спрямовано на підсилення процесів демократичного управління, що тим самим забезпечує відкритість політичних рішень, а також зміцнює рівень довіри громадян до органів влади.

У контексті нашого дослідження доцільно звернути увагу на роль бізнес-структур як стратегічного провайдера, оскільки у сучасних умовах державного управління останніми є не тільки державні структури та громадянське суспільство, але й бізнес. Варто враховувати, що визначення бізнес-структур у якості стратегічних провайдерів ґрунтується на наступних концептуальних підходах: 1) теорії державного управління, яка підкреслює важливість залучення недержавних акторів до формування та реалізації публічної політики, що відповідає принципам відкритого врядування; 2) економічної теорії суспільного вибору, яка розглядає бізнес як важливого гравця у політичному процесі, який формує економічну політику шляхом лобіювання та фінансування певних ініціатив.

Слід зазначити, що разом із громадськими радами та асоціаціями приватний сектор відіграє значну роль у формуванні політичного порядку денного, реалізації соціально-економічних програм та забезпеченні сталого

розвитку суспільства. Відтак, бізнес-структури, як стратегічний провайдер публічної політики все більше виступає ініціатором суспільно значущих змін, зокрема, у сферах економічного розвитку, суспільно значущих змін, зокрема у сферах економічного розвитку, інновацій, корпоративної соціальної відповідальності та сталого розвитку.

Отже, можемо визначити декілька ключових аспектів ролі бізнесу як стратегічного провайдера:

- економічне забезпечення реформ: бізнес-структури виступають як джерело інвестицій, податкових надходжень та інновацій, що відповідно сприяє економічному зростанню країни;

- лобіювання економічної політики завдяки діяльності асоціацій, горгово-промислової палати, інших платформи, через які підприємці впливають на формування економічного законодавства та регуляторну політику;

- корпоративна соціальна відповідальність – бізнес бере участь у вирішенні соціальних проблем, підтримує освіту, медицину, екологічні ініціативи;

- державно-приватне партнерство реалізується у співпраці з державою та громадськими організаціями у рамках соціальних, освітніх та інфраструктурних проєктів.

Виступаючи у ролі стратегічного провайдера, бізнес-структури беруть участь у проєктах з інвестування економіки країни, завдяки чому створюють робочі місця та, при цьому, забезпечують податкові надходження до бюджету. Так, вони сприяють підтримці макроекономічної стабільності та розвитку національного виробництва, а також впровадженню інновацій та технологій, що підвищує конкурентоспроможність країни. Для бізнесу також характерно здійснювати політичний вплив через процес лобіювання, коли вони активно співпрацюють з урядом у сфері розробки та соціальної політики, формування законодавчих ініціатив, забезпечення участі дорадчих органів при органах державної влади.

Крім того, громадські ради та асоціації виступають посередниками між суспільством і владою, відстоюючи інтереси різних соціальних груп. У взаємодії

з бізнесом вони посилюють свій вплив через співфінансування соціальних проєктів (освітні програми, екологічні ініціативи, підтримка ветеранів та соціально незахищених верств населення). Формування громадського діалогу щодо реформ та інноваційних змін. Забезпечення громадського контролю за діяльністю державних структур у рамках економічної та соціальної політики. Отже, об'єднання зусиль бізнесу, громадських рад, асоціацій створює ефективний механізм реалізації публічної політики, що забезпечує збалансоване врахування інтересів усіх сторін.

У контексті європейської інтеграції така взаємодія набуває особливого значення, оскільки сприяє адаптації України до європейських стандартів у сфері управління, економіки та соціальної політики. Основними напрямками такої взаємодії слід вважати: адаптацію до європейських норм та стандартів у сфері економічного регулювання, захисту прав споживачів, екологічної відповідальності; формування конкурентного середовища відповідно до вимог ЄС, зокрема щодо антимонопольної політики, стандартів якості та корпоративного управління; інтеграцію в європейські бізнес-мережі, що сприяє залученню іноземних інвестицій та експансії українських компаній на міжнародні ринки.

Проте, існує низка викликів, що можуть вплинути на значний потенціал бізнес-структур. Передусім, зазначимо наявність корупційних ризиків та олігархізація бізнесу, що може призвести до деформації політичних процесів. По-друге, недостатній рівень взаємодії з громадянським суспільством, що знижує рівень довіри до бізнесу як провайдера публічної політики. По-третє, невизначеність регуляторного середовища, що створює правові бар'єри для ефективної участі бізнесу у формуванні публічної політики.

У цьому контексті зауважимо, що бізнес є невід'ємним стратегічним провайдером публічної політики, що впливає на соціально-економічний розвиток держави та відповідні процеси управління. Отже, його роль проявляється через економічний вплив, політичне лобіювання, соціальну відповідальність і державно-приватне партнерство. Тому для забезпечення максимальної ефективності її участі у формуванні публічної політики необхідно

й надалі вдосконалити нормативно-правову базу, запровадити прозорі механізми взаємодії з державними інституціями та активно взаємодіяти з громадським суспільством.

Вищезазначене дозволяє визначити, що громадські інституції відіграють ключову роль у процесах формування, реалізації та оцінки публічної політики, забезпечуючи демократичну легітимність рішень органів влади. З'ясовано, що вони виступають інституційними посередниками між державою та суспільством, при цьому, сприяючи ефективному виявленню суспільних потреб і виробленню відповідних політичних рішень. Як стратегічні провайдери суб'єкти, що досліджувались, залежать від отримання інституційної підтримки, наявності фінансової стабільності, наявності громадської довіри та експертного потенціалу. Встановлено, що бізнес разом із громадянським суспільством відіграє роль не лише економічного рушія, а й ключового стратегічного провайдера публічної політики, при цьому сприяючи розвитку інклюзивного, конкурентоспроможного та соціально відповідального суспільства.

2.3 Стратегічні провайдери публічної політики України як ключові суб'єкти сталого розвитку держави

У 2001 році, керуючись необхідністю робити більше для підтримки найбідніших країн, країни-члени ООН прийняли ключові цілі – Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ). Головною метою цих цілей було стимулювання розвитку шляхом покращення соціально-економічних умов у найбільш вразливих країнах світу. Цілі розвитку тисячоліття базувалися на попередніх міжнародних ініціативах розвитку та були офіційно схвалені на Саміті тисячоліття у 2000 році. На цьому саміті світові лідери прийняли Декларацію тисячоліття ООН, яка включала вісім основних цілей і двадцять одну конкретну ціль. Однією з цілей було «зробити доступними, у партнерстві з приватним сектором, переваги нових технологій, особливо інформаційних та комунікаційних технологій» [18]. Досягнення цієї мети передбачає не лише боротьбу з бідністю, а й створення гідних умов життя людей, забезпечення їх доступу до державних послуг та

розширення можливостей для розвитку.

Україна «як суб'єкт міжнародного права з моменту здобуття незалежності та розбудови власної державності приділяла значну увагу реалізації норм міжнародного права» [6, с. 17-23]. Слід вказати, що принцип пріоритету міжнародного права над національним було закріплено у Декларації про державний суверенітет України, яку Верховна Рада прийняла 16 липня 1990 р. У цьому документі наголошувалося, що Україна «виступає як рівноправний учасник міжнародного спілкування, активно сприяє зміцненню загального миру та міжнародної безпеки, бере безпосередню участь у загальноєвропейському процесі та діяльності європейських структур» [6, с. 17-23]. Також у розділі X Декларації зазначалося, що наша країна визнає пріоритет загальнолюдських цінностей над класовими інтересами та наголошує на вищості загальновизнаних норм міжнародного права над внутрішнім законодавством [6, с. 17-23]. Виходячи з цього, варто вказати, що у державі сформована концепція взаємозалежності та взаємозв'язку міжнародного та національного правового поля.

Отже, «Україна приєдналась до глобально визнаних Цілей розвитку тисячоліття разом з іншими 189 країнами світу і взяла на себе політичні зобов'язання щодо досягнення цілей та задач з їх реалізації» [145]. Відтак, поступово приймаються нормативні акти, які стосуються окремих питань щодо поліпшення соціальних і економічних умов у нашій державі.

Важливим кроком у цьому напрямі стало прийняття Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 р. № 1602-III [87]. Цей закон визначає відповідні правові, економічні та організаційні засади, що є необхідними для створення цілісної системи прогнозування та програмного планування економічного і соціального розвитку країни, окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць [87]. Вона є складовою частиною механізму державного регулювання економічного і соціального розвитку держави. Також зазначимо, що документ встановлює загальний порядок розроблення, затвердження та реалізації відповідних прогнозних і програмних

документів, а також визначає права та обов'язки стратегічних провайдерів публічної політики у сфері державного прогнозування та планування економічного і соціального розвитку.

Наступним важливим етапом у реалізації завдань, визначених ЦРТ, стало прийняття Закону України «Про Генеральну схему планування території України» від 7 лютого 2002 року № 3059-III [87]. Цей нормативно-правовий акт визначає стратегічні пріоритети та концептуальні засади планування територій, ефективного використання земельних ресурсів країни, оптимізації системи розселення населення та забезпечення сталого розвитку міст і селищ. Також передбачається розвиток виробничої, соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури, а також створення національної екологічної мережі [87]. Таким чином, Положення Генеральної схеми планування території України повністю відповідають принципам, закладеним у документах Конференції ООН з розвитку населених пунктів, а також рекомендаціям Європейської економічної комісії ООН та Ради Європи.

Важливо зазначити, що в кінці вересня 2010 року у штаб-квартирі ООН в Нью-Йорку відбулося Пленарне засідання Генеральної Асамблеї ООН найвищого рівня, під час якого світові лідери оцінили досягнутий прогрес, визначили проблеми, що стоять на шляху досягнення Цілей розвитку тисячоліття, та підтвердили свою готовність здійснити конкретні заходи для подальшого виконання цих цілей.

У той же час, Міністерство економіки України, як провідний стратегічний провайдер публічної політики, у рамках Програми розвитку ООН «Цілі розвитку тисячоліття – Україна», здійснило перегляд національних ЦРТ та підготувало оновлену систему завдань та індикаторів, враховуючи специфіку національного розвитку в посткризовий період та виклики сучасного глобального розвитку.

У цьому процесі взяли участь понад 100 представників урядових установ, наукових організацій, агенцій ООН, міжнародних організацій, Федерації профспілок України, громадських організацій тощо. Результатом цієї роботи стала нова Національна доповідь «Цілі Розвитку Тисячоліття. Україна – 2010», підготовці якої передувала детальна аналітична робота з оцінки наслідків

політики в різних сферах та формулювання оновлених завдань для Уряду на період до 2015 року [145].

Таким чином, сучасні соціально-економічні тенденції в контексті досягнення ЦРТ вимагають глибокого аналізу та осмислення особливостей суспільно-економічної системи України, визначення пріоритетів розвитку та ефективних заходів для досягнення ЦРТ, як частини національної стратегії довгострокового розвитку. Цілі розвитку тисячоліття виступають об'єднуючою платформою для вирішення проблем найбільш вразливих верств населення і досягнення соціальної згуртованості суспільств у всьому світі. Водночас, ці цілі передбачають широкий спектр завдань для майбутнього розвитку націй, і не випадково, що завдання Цілей розвитку тисячоліття органічно інтегруються в довгострокові стратегії та програми багатьох країн, що дозволяє їм формувати свою економічну, соціальну та екологічну політику навколо цих основних завдань.

З прийняттям Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179 [108], Україна починає реалізацію масштабних економічних реформ в складний час. Однак криза переживається не тільки в Україні – весь світ також шукає нові прогресивні моделі розвитку, зокрема орієнтуючись на досягнення цілей, визначених у документі «Цілі розвитку тисячоліття».

У рамках досягнення визначеного економічного бачення основною місією цієї Стратегії є створення сприятливих умов для повного використання географічного, ресурсного та людського потенціалу держави з метою забезпечення високого рівня добробуту населення, можливостей для самореалізації, гарантування безпеки, захисту прав і свобод кожного громадянина України [108]. Відтак, ключовим завданням Національної економічної стратегії є створення необхідних передумов для розширення можливостей громадян України, зокрема як суб'єктів господарювання – підприємців та інвесторів, що сприятиме зміцненню економічної стабільності, конкурентоспроможності та сталого розвитку країни.

Переваги Стратегії визначаються сформованими в ній ключовими

орієнтирами, принципами та фундаментальними цінностями економічної політики, зокрема [108]:

- європейська та євроатлантична інтеграція – реалізація стратегічного курсу держави, спрямованого на повноправне членство України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору [108];

- декарбонізація економіки – підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваних джерел енергії, впровадження принципів циркулярної економіки та синхронізація національної політики з ініціативою European Green Deal [108];

- формування ефективної цифрової сервісної держави – оптимізація державних інституцій, розвиток цифрової економіки як одного з ключових факторів економічного зростання в Україні;

- реінтеграція тимчасово окупованих територій – відновлення контролю над територіями, забезпечення їх економічного розвитку та інтеграції в національну економічну систему;

- гарантування гендерної рівності – забезпечення рівних можливостей та дотримання принципів гендерної рівності у державній політиці;

- верховенство права та захист приватної власності – утвердження принципів верховенства права та захисту прав усіх власників;

- запобігання корупції – впровадження ефективних механізмів протидії корупції та нетерпимому ставленню до будь-яких її проявів;

- економічна свобода – визнання підприємництва основою економіки;

- рівна конкуренція – забезпечення справедливих умов для бізнесу та рівного доступу до ринків;

- стимулювання підприємництва, інновацій та таланту – створення сприятливого середовища для розвитку підприємницької ініціативи, наукових розробок та креативних індустрій;

- лібералізація руху капіталу – забезпечення безперешкодного руху фінансових ресурсів усередині країни;

- інституційна спроможність – розвиток ефективних державних інституцій, здатних реалізовувати економічну політику;

- прагматизм та суб'єктивізм у визначенні напрямів економічного

розвитку – формування самостійної національної економічної політики з урахуванням реальних потреб країни;

- інтегральний економічний підхід – ефективне поєднання ліберального та інституційного підходів до економічного розвитку;

- національна безпека через партнерство та інвестиції – залучення стратегічних інвестицій як фактор зміцнення економічної та державної безпеки.

Крім того, Стратегія визначає певні критично неприйнятні заходи та напрями політики, які тим самим створюють значні загрози для економічного розвитку, так звані «червоні лінії», а саме [108]:

- згортання структурних реформ;
- підвищення рівня адміністративного регулювання підприємницької діяльності;

- збільшення податкового навантаження;

- невиконання «Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їх державами-членами, з іншого боку» [108];

- втрата незалежності ключових регуляторних органів, таких як Національний банк, Антимонопольний комітет, Рахункова палата, Національне антикорупційне бюро;

- монополізація конкурентних ринків;

- несправедливе використання економічних стимулів;

- припинення реформування нерозвинутих ринків;

- нецільове використання державних фінансових ресурсів;

- зниження кредитного рейтингу держави та втрата її кредитоспроможності;

- перевищення критичного рівня боргового навантаження (державний та гарантований державою борг перевищує 80% ВВП);

- зниження прозорості управління державним майном;

- погіршення екологічної ситуації внаслідок господарської діяльності.

Таким чином, Національна економічна стратегія передбачає комплексний підхід до забезпечення економічного зростання, поєднуючи прагнення до

євроінтеграції, інноваційного розвитку та соціально-економічної стабільності, водночас визначаючи неприйнятні загрози, які можуть негативно вплинути на динаміку розвитку країни.

Варто зазначити, що заходи, які орієнтовані на пвиконання Стратегії та відповідних завдань державної політики у економічній сфері, мають бути інтегровані у плани діяльності Кабінету Міністрів України, а також у відповідні стратегічні плани міністерств, які виконують функцію провайдерів публічної політики [108]. Водночас привести чинні стратегічні документи уряду, плани діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади у відповідність до цієї Стратегії. Їх виконання має здійснюватися з урахуванням пріоритетності досягнення визначених документом стратегічних цілей.

Підкреслимо, що важливим елементом реалізації стратегічних напрямків є постійний моніторинг реалізації Стратегії, який має здійснюватися на єдиному веб-порталі електронного урядування. Це передбачає систематичне узагальнення інформації про хід виконання, а також аналіз ступеня досягнення цільових показників у звітному періоді.

Отже, інтеграція сучасних цифрових технологій у систему державного управління спричиняє суттєву трансформацію сфери публічних комунікацій. Використання цифрових технологій має потенціал для значного підвищення ефективності державного управління, покращення якості обслуговування громадян, забезпечення прозорості діяльності влади та створення умов для громадського контролю. Цифровізація управління не тільки оптимізує організацію роботи органів влади [73, с. 191-203], а й змінює характер їх взаємодії з населенням.

Водночас, окрім позитивних ефектів, цифровізація може спричинити ризики втрати контролю над суспільними процесами через формування нових соціально-організаційних механізмів взаємодії держави та громадян. Цифровізація у сфері державного управління передбачає розвиток цифрових платформ, які мають аналітичні та прогностні функції. Головною перевагою платформного підходу є зручний інтерфейс, висока прозорість процесів та можливість контролювати всі етапи надання публічних послуг із забезпеченням

двостороннього зв'язку між надавачем та отримувачем послуг.

Цікаво, що еволюція цифрових платформ почалася з появою Інтернету в 1990-х роках, коли відбувся перехід від концепції Web 1.0 (портали-вітрини з односторонньою взаємодією) до Web 2.0, що передбачало активну участь користувачів у створенні контенту. На сучасному етапі цифрові платформи стали повноцінними, а подекуди й домінуючими учасниками економічних відносин. Їхній вплив на світові економічні процеси з кожним роком зростає.

Серед ключових технологічних трендів експерти McKinsey виділяють багатогранні бізнес-моделі, які базуються на багатосторонніх цифрових платформах. Платформне мислення стало домінуючим не лише у сфері телекомунікацій та високих технологій (Google, Microsoft, AWS, SAP, IBM, Oracle), а й на традиційних споживчих ринках, таких як транспортні послуги (таксі, каршерінг), електронна комерція, оренда нерухомості тощо. Ці процеси є ключовими компонентами економіки спільного використання.

Платформний підхід доцільно застосовувати і в системі державного управління. Ефективність і успіх бізнес-моделі платформи можна пояснити такими ключовими факторами [147, с. 295-304]. Так, основне призначення цифрової платформи – забезпечення інтерактивної взаємодії між користувачами різних типів. Платформна компанія зазвичай не володіє продуктами чи послугами, які вона пропонує на ринку; замість цього він створює відкриту інфраструктуру з чітко визначеними правилами взаємодії між учасниками ринку. Платформи найбільш ефективні на ринках з великою кількістю учасників – як постачальників, так і споживачів. Висока якість і швидкість взаємодії між користувачами при зниженні транзакційних витрат порівняно з традиційними формами організації господарської діяльності. Цифрові платформи накопичують велику кількість даних про поведінку користувачів, що дає можливість використовувати аналітичні інструменти для подальшого вдосконалення їх роботи та оптимізації бізнес-процесів.

Виходячи з цього, підкреслимо, що цифровізація державного управління через впровадження платформного підходу створює нові можливості для підвищення ефективності взаємодії держави, бізнесу та громадян, сприяє

підвищенню рівня прозорості та інклюзивності публічної політики, а також зменшує адміністративні витрати та корупційні ризики.

Отже, процеси, що призвели до появи та швидкого поширення цифрових платформ у комерційному секторі, характерні й для державного управління.

У цьому контексті використання платформного підходу до розвитку цифрових публічних послуг та оптимізації витрат на їх впровадження є виправданим і необхідним. Одним із ключових аспектів цифрової трансформації у сфері державного управління є підвищення якості надання послуг населенню [138]. Це передбачає комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію процесів надання публічних послуг, перехід на цифрові формати здійснення пріоритетних адміністративних процедур, а також поетапне впровадження проактивної моделі надання послуг.

Так, на регіональному рівні особливо актуальним є підвищення якості електронних послуг, що залежить від розвитку та вдосконалення технічної інфраструктури каналів зв'язку. Ефективність цифрових адміністративних послуг значною мірою визначається якістю інтеграції органів влади та рівнем взаємодії з громадянами. У зв'язку з цим цифрові технології мають виконувати не лише функцію оптимізації якості та доступності публічних послуг, а й сприяти скороченню часу, необхідного для їх отримання. Це передбачає відхід від виключно технологічного підходу до більш персоналізованої та клієнтоорієнтованої моделі надання послуг, яка враховує індивідуальні потреби громадян. Водночас цифрова трансформація державного управління не потребує тотальної перекваліфікації державних службовців на ІТ-фахівців.

Для більшості чиновників достатньо мати навички впевненого користування стандартним офісним програмним забезпеченням та основними цифровими сервісами. Критично важливим фактором успішної цифрової трансформації є людський капітал і готовність суспільства до цифровізації. Для оцінки цього рівня використовується методика, заснована на п'яти ключових показниках [63, с. 50-55]:

Інформаційна грамотність – здатність ефективно знаходити, аналізувати та використовувати інформацію в цифровому середовищі.

Комунікативна грамотність – навички ефективної взаємодії в онлайн-просторі, включаючи професійне та соціальне спілкування.

Створення цифрового контенту – вміння генерувати та обробляти цифрові дані, працювати з мультимедійними ресурсами.

Digital security – знання основ кібербезпеки та захисту персональних даних.

Навички вирішення проблем у цифровому середовищі – вміння використовувати технологічні засоби для вирішення практичних задач.

Відтак, потреба у цілеспрямованій роботі з населенням у цих сферах стає все більш актуальною, оскільки ефективна взаємодія держави та громадян залежить від рівня цифрової культури суспільства, самосвідомості громадян та зрілості соціальних інститутів. На сучасному етапі реалізація державних програм в Україні неможлива без широкомасштабного використання цифрових технологій. При цьому аналіз та оцінка їх ефективності також вимагають використання сучасних аналітичних інструментів на основі цифрових платформ і великих масивів даних. Це дозволяє не лише підвищити об'єктивність та прозорість державного управління, а й створити умови для його динамічного розвитку відповідно до викликів цифрової епохи.

Наведене положення дає підстави вважати, що впровадження цифрових технологій надає державі можливість краще та ефективніше визначати та вирішувати актуальні суспільні проблеми, а також прогнозувати та своєчасно реагувати на майбутні виклики. Як один із показових прикладів можна розглянути підхід до оцінки державних програм у США. Визначальним критерієм ефективності програм є наявність кількох рівнів підтвердження їх ефективності, що передбачає використання науково обґрунтованих методів оцінки впливу реалізованих заходів.

Оцінка ефективності державних програм базується на кількісних показниках, отримання яких без залучення технологій обробки великих масивів даних («Big Data») є надзвичайно складним завданням. Україна, зі свого боку, зобов'язалася досягти Цілей сталого розвитку (ЦСР) до 2030 року за принципом «нікого не залишити осторонь» [138]. У цьому контексті у країні проводиться Добровільний національний огляд, який підсумовує системну роботу з реалізації

ЦСР за п'ятирічний період. Процес підготовки цього огляду здійснюється на інклюзивній основі, що сприяє зміцненню механізмів оцінки національного розвитку, моніторингу реформ, аналізу стратегічного планування та залученню громадянського суспільства до всіх етапів його реалізації.

Так, за часи незалежності наша країна пройшла складний шлях постсоціалістичної трансформації, в результаті якої сформувалися демократичні інститути та ринкова економіка. Водночас розвиток державності супроводжувався численними кризовими явищами не лише економічного, а й політичного характеру. Аналіз основних тенденцій розвитку свідчить про його нерівномірність, що зумовлює необхідність чітко визначених стратегічних рамок соціально-економічного зростання.

За роки незалежності в українській економіці відбулися значні зміни, які зумовили необхідність удосконалення системи стратегічного планування та прогнозування. Відтак, важливу роль у цьому процесі відіграють ЦСР, які стали каталізатором змін у підходах до розробки стратегічних документів. Глобальні ЦСР, ухвалені у 2015 році, запропонували нові ціннісні орієнтири та сучасне бачення сталого розвитку, що призвело до переосмислення концепції національного розвитку в Україні. Після приєднання до Порядку денного сталого розвитку до 2030 року Україна запровадила певні змін у реалізації підходів щодо проведення діяльності зі стратегічного планування та для окреслення соціально-економічних пріоритетів зростання.

У 2015 році розпочато роботу з реалізації ЦСР, першим етапом якої стала адаптація глобальних цілей з урахуванням національної специфіки розвитку. Для створення стратегічної основи сталого розвитку в Україні на період до 2030 року Мінекономіки ініціювало інклюзивний процес національної локалізації ЦСР. Він тривав у 2016–2017 роках і передбачав широке залучення відповідних міністерств і відомств, які відіграють роль стратегічних провайдерів реформ. До процесу адаптації ЦСР долучилися представники агентств ООН в Україні, міжнародних організацій, бізнес-спільноти, експертного середовища та організацій громадянського суспільства, зокрема ті, що представляють інтереси соціально незахищених верств населення.

Водночас НАН України проводило науковий супровід щодо питань реалізації ЦСР, завдяки чому було сформовано доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна» (2017), у якому було визначено відповідні національні завдання, окреслені орієнтири та запропоновано систему індикаторів для моніторингу виконання ЦСР. На основі звіту сформовано національну систему ЦСР, яка включає: 86 завдань сталого розвитку; 172 показники національного розвитку; встановлення цільових значень до 2030 року; визначення проміжних значень на 2020 та 2025 роки. Таким чином, адаптація та реалізація ЦСР в Україні відбувається у комплексному форматі, який поєднує стратегічне планування, залучення широкого кола зацікавлених сторін та використання сучасних цифрових технологій для аналізу та моніторингу прогресу.

Згодом було створено національну систему моніторингу Цілей сталого розвитку (ЦСР), яка включає 183 індикатори, включаючи розроблену методологію збору даних та підготовку першого моніторингового звіту, що містить статистичні дані щодо встановлених національних індикаторів [117]. У липні 2019 року під час Політичного форуму високого рівня щодо ЦСР Україна презентувала Моніторинговий звіт прогресу в досягненні ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» та Національний тематичний звіт «Цілі сталого розвитку для дітей України». У вересні 2019 року відповідно до Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» було визначено, що ЦСР на період до 2030 року слугуватимуть орієнтирами для розробки прогнозних і програмних документів, а також нормативно-правових актів, які забезпечуватимуть збалансованість економічних, соціальних та екологічних аспектів сталого розвитку країни [138].

Зрозуміло, що інтеграція цілей ЦСР у державне управління сприяє розвитку потенціалу державних інституцій як стратегічних провайдерів, відповідальних за національний розвиток у рамках окремих тематичних напрямів ЦСР. У зв'язку з цим 25 вересня 2019 року під час Діалогу лідерів на Саміті ООН щодо ЦСР у рамках 74-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН Президент України Володимир Зеленський підтвердив відданість України зобов'язанням щодо Цілей сталого розвитку, зазначивши, що для їх досягнення створені

національні стратегічні рамки, а також механізми реалізації цілей ЦСР та їх моніторингу. встановлено.

Так, зазначимо, що глобальні показники використовуються для аналізу тенденцій у досягненні глобально визначених ЦСР до 2030 року та для проведення міжнародних порівнянь. При цьому, зазначимо, що не усі ці індикатори є актуальними для України, а за багатьма з них офіційна статистика відсутня. З метою надання всім зацікавленим користувачам інформації про прогрес країни в досягненні ЦСР та прийняття зважених управлінських рішень, визначено національні індикатори ЦСР. Пріоритет надавався показникам, дані щодо яких збір та розробка даних здійснюється на постійній основі в межах офіційної статистичної системи, згідно з визначеними стандартами та методологіями, а також на основі показників адміністративної звітності стратегічних провайдерів публічної політики, таких як міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, установи та організації.

Для досягнення цієї мети з 2019 року відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації ЦСР» [87] затверджено суб'єкти моніторингу реалізації ЦСР, до яких належать центральні та місцеві органи виконавчої влади, державні та наукові установи, а також міжнародні організації, відповідальні за розрахунок показників та передачу даних до Державної служби статистики України.

Отже, збір даних для моніторингу реалізації ЦСР в Україні здійснюється щорічно. Загалом кількість індикаторів збільшено зі 172 до 183, з яких 22 є безпосередніми аналогами глобальних індикаторів, 72 – наближені за характером до глобальних індикаторів, решта – національні, що відображають специфіку моніторингових завдань ЦСР. Координатором збору даних для моніторингу прогресу в досягненні ЦСР виступає Державна служба статистики України, у структурі якої створено спеціальний підрозділ моніторингу ЦСР [117].

Варто підкреслити, що в Україні реалізація моніторингу показників досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР) здійснюється на щорічній основі, що

тим самим дозволяє оперативно відслідковувати відповідні процеси досягнення цих цілей. Однією з переваг ЦСР є те, що аналіз відповідних даних дає змогу своєчасно ідентифікувати актуальні проблеми, визначати пріоритети для вирішення завдань економічної політики, а також встановлювати взаємозв'язки між різними секторами з метою забезпечення ефективного результату та вирішення потенційних протиріч. Відтак, усі ці аспекти безпосередньо пов'язані з публічною політикою, при цьому успіх будь-якої публічної політики може бути забезпечений лише за умови, що вона спирається на науково обґрунтовану доказову базу, факти і дані. Таким чином, наявність якісних даних надає можливість для глибокого аналізу прогресу або відсутності такого у динаміці, а також для виявлення супутніх потреб, що, у свою чергу, сприяє підвищенню прозорості та підзвітності в стосунках між урядами та громадянами. Це також стимулює зростання обізнаності та політичної підтримки, що є рушійною силою для подальшого розвитку.

У контексті України важливу роль відіграє ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання», яка має стати каталізатором для досягнення всіх інших 17 ЦСР. Ця мета є єдиною, що має безпосередній зв'язок з усіма іншими цілями. Як зазначають провідні українські експерти в процесі національної адаптації ЦСР, це є та ціль, з якої починається реалізація всіх інших, і якою вона завершується. Також іншим важливим фактором, що чинить вплив на виконання завдань стратегічними провайдерами публічної політики у процесі планування, є макроекономічна стабільність національної економіки, яка є основою для сталого розвитку.

Збільшення реального валового внутрішнього продукту (ВВП) щонайменше удвічі до 2030 року, у поєднанні з підвищенням рівня зайнятості серед населення віком 20-64 років до 70% (порівняно з 65,6% у 2018 році), повинно сприяти підвищенню конкурентоспроможності економічного спектру, створенню бази для забезпечення екологічної сталості та зміцненню злагоди у соціумі. Саме тому моніторингові звіти в Україні почалися з оцінки досягнень ЦСР 8. Оцінка тенденцій ЦСР 8 дозволила отримати об'єктивне уявлення про

наявні виклики і проблеми, а також виробити для цього відповідні рекомендації щодо прискорення прогресу у цій сфері.

Варто враховувати, що Міністерство економіки України, разом з іншими стратегічними провайдерами публічної політики, у 2019 році провело детальний аналіз інкорпорації ЦСР на рівні завдань. Загалом, 17 Цілей та 86 національних завдань ЦСР були інтегровані в 162 нормативно-правові акти Уряду. На реалізацію цих цілей та завдань було «спрямовано 1394 завдання та 4296 заходів» [61, с.13-14], що були закріплені в цих актах (рис.2.1). Проте, незважаючи на суттєву кількість відповідних державних стратегічних документів та значний обсяг певних та необхідних завдань і заходів, не всі завдання 17 Цілей сталого розвитку були враховані у повному обсязі.

Рис.2.1 Ступінь інкорпорації ЦЗР у документи стратегічного планування

Джерело: [61]

Наш аналіз дозволяє виявити певні недоліки, які характерні для вітчизняної системи державного стратегічного планування та бюджетування. Зазначимо, що велика кількість документів, що мають стратегічне та програмне значення, охоплюють 17 напрямків розвитку, спричиняють певну неузгодженість у реалізації зусиль, що стосуються досягнення відповідних цілей та виконання завдань. Це відповідно створює неефективний, дискретний метод стосовно процесів формування політики, при цьому розподіляє фінансові, матеріальні та людські ресурси, що тим самим унеможливорює концентрацію

уваги на ефективному використанні цих ресурсів для досягнення поставлених результатів.

Отже, відсутність системного підходу призводить до недофінансування важливих завдань і заходів, низького рівня їх виконання, дублювання функцій, завдань і заходів органів виконавчої влади, а також низької відповідальності за недосягнення результатів.

Відтак, підготовка цього огляду стала важливим етапом у процесі реалізації Цілей сталого розвитку (ЦСР) в Україні. Результати цього етапу включають підвищення національної спроможності щодо оцінювання, підвищення суспільної підтримки ЦСР та розробку рекомендацій щодо подальшого розвитку в цій сфері. У ході підготовки Огляду було проведено оцінку ступеня інтегрованості ЦСР на основі оновленої методології OECD/DAC, що дозволило оперативно оцінити ефективність ключових програм і стратегій [61].

Результати оцінки дозволяють зробити висновок про необхідність суттєвих системних змін для подолання наслідків «хаотичного» підходу та забезпечення переходу від «кризового управління» до стратегічного планування на державному рівні. Вважаємо, що провайдери стратегічної публічної політики мають суттєво переглянути існуючі процеси планування, оцінки та моніторингу національного розвитку країни, а також модернізувати відповідну систему стратегічного планування. Також є нагальна потреба провести дослідження фінансування ЦСР на національному рівні, яке б дозволило виявити прогалини, мобілізувати додаткові ресурси у відповідних сферах та забезпечити комплексний підхід до фінансування розвитку, пов'язаного з реалізацією ЦСР в Україні. Ознаками сталого розвитку є активна діяльність стратегічних провайдерів публічної політики в процесі планування, керованість та прогнозованість їх діяльності. Саме для вирішення соціальних проблем, впровадження концепції та мети сталого розвитку необхідно застосовувати соціальну відповідальність стратегічних провайдерів. У соціальній відповідальності, як і у сталому розвитку, результати з'являються у довгостроковій перспективі.

Прикладом реалізації концепції сталого розвитку на різних рівнях можна вважати державну соціальну відповідальність, соціальну відповідальність підприємств або корпоративну соціальну відповідальність підприємства, ідеї застосування яких декларовано у програмних документах ООН, як добровільний внесок держави та бізнесу у розвиток суспільства у соціальній, економічній і екологічній сферах .

Інструментом реалізації соціальної відповідальності виступає публічна політика держави та підприємств, що здійснюється за допомогою певного механізму управління. Для управління соціальною діяльністю держави стратегічними провайдером застосовуються соціальні технології, тобто сукупність прийомів, форм, методів, способів, засобів, потрібних для реалізації публічної політики задля забезпечення процесів оптимізації відповідних соціальних факторів, проведення стимулювання їх впливу на підвищення ефективності економічної діяльності, а також створення необхідних сприятливих умов для праці та розвитку соціального і людського капіталу.

Підсумовуючи наведене, зазначимо, що стратегічні провайдери виступають ключовими суб'єктами політичної стабільності, економічного зростання та соціальної згуртованості, при цьому сприяючи розбудові держави, заснованої на принципах демократії, верховенства права та інклюзивного розвитку. Вони сприяють розробці та впровадженню державних реформ, що забезпечують ефективність державного управління та узгодження політичних рішень із національними та міжнародними зобов'язаннями. З'ясовано, що їх діяльність сприяє імплементації європейських стандартів у різні сфери державного управління, що забезпечує інтеграцію нашої країни до європейського політичного, економічного, правового простору.

Висновки до розділу

Аналіз другого розділу показав, що стратегічні провайдери відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного державного управління, демократизації суспільства та сталого розвитку країни. Автором з'ясовано основні виклики, з якими стикаються стратегічні провайдери, їх функції та

взаємодію з іншими суб'єктами публічної політики, а також значення цих суб'єктів у процесах соціально-економічного та політичного розвитку України. Це зумовлено певними факторами, такими, як недостатня інституційна спроможність, обмеженість фінансових та людських ресурсів, низький рівень координації між державними та недержавними акторами, а також впливом зовнішніх та внутрішніх кризових явищ.

Виконання важливих функцій щодо відстоювання суспільних інтересів, контролю за діяльністю органів влади, експертного супроводу реформ та сприяння розвитку соціально орієнтованої економіки покладається на громадські інституції та бізнес, які виступають як стратегічні провайдери публічної політики. З'ясовано, що успішність взаємодії між цими акторами виступає ключовим чинником для підвищення ефективності реалізації публічної політики, забезпечення її відповідності суспільним запитам та адаптації до європейських стандартів державного управління.

Стратегічні провайдери публічної політики виступають рушійною силою сталого розвитку держави, оскільки їх діяльність спрямована на формування довгострокових стратегій розвитку, адаптацію до глобальних викликів та забезпечення стійкого функціонування державних інституцій. Встановлено, що ефективна взаємодія між державою, бізнесом, громадянським суспільством та міжнародними партнерами є запорукою формування в Україні стабільної, конкурентоспроможної та соціально відповідальної держави. Виявлено, що стратегічні провайдери публічної політики України відіграють багатовимірну роль у забезпеченні сталого розвитку держави, просуванні демократичних принципів та реалізації євроінтеграційних прагнень.

РОЗДІЛ 3

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ВИКЛИКИ УКРАЇНИ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАТЕГІЧНИХ ПРОВАЙДЕРІВ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

3.1 Методика оцінювання діяльності стратегічних провайдерів публічної політики в умовах євроінтеграційних викликів України

Євроінтеграційні процеси України є складними і багаторівневими, та при цьому такими, що вимагають глибоких трансформацій у всіх сферах державного управління, економіки та суспільного життя. Наближення до вступу до ЄС стало значним кроком на цьому шляху, однак для повноправного членства необхідно здійснити масштабні реформи відповідно до копенгагенських критеріїв. Вони включають політичні стабільність, ефективну ринкову економіку, здатність виконувати зобов'язання, що випливають із членства, а також узгодження національного законодавства з правовими нормами ЄС.

Адаптація до стандартів Європейського Союзу передбачає структурні зміни у таких сферах, як верховенство права, боротьба з корупцією, судова система, децентралізація, економічна політика, захист прав людини та багато інших напрямів. Виконання цих завдань потребує не лише політичної волі, а й активної участі стратегічних провайдерів публічної політики, включаючи державні інституції, громадянське суспільство та бізнес-сектор. Важливу роль у цьому процесі відіграє гармонізація національного законодавства з правовими актами ЄС, що стане основою для подальшої інтеграції України у європейський простір.

Враховуючи співпрацю стратегічних провайдерів (міжнародних організацій, державних органів, громадянського суспільства) для досягнення євроінтеграційних цілей, то слід вважати, що це сприятиме ефективності проведення реформування. Так, Кабінет Міністрів України відповідає за розробку та реалізацію національних програм, спрямованих на інтеграцію до ЄС; здійснює ініціювання базових, економічних і секторальних реформ, зокрема

проводить оптимізацію державного управління, сприяє удосконаленню фінансової системи та реформування судової системи.

Завдяки діяльності громадським інституціям може бути забезпечено підзвітність, прозорість, ефективність державного управління у процесі громадського контроль за відповідною діяльністю органів державної влади. Громадський сектор проявляє свою участь завдяки аналітичній діяльності громадських організацій, що за результатами вивчення ситуації надають певні рекомендації та здійснюють адвокаційні кампанії, що при цьому спрямовані на підтримку євроінтеграційних процесів. Отже, комплексний підхід забезпечується завдяки ефективній взаємодії вищезазначених суб'єктів у процесі реалізації політики євроінтеграції, тим самим сприяючи адаптації національного законодавства до стандартів ЄС і впровадженню необхідних реформ.

Так, положення Конституції України [67] визначають стратегічний курс країни на інтеграцію до ЄС, що отримало закріплення у ст. 85, 102, 116. З метою формування сприятливих умов діяльності стратегічних провайдерів розробляється комплексна законодавча база, що включає такі Закони України [87], як «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики», «Про Кабінет Міністрів України», «Про публічні консультації», «Про громадські об'єднання», «Про державно-приватне партнерство».

Ключову роль у формуванні сприятливих умов для стратегічних провайдерів відіграють такі державні інституції, як: Офіс віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, що здійснює координацію євроінтеграційного процесу, забезпечуючи при цьому взаємодію з ЄС; комітет Верховної Ради з питань інтеграції України до ЄС, що проводить розробку та ухвалює законодавчі ініціативи, що сприяють гармонізації українського права; Національне агентство з питань державної служби, яке виконує функції щодо адаптації кадрової політики у сфері державного управління відповідно до європейських вимог; Міністерство цифрової трансформації України, що спрямоване на забезпечення цифровізації державних послуг, що є важливим аспектом євроінтеграції.

Варто зазначити, що лідери 27 країн-членів ЄС 23 червня 2022 року прийняли рішення про надання Україні статусу кандидата на вступ. Цей статус свідчить про те, що країна перебуває у процесі руху до набуття членства в ЄС. Даний процес передбачає наступні етапи: укладення угоди про асоціації між країною і ЄС, надання статусу кандидата і остаточний вступ в ЄС. Однак, для того, щоб стати повновправним членом, країна повинна виконати низку вимог, відомих як «копенгагенські критерії» (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Копенгагенські критерії

Джерело: [150]

Ці механізми були запроваджені для Центрально-Східної Європи, зокрема Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини, які набули статусу кандидатів на вступ до ЄС. Після надання кандидатства було започатковано низку ініціатив, зокрема відповідні проєктні програми, що орієнтовані на підтримку держав, що прагнуть членами ЄС. Вказані програми охоплювали питання, пов'язані з інфраструктурою, екологією, транспортом, а також організацією управління та прийняттям законодавчих актів.

Окрім того, статус кандидата передбачає, що країна-претендент повинна адаптувати європейське законодавство та інтегрувати його у національну правову систему. У процесі реалізації цих проєктів Європейський Союз надає фінансування для їх впровадження. Наприклад, у Польщі зазначалося, що програми побудови доріг, шкіл та будь яких об'єктів інфраструктури були профінансовані за рахунок ЄС.

У контексті нашого дослідження, варто проаналізувати набір принципів, що розроблений для оцінки сталого розвитку (BellagioSTAMP [153]), що може бути адаптований для оцінки стратегічних провайдерів публічної політики. Отже, принципами BellagioSTAMP виступають:

- керівне бачення та цілі, яке включає проведення оцінки прогресу на шляху до сталого розвитку, що має ґрунтуватися на чіткому баченні сталого розвитку та цілей, які визначають це бачення;

- цілісна перспектива, яка включає здійснення оцінки прогресу до сталого розвитку за наступними критеріями: а) огляд усієї системи, а також її частини; б) врахування благополуччя соціальних, екологічних та економічних підсистем, їх стан, напрямок і швидкість змін цього стану, складові частини та взаємодію між частинами; в) розглядати як позитивні, так і негативні наслідки людської діяльності, а також спосіб, який відображає витрати та вигоди для людини та екологічних систем, у грошовому та негрошовому вираженні;

- основні елементи, які формують оцінку прогресу на шляху до сталого розвитку, а саме: враховувати справедливість і диспропорції у межах поточного населення та між ними; нинішні та майбутні покоління, що мають справу з такими проблемами, як використання ресурсів, надмірне споживання та бідність,

права людини та доступ до послуг; розглядати екологічні умови, економічний розвиток, що сприяють добробуту людини;

- адекватний обсяг передбачає прийняття часового горизонту, достатньо довгого, щоб охопити як людину, так і екосистему; часових масштабів для відповідності потребам майбутніх поколінь; визначення простору дослідження, що є достатньо великим, щоб включити не лише місцеві, але й вплив на людей та екосистеми на великих відстанях; сприйняття історичних та поточних умов, щоб передбачити майбутні умови;

- практична спрямованість через оцінку чіткого набору категорій або організаційної структури, яка пов'язує бачення і цілі з відповідними показниками і критеріями оцінки; обмежену кількість ключових питань для аналізу; обмежену кількість індикаторів або комбінацій індикаторів для надання більше чіткого результату у прогресі; стандартні вимірювання, де це можливо, щоб дозволити порівняння; проведення порівняння значень індикатора з відповідними цільовими, контрольними значеннями, діапазонами, напрямками тенденції, залежно від обставин [153];

- відкритість, завдяки якій оцінка прогресу формується через доступність всіх методів та даних, що використовуються; формулювання чітких суджень, уникнення припущень чи невизначеності у даних та їх інтерпретації;

- ефективне спілкування, як критерій оцінки включає їх розробку з метою забезпечення задоволення потреб аудиторії та групи користувачів; використання індикаторів та інших інструментів, які стимулюють і служать для залучення тих, хто приймає рішення;

- широка участь, передбачає отримання широкого представництва ключових соціальних, професійних, технічних груп з метою забезпечення визнання різноманітних і мінливих цінностей;

- проведення поточного оцінювання включає розвиток здатності до проведення повторних вимірювань з метою визначення тенденцій; здатність бути ітеративним, адаптивним, чуйним до змін; коригування цілей, показників та рамок у міру отримання нових ідей; сприяння розвитку колективного навчання та зворотного зв'язку для прийняття рішень;

– інституційна спроможність включає безперервність проведення оцінювання прогресу на шляху до сталого розвитку; чіткий розподіл відповідальності та надання постійної підтримки у процесі прийняття рішень; забезпечення інституційної спроможності з метою проведення збору даних, підтримки та документації; підтримку розвитку потенціалу місцевої оцінки [153].

Вважаємо це доцільним, оскільки він охоплює широкий спектр критеріїв, що забезпечують комплексний аналіз ефективності, прозорості та впливу провайдерів на формування політики. Зазначимо, що передусім, євроінтеграційний процес України передбачає впровадження складних реформ, що охоплюють політичну, економічну та соціальну сфери. Стратегічні провайдери публічної політики виступають у ролі ключових суб'єктів, які формують та реалізують політичні ініціативи, що впливають на інтеграцію України до ЄС.

Оцінка євроінтеграційних викликів через призму BellagioSTAMP передбачає проведення аналізу системного впливу євроінтеграційних реформ на екологію, економіку, державне управління та права людини; оцінки взаємозв'язку між секторальними реформами (наприклад, енергетична політика, антикорупційна політика, верховенство права) та їх узгодженістю з європейськими стандартами. Визначення стратегічних завдань провайдерів у контексті виконання Угоди про асоціацію з ЄС та формування при цьому індикаторів успішності впровадження європейських норм у законодавство та державне управління дозволить визначити чіткі цілі та критерії оцінки. Однак, при цьому, варто враховувати відповідні геополітичні фактори, такі як війна, безпекові ризики та економічна стабільність, що суттєво впливають на реалізацію євроінтеграційних процесів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Оцінка євроінтеграційних викликів стратегічних провайдерів на основі
BellagioSTAMP

Індикатори	Змістовна характеристика
Цілісність оцінки	– аналіз системного впливу євроінтеграційних реформ на економіку, державне управління, права людини, екологію; – оцінка взаємозв'язку між секторальними реформами (верховенство права, антикорупційна політика, енергетична безпека, тощо) та їх узгодженістю з європейськими стандартами;
Чіткість цілей та критеріїв	– визначення стратегічних завдань провайдерів публічної політики у контексті виконання Угоди про асоціацію з ЄС; – формування індикаторів успішності впровадження європейських норм у законодавство та державне управління;
Контекстуальність	– врахування геополітичних факторів, таких як війна, безпекові ризики та економічна нестабільність, що впливають на євроінтеграцію; – аналіз регіональних особливостей України щодо адаптації до стандартів ЄС;
Системний підхід	– визначення ключових провайдерів політики: уряд, парламент, громадянське суспільство, експертні аналітичні центри та міжнародні партнери; – аналіз ефективності взаємодії цих акторів у реалізації реформ, зокрема у сферах верховенства права, боротьби з корупцією, децентралізацією та цифровізацією;
Залучення стейкхолдерів	– дослідження рівня участі громадськості та бізнесу у формуванні публічної політики на євроінтеграційному напрямку; – оцінка відкритості урядових процесів для інституцій громадянського суспільства та незалежних експертів;
Підзвітність органів та прозорість діяльності	– аналіз механізмів контролю за виконанням євроінтеграційних зобов'язань, зокрема через антикорупційні інституції та інструменти громадського моніторингу; – оцінка рівня відповідності державних органів за впровадження реформ, зокрема у сферах правосуддя та державного управління;
Адаптивність та інноваційність	– вивчення здатності провайдерів політики швидко реагувати на виклики та адаптувати європейські механізми у контексті українських реалій;

	– аналіз використання цифрових технологій та інновацій для підвищення ефективності державного управління та комунікації з громадськістю.
--	--

Джерело: авторська розробка

Виходячи з цього, варто зазначити, що діяльність стратегічних провайдерів у контексті євроінтеграції відіграє ключову роль у впровадженні реформ та адаптації до європейських стандартів. У даному напрямі основними акторами є уряд, парламент, громадянське суспільство, експертні аналітичні центри та міжнародні партнери. Відтак, ефективність їхньої взаємодії визначає успішність проведення реформ у сферах верховенства права, боротьби з корупцією, децентралізації та цифровізації.

Слід звернути увагу, що у зазначеному напрямку важливим представляється залучення стейкхолдерів до процесів будування публічної політики, зокрема через активну участь громадськості та бізнесу у питаннях моніторингу та вироблені стратегічних рішень. При цьому відкритість урядових процесів як для незалежних експертів, так і для інституції громадянського суспільства виступає яскравим показником демократичності та ефективності управління, оскільки саме підзвітність державних органів і їх прозорість є ключовими характеристиками успішного проведення євроінтеграції.

Аналіз механізмів контролю за виконанням євроінтеграційних зобов'язань показав, що через антикорупційні інституції та громадський моніторинг дозволяють оцінити рівень відповідності державних структур у реалізації реформ. Водночас провайдери мають бути гнучкими та здатними швидко реагувати на виклики, що виникають у процесі інтеграції. Використання цифрових технологій та інноваційних підходів сприяє підвищенню ефективності державного управління та покращенню комунікації з громадськістю.

Таким чином, використання методики BellagioSTAMP у дослідженні євроінтеграційних викликів України дозволяє комплексно оцінити ефективність стратегічних провайдерів публічної політики у впровадженні європейських реформ, тим самим визначити критичні точки та можливі ризики їх реалізації.

Це у свою чергу, сприяє підвищенню підзвітності та ефективності державних інституцій у рамках процесу євроінтеграції.

У країні ініційовано відповідну низку моніторингових комісій, які щорічно оцінюють досягнутий прогрес країни у виконанні «Копенгагенських критеріїв». Якщо країна досягає значних результатів, тоді вона й має право на запровадження певних додаткових програм, що свідчить про її поступовий рух до виконання тих вимог, що є необхідними для отримання статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. Успішний результат також дозволяє країні скоротити час вступу до ЄС.

Отже, досвід країн Центральної та Східної Європи показує, що деякі країни протягом 5-7 років стабільно, хоча і інтенсивно, працювали над відповідністю цим критеріям. Наприклад, Словаччина, яка зіткнулася з серйозними проблемами наприкінці 1990-х років, виявилася невиконаною низкою вимог і не показала прогресу за результатами моніторингу. Це призвело до того, що Словаччині було відмовлено в першій хвилі вступу до ЄС. Однак після зміни уряду в 1999 році країна за три роки зробила значний прорив і приєдналася до ЄС у першій групі розширення разом з іншими великими кандидатами.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що результат залежить від самого кандидата на членство в ЄС – чи зможе країна використати цей статус і перетворити його на повноправного члена. Таким чином, не можна ігнорувати той факт, що Україну традиційно критикують за рівень корупції, яка стосується як високопосадовців, так і осіб, які дають хабарі. Тому після отримання статусу кандидата на членство в ЄС необхідно публічно ознайомити громадян із критеріями, за якими оцінюватиметься Україна, щоб усі учасники процесу, зокрема органи державної влади, судова та законодавча влада, громадські організації, а також населення усвідомлювали свою відповідальність за час, який знадобиться для досягнення членства в ЄС.

Отже, для досягнення головної мети нашої держави – вступу до Європейського Союзу – необхідно якомога швидше виконати основні вимоги ЄС, серед яких [74]:

1. Ухвалення законодавчого акту, що регулює процедуру відбору суддів Конституційного Суду, яка має передбачати попередній етап відбору на основі оцінки доброчесності та професійних навичок кандидатів.

2. Завершення перевірки доброчесності кандидатів у члени Вищої ради юстиції та відбір кандидатів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

3. Посилення боротьби з корупцією, зокрема серед високопосадовців.

4. Забезпечення відповідності законодавства про боротьбу з відмиванням грошей стандартам Групи з фінансових заходів (FATF).

5. Ухвалення комплексного стратегічного плану стосовно реформування правоохоронного сектору.

6. Впровадження закону про олігархів.

7. Приведення законодавства про ЗМІ у відповідність з європейським аудіовізуальним законодавством.

8. Завершення реформи законодавства для національних меншин.

Отже, рухаючись у цьому напрямку, в Україні проведені і зараз проходить реформування усіх галузей публічної політики, що орієнтовані на реалізацію відповідних перетворень соціально-економічного характеру та заходів, що сприяють зміцненню демократичного устрою відповідно до вимог, які називаються «копенгагенські критерії».

У процесі наукового аналізу теми дослідження розглянемо деякі процеси реформування, а також їх позитивні та негативні наслідки.

Отже, головним завданням щодо здійснення реформи у системі діяльності органів внутрішніх справ є удосконалення національного законодавства у сфері забезпечення безпеки та правопорядку. Основу нормативно-правових рішень складають чотири основні закони [87]:

- Закон України «Про органи внутрішніх справ»;
- Закон України «Про Національну поліцію»;
- Закон України «Про сервісні послуги і сервісні центри Міністерства внутрішніх справ України» та інші.

Перелічені нормативно-правові акти передбачають виконання таких завдань, як [42, с. 227-235]:

- розвиток законодавчих ініціатив, спрямованих на перерозподіл та скорочення чисельності персоналу, передбачає реформування службових структур та бюрократичного апарату;

- важливо створити програму політики прозорості Міністерства внутрішніх справ (МВС) у сфері інформування громадськості;

- розробка та впровадження обов'язкового маркування для всіх видів форменого одягу, що спростить ідентифікацію працівників органів внутрішніх справ (ОВС);

- впровадження на законодавчому рівні «дорожньої карти» реформи, яка має містити завдання, цілі, види та строки діяльності, очікувані результати та показники якості;

- розробка та нормативне закріплення системи чітко визначених обмежень для персоналу, а також алгоритмів професійної поведінки як у стандартних, так і в нестандартних ситуаціях;

- планується запровадити додаткові заходи, спрямовані на забезпечення прав осіб, які перебувають під вартою чи взятими під варту, зокрема обов'язкове проходження незалежного медичного огляду;

- планується запровадити нові стандарти фізичної та вогневої підготовки особового складу, які максимально наблизить навчальні та залікові випробування до реальних умов служби;

- планується створення індивідуальних пакетів для зберігання речей та надання дозволу на контрольоване користування мобільними телефонами, а також своєчасне отримання інформації про безоплатну правову допомогу.

Відтак, зазначимо, що ключовим кроком у приведенні національного законодавства у відповідність до європейських стандартів є реформування судової системи, судочинства та пов'язаних з ними правових інститутів. Така реформа включає кілька важливих аспектів, серед яких [42, с. 227-235]:

- забезпечення незалежності, неупередженості та неупередженості суддів;

- оптимізація суддівського менеджменту та системи кар'єрного просування суддів;

- підвищення прозорості діяльності суддів та їх відповідальності;

- підвищення ефективності правосуддя та оптимізація повноважень судів різних юрисдикцій;

- планується посилення гарантії правової діяльності та забезпечення доступу до безоплатної правової допомоги, реорганізація системи виконання судових рішень та підвищення ефективності виконавчого провадження;

- приведення повноважень і діяльності прокуратури у відповідність до європейських стандартів, удосконалення процесуальних гарантій правосуддя та права на захист у кримінальному провадженні;

- необхідність підвищення ефективності роботи судових та правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю та корупцією, а також забезпечення належної координації правових інституцій у рамках єдиної інформаційної системи [42, с. 227-235].

Україна взяла на себе певні зобов'язання в рамках імплементації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, які включають низку ключових аспектів у різних сферах співпраці [101; 1].

Зокрема, у рамках співпраці у сфері юстиції, свободи та безпеки особлива увага приділяється встановленню верховенства права та зміцненню інституцій на всіх рівнях влади, зокрема у сфері правоохоронних органів та судової системи. Співпраця передбачає зміцнення судової системи, підвищення її ефективності, забезпечення незалежності та неупередженості суддів, а також активну протидію корупції. Важливою складовою цього процесу є співпраця, заснована на принципі поваги до прав людини та основних свобод.

Друге зобов'язання – розвиток судового співробітництва між Україною та ЄС у цивільних та кримінальних справах із максимальною імплементацією міжнародних та двосторонніх угод на основі принципів правової визначеності та забезпечення права на справедливий суд. Зазначено, що сторони домовилися й надалі розвивати судове співробітництво, ґрунтуючись на відповідних правових інструментах, зокрема конвенції Гаазької конференції з міжнародного приватного права, що стосується судочинства, міжнародно-правового співробітництва та захисту прав дітей.

Стосовно кримінальних справ, сторони прагнуть посилити співпрацю у сфері взаємної правової допомоги та екстрадиції, включаючи можливе приєднання до міжнародних документів, таких як Римський статут Міжнародного кримінального суду [126], та їх виконання в рамках положень Угоди.

Щодо податкової реформи слід зазначити, що концепція податкової реформи, запропонована Міністерством фінансів України у 2015 році [101; 1], спрямована на створення прозорої, справедливої та простої податкової системи, яка стимулюватиме інвестиції та забезпечуватиме сталий розвиток національної економіки з одночасним виконанням бюджетних зобов'язань. Водночас, хоча в концепції не було чітко визначено мету реформи, були окреслені важливі цілі, серед яких [149, с. 21-26]: створення сприятливих фіскальних умов для розвитку бізнесу, вирішення основних проблем у сфері оподаткування, покращення інвестиційного клімату, виведення економіки з тіні, забезпечення стабільності та передбачуваності податкового законодавства.

Важливою частиною цієї реформи є визначення ролі мікробізнесу, основними завданнями якого є забезпечення максимальної зайнятості населення, а також підтримка розвитку малого та середнього бізнесу шляхом оптимізації оподаткування, запровадження касового методу визначення податкових зобов'язань з ПДВ, перехід на єдиний податковий документ, перекладання відповідальності за сплату податків на працівника.

Для великого бізнесу головною метою є спрощення процесу адміністрування податків, зменшення варіативності тлумачення податкових норм, покращення показників рейтингів, як-от Doing Business, щодо оцінки податкової системи, а також максимальний захист від зловживань з боку фіскальних органів.

Для монополій передбачається запровадження прозорих механізмів контролю за трансфертним ціноутворенням, реформа оподаткування ренти, посилення антимонопольного законодавства для боротьби з недобросовісною конкуренцією.

Варто зазначити, що загалом визначення цілей і завдань податкової реформи має ліберальний характер і спрямоване на полегшення бізнесу, зниження податкового навантаження, покращення адміністрування податків і зборів, що повністю відповідає очікуванням усіх зацікавлених сторін.

Виходячи з об'єктивної змістовності, необхідно зазначити прагматичне значення Податкового кодексу України (редакція 21.01.2025 р.). Річ у тім, що цей Закон «регулює відносини, які виникають при встановленні, скасування і зміни зборів і податків. Він також визначає увесь перелік необхідних податків, які стягуються в Україні, процес їх адміністрування. Крім того, кодекс декларує права та зобов'язання платників податків, компетенцію, обмеження, обов'язки і повноваження контролюючих органів та осіб, які здійснюють податковий контроль» [98].

У зазначеному кодексі обумовлена відповідальність за порушення податкового законодавства. Податковий кодекс України – документ, який періодично, а якщо точніше, то дуже часто, зазнає змін. У нього вносяться доповнення, вилучаються застарілі положення. Даний процес природний і характерний при побудові правильної економічної середовища.

Але, все ж таки, відповідно до процесу реформування податкової служби України прийнято Закон України від 17 липня 2015 року № 655-УІІІ «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо зменшення податкового тиску на платників податків» [98].

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є тривалим, масштабним та детальним процесом, невіддільним від загального процесу реформ у нашій державі, водночас цей процес є динамічним.

Так, 31 березня 2023 року набув чинності Закон України «Про медіа» № 2849-ІХ [109]. Закон започатковує ґрунтовну реформу у медіагалузі. Він значно розширює коло суб'єктів, що потрапляють у сферу повноважень медіарегулятора – Національної ради. Проте, не усі його положення набувають чинності у цей день. Так, окремі норми впроваджуватимуться поступово відповідно до визначених Законом термінів.

Цей Закон регулює правовідносини, що виникають у процесі встановлення, скасування та зміни системи зборів і податків. Він визначає повний перелік податків, що справляються в Україні, а також порядок їх адміністрування. Крім того, Кодекс встановлює права та обов'язки платників податків, а також визначає компетенцію, обмеження, обов'язки та повноваження органів, що здійснюють податковий контроль. Важливим аспектом є також визначення відповідальності за порушення податкового законодавства. Податковий кодекс України є нормативно-правовим актом, який періодично зазнає змін, оскільки часто доповнюється та вилучається застарілі положення. Цей процес є природним і характерним для формування стабільного економічного середовища.

Закон України «Про ЗМІ» [87] розроблено та прийнято відповідно до вимог Європейського Союзу, зокрема з метою вирішення проблеми надмірного впливу приватних інтересів у медіапросторі України та імплементації положень Директиви 2010/13/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 10 березня 2010 року щодо аудіовізуальних медіа-сервісів (із змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2018/1808 від 14 листопада 2018). Серед основних положень цього Закону варто виділити: порядок ліцензування та реєстрації суб'єктів ЗМІ, реєстрацію іноземних лінійних ЗМІ, відповідальність суб'єктів ЗМІ за порушення законодавства, особливості правового регулювання в умовах збройної агресії, статус національного регулятора, а також механізм співрегулювання та розробки спільно з органом співрегулювання актів.

Варто підкреслити, що виконання цих норм є необхідною умовою для надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі.

Законодавчі засади адаптації також визначені у Законі України «Про олігархів або деолігархізацію» від 23 вересня 2021 року [111]. Цей Закон почав діяти з 7 травня 2022 року, його дія обмежена десятирічним періодом, тобто він припиняє діяти 7 травня 2032 року. Цей закон визначає поняття «олігарх» як особу, яка має значний економічний й політичний вплив у суспільстві та відповідає принаймні трьом із таких критеріїв: участь у політичному житті, значний вплив на ЗМІ, є кінцевим бенефіціарним власником підприємств, які є

природними монополіями або займають монопольне, домінуюче становище на ринку. Після детального аналізу цих критеріїв Закон визначає порядок визнання особи олігархом Радою національної безпеки і оборони України (РНБО). Отже, таких осіб заноситимуть до спеціального реєстру, до якого також потраплять декларації державних службовців про їхні контакти з олігархами.

Одним із ключових положень цього закону є встановлення обмежень щодо прав осіб, визначених олігархами. Зокрема, їм заборонено робити фінансові внески на підтримку політичних партій і кандидатів на виборні посади, брати участь у процесі приватизації об'єктів великої приватизації, а також фінансувати політичну агітацію, організацію мітингів і демонстрацій.

Крім того, з моменту включення до Реєстру олігархів така особа зобов'язана подати декларацію відповідно до положень Закону України «Про запобігання корупції» [107]. З цього приводу, Голова Верховної Ради Руслан Стефанчук заявив, що Закон України «Про олігархів або деолігархізацію» [112] уже показав свою ефективність, але Україна домовилася з Єврокомісією, що імплементація цього Закону, включно з формуванням реєстру олігархів, розпочнеться після завершення російсько-української війни.

Відповідно, до цього завдання, Аналітичний центр «Нова Європа» у співпрацюючи з іншими громадськими організаціями, що здійснюють діяльність в Україні, реалізує постійну публікацію результатів експертної оцінки щодо виконання нашої країною відповідних кандидатських вимог, що мають назву «Кандидат Check» [40]. Так, починаючи з серпня 2022 року, вже проведено публікацію 5 звітів з відповідними оцінками за кожним з 7 напрямків за 10-бальною шкалою (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Експертні оцінки та оцінка Єврокомісії виконання Україною
кандидатських вимог за датами та напрямками

Напрямки	«Кандидат Check»				Євро- комісія	«Кандидат Check»	Євро- комісія
	17.08.2022	14.11.2022	01.02.2023	04.05.2023	22.06.2023	27.09.2023	08.11.2023

1. Реформа Конституційного суду	0	▲3	▼2	—2	гарний прогрес (3/4)	▲6	виконано
2. Судова реформа: ВРП та ВККСУ	7	▼6 ¹	▲7	▲8	виконано (4/4)	▲9	виконано
3. Антикорупція: САП та НАБУ	6	—6	▲7	▲8	деякий прогрес (2/4)	▲8,5	потрібні подальші дії
4. Боротьба з відмиванням коштів та правоохоронна реформа	5	—5	▲6	—6	деякий прогрес (2/4)	—6	виконано
5. Антиолігархічна реформа	2	—2	—2	не оцінюється	деякий прогрес (2/4)	не оцінюється	потрібні подальші дії
6. Законодавство про медіа	6	—6	▲9	—9	виконано (4/4)	▲10	виконано
7. Законодавство про нацменшини	5	—5	▲8	—8	деякий прогрес (2/4)	▲9	потрібні подальші дії
Загальна оцінка	4,4 / 10	▲4,7 / 10	▲5,8 / 10	▲6,8 / 10	виконано 2 з 7	▲8,1 / 10	▲ виконано 4 з 7

Джерело: [40]

З цього приводу, 3 лютого 2023 року під час саміту Україна-ЄС Єврокомісія вирішила надати попередню «усну оцінку» щодо результатів виконання Україною тих вимог, які є необхідними для прискорення процесу початку проведення переговорів стосовно вступу країни до ЄС. Таку оцінку оголосив 22 червня 2023 року Олівер Варгеї, єврокомісар з питань політики сусідства та переговорів про розширення. Він зазначив, що Україна повністю виконала дві з семи рекомендацій Єврокомісії: реформу судової системи та вдосконалення медіа-законодавства [41].

Водночас значний прогрес було зафіксовано у виконанні ще п'яти вимог. 8 листопада 2023 року Єврокомісія опублікувала детальний звіт про прогрес України на шляху до членства в ЄС. У цьому документі оцінено рівень виконання Україною семи ключових рекомендацій Європейської Комісії та

визначено подальші кроки для повного виконання трьох із них. Варто зазначити, що 2 лютого 2023 року Європарламент ухвалив резолюцію, в якій закликав Євросоюз сприяти початку переговорного процесу та розробити дорожню карту інтеграції України до єдиного ринку ЄС [161].

При цьому Єврокомісія розпочала системний моніторинг процесу гармонізації українського законодавства з європейським згідно з розділами *acquis communautaire*, що є основою переговорного процесу. Зокрема, 2 лютого 2023 року Єврокомісія оприлюднила перший 67-сторінковий аналітичний звіт, в якому оцінено стан адаптації українського законодавства за 32 із 33 розділів *acquis* (окрім розділу про правосуддя та основні права).

Так, «середній рівень відповідності законодавства України стандартам ЄС за шкалою від 1 до 5 склав 2,16 бала. 28 березня 2023 року президент Європейської ради Шарль Мішель висловив сподівання, що до кінця року Євросоюз зможе офіційно розпочати переговори щодо вступу України. У результаті 8 листопада 2023 року Єврокомісія рекомендувала Раді ЄС ініціювати переговорний процес щодо вступу України до Євросоюзу» [201].

Варто зазначити, що у 2023 році Україною було виконано до 72% зобов'язань [201], що передбачені Угодою про асоціацію, що свідчить про ефективність діяльності уряду у цьому напрямку. У період 2023 року Україна залучила понад 7 млрд дол. іноземних інвестицій завдяки міжнародному фінансуванню реформ [204]. За даними, Transparency International Ukraine [199], групою аналітичних центрів ініційовано проєкт «Разом до ЄС», завдяки якому пройшла розробка антикорупційної стратегії відповідної до вимог ЄС, та покращився рейтинг країни через активну діяльність антикорупційного суду. У 2024 році додатково ЄС виділив 50 млрд євро для підтримки реформ у сфері інфраструктури, енергетики, управління у межах реалізації програми «Ukraine Facility» [162]. Аналізуючи показники експорту товарів до ЄС з 2017 року він зріс на 35%, що відповідно свідчить про ефективність адаптації до європейських стандартів [195].

Варто звернути увагу на здатність стратегічних провайдерів реагувати на певні кризи та можливі непередбачувані зміни у рамках євроінтеграційної

політики. Оскільки остання залежить не лише від внутрішніх факторів, але й від зовнішніх, то слід вважати, що такі зміни, як зміна пріоритетів країн ЄС, певні геополітичні кризи, зміни політичних лідерів можуть впливати на реалізацію зазначеної діяльності. Серед важливих для України подій, зараз виступає загроза блокування Угорщиною процесів євроінтеграції та відмова США продовжувати надання допомоги. Тому, стратегічні провайдери повинні мати ефективні механізми адаптації та реагування.

Зазначимо декілька ключових викликів щодо зміни у політичному ландшафті ЄС та США, по-перше, це посилення євроскептицизму серед кількох держав-членів ЄС; по-друге, виборчі цикли в ключових країнах-партнерах (США, Німеччина, Франція) [28]. Серед питань блокування інтеграційних процесів сусідніми країнами ЄС звертає на себе увагу позиція прем'єр-міністра Угорської області В. Орбана, який блокує фінансову допомогу Україні та євроінтеграційні зусилля. До загроз втрати політичної та фінансової підтримки з боку США відносяться такі можливі події, як: потенційне скорочення військової та економічної допомоги Україні через рішення новообраного президента Д. Трампа.

Реакція стратегічних провайдерів на кризові зміни євроінтеграційної політики може полягати також у наступному: 1) проявлення дипломатичної гнучкості та посилення двосторонніх вступів: активізація двосторонньої дипломатії з ключовими країнами ЄС (Німеччина, Франція, Польща, країни Балтії) для підтримки альянсу, створення різноманітних форматів, що дозволить обійти блокування іншими країнами (наприклад, більш суворе дотримання статті 20 Договору про ЄС); 2) створення Україною та Польщею комплексного механізму надання військової допомоги та економічної співпраці, який змінює ситуацію зі впливом позиції Угорщини на євроінтеграційні процеси нашої країни [30]. Наразі, попри формальне блокування допомоги Україні з боку Угорщини, наш уряд розширив доступ до європейського енергетичного ринку, змінивши зволікання з політичними рішеннями.

Отже, до використання механізмів «гнучкої інтеграції» доцільно відносити: 1) розвиток галузевої інтеграції з ЄС (економічна, енергетична,

транспортна інтеграція), що не має залежності від повноправного членства; 2) розширення участі у таких програмах, як Європейська політика партнерства (ЄПС) і Європейська зелена угода.

Політична мобілізація та збільшення підтримки в країнах ЄС може бути реалізовано через вплив на громадську думку у країнах ЄС через комунікаційні кампанії та проведення співпраці з громадськими партнерствами та бізнес-асоціаціями у Європі [30]. Якщо брати приклад, то можна навести досвід діяльності української діаспори у США, яка активно лобіювала продовження фінансової допомоги, що тим самим спонукало Конгрес США продовжити підтримку.

Розглядаючи такий ключовий виклик, як підвищення оборонної стійкості та військово-стратегічного партнерства, можемо передбачити: а) розширення військового проростання за межі НАТО (наприклад, з Великобританією та Польщею); б) розвиток власного військово-промислового комплексу для зменшення залежності від зовнішньої допомоги. Так, наприклад, Україна домовилася з Великобританією щодо постачання озброєння та відновлення військової підготовки, незалежно від політичних змін у США.

Також важливе значення має аспект розвитку альтернативних фінансових механізмів, який може бути запроваджений через розширений доступ до грантів та позабюджетних фондів ЄС; різні механізми позаблочного фінансування через Європейський інвестиційний банк та Світовий банк.

Таким чином, політичні зміни у США та інших країнах ЄС можуть суттєво вплинути на євроінтеграцію України, а ефективні стратегії можуть змінити ці ризики. З'ясовано, що використання механізмів безперебійної інтеграції, дипломатичного тиску та прямих двосторонніх обмінів допомагає компенсувати наплив євроскептичних наказів. Встановлено, що для збереження підтримки партнерів важливими виступають підтримка диверсифікації фінансування та розширення співпраці з ключовими партнерами (Німеччина, Польща, Великобританія), а також й посилення ролі партнерства громади та міжнародних організацій може зіграти вирішальну роль у мобілізації підтримки.

Виходячи з наведеного сформулюємо певні рекомендації, які варто враховувати стратегічним провайдерам у своїй євроінтеграційній діяльності. Передусім, це посилення двосторонньої дипломатії з ключовими країнами ЄС, з метою зниження впливу блокування іншими країнами. По-друге, це розширення галузевої інтеграції незалежно від офіційного членства у союзі. По-третє, це використання механізмів тиску на євроскептичні уряди через громадянське суспільство та міжнародні організації. По-четверте, це забезпечити наявність альтернативних варіантів, що надають фінансові ресурси, фінансування, спеціальні фонди ЄС. По-п'яте, це, продовжувати розвиток оборонного партнерства з Великобританією та країнами Балтії з метою забезпечення гарантій безпеки. Таким чином, ефективна стратегія управління кризою з боку стратегічних провайдерів у рамках європейської інтеграції вимагатиме запровадження інтегрованого підходу та активного залучення на усіх рівнів влади.

Узагальнюючи наведене, варто зазначити, що здійснення ефективної публічної політики будується на інтегрованій взаємодії між органами державної влади, громадським сектором та громадянським суспільством, що при цьому дозволяє комплексно вирішувати суспільні проблеми та адаптуватися до динамічних змін. Встановлено, що Кабінет Міністрів України займає ключову роль як центрального координатора євроінтеграційних процесів. Отже, стратегічні провайдери публічної політики, через інтеграцію зусиль державних органів, громадянського суспільства та бізнесу, є гарантом сталого розвитку України та її успішної євроінтеграції.

3.2 Стратегічні провайдери публічної політики як рушійна сила змін у контексті євроінтеграційних реформ

Євроінтеграційний процес України передбачає глибоку трансформацію системи державного управління, що тим самим вимагає ефективного залучення стратегічних провайдерів публічної політики. Війна, унаслідок якої Україна зазнала величезних людських та суттєвих фінансово-економічних втрат, глибоко

вплинуло на динаміку її євроінтеграції, визначивши риси так званої «воєнної» євроінтеграції. Незважаючи на складні умови, наша країна продовжує впроваджувати проєвропейські реформи, ухвалювати ключові євроінтеграційні закони та посилювати співпрацю з інституціями Європейського Союзу у різних сферах. Загалом можна констатувати значний прогрес, вагомі досягнення та поступальний рух країни до європейської спільноти.

Отримання статусу кандидата на членство в ЄС є важливим, але не завершальним етапом реалізації процесу інтеграції. Саме тому Україна навіть в умовах війни не знижує темпів євроінтеграції, активно використовує переваги нового статусу, проводить необхідні реформи для набуття повноправного членства в Європейському Союзі, а також створює правові та економічні передумови для післявоєнної відбудови країни відповідно до європейських стандартів.

Отже, розв'язана росією повномасштабна війна докорінно змінила геополітичну картину світу, спричинила низку нових ризиків і загроз, що призвело до нестабільності в політичній, економічній та безпековій сферах [69, с. 399-408]. Наслідки цих процесів поки важко передбачити точно. Російська агресія не тільки загострила існуючі протиріччя у сучасному світі, але й погіршила соціально-економічну ситуацію як на регіональному, так і на світовому рівнях.

Підкреслимо, що масштабні кризові явища актуалізували проблеми соціально-економічної нерівності, а також продемонстрували неоднакову здатність держав ефективно реагувати на зовнішні виклики та кризові ситуації. Внутрішні процеси, що відбуваються у Європейському Союзі, суттєво впливають як на характер і динаміку партнерства Києва та Брюсселя, так і на перспективи повноцінної інтеграції України в ЄС [20]. Загалом можна визначити низку взаємопов'язаних факторів, які у сукупності створюють ризики для єдності та ефективності Європейського Союзу. Так:

По-перше, це ускладнення соціально-економічної ситуації. Так, повномасштабна війна в Україні, припинення поставок енергоресурсів росією, блокування агресором українського аграрного експорту, а також погіршення

світової економічної ситуації призвели до значного ускладнення економічної та соціальної ситуації в Європейському Союзі. За даними Євростату (вересень 2022) суттєво зросли ціни на основні продукти харчування, зокрема «хліб, овочі та м'ясо. Найбільше подорожчання хліба зафіксовано в Угорщині (66% у серпні 2022 року), Литві (33%), Естонії та Словаччині (по 32%)» [28].

По-друге, здійснення міграційного тиску на країни ЄС. Відтак, російська агресія, яка супроводжувалася окупаційними діями щодо територій нашої країни, масштабними руйнуваннями житлового фонду, соціальної та енергетичної інфраструктури, а також злочинами, що можна кваліфікувати як акти геноциду щодо українського населення, спричинили безпрецедентний сплеск міграційних процесів. Агенство ООН у справах біженців оцінило війну в Україні як «найшвидше зростаючу кризу біженців з часів Другої світової війни» [4]. Основні потоки внутрішньо переміщених осіб були орієнтовані на певні країни ЄС, зокрема Польщу, Румунію, Німеччину, Чехію, країни Балтії.

По-третє, дезінтеграційні процеси всередині ЄС. Війна, розв'язана росією у центрі Європи, призвела до активізації правих політичних рухів у країнах ЄС, що супроводжувалося зростанням євроскептичних настроїв. У результаті зростає ризик послаблення єдності Європейського Союзу та ускладнення прийняття спільних рішень.

По-четверте, російська гібридна експансія у Європі. Росія продовжує здійснювати системний гібридний вплив на ЄС з метою його ослаблення та дестабілізації. До основних інструментів такої політики належать: масові пропагандистські та дезінформаційні кампанії; втручання у внутрішньополітичні процеси, у тому числі у вибори; енергетичний шантаж та економічний тиск; дискредитація державних інституцій країн ЄС; підтримка націоналістичних і популістських рухів; ведення розвідувальної, шпигунської та диверсійної діяльності.

По-п'яте, проблеми механізму прийняття рішень в ЄС. Механізм прийняття консенсусних рішень є одним із хронічних викликів для Європейського Союзу, оскільки він уповільнює або навіть блокує ухвалення критично важливих рішень, зокрема у сфері зовнішньої політики. Відтак,

відмінності у позиціях держав-членів, зумовлені внутрішньополітичними факторами, геополітичними орієнтаціями та зовнішніми впливами, ускладнюють досягнення єдності. Особливо проблематичним залишається так званий «угорський фактор», який неодноразово виступав бар'єром для запровадження санкцій проти росії. У стратегічному контексті подальше розширення ЄС може ще більше ускладнити механізм ухвалення консенсусних рішень, створюючи проблеми для ефективності спільної політики ЄС [26].

6. Формування нової стратегії ЄС щодо Росії. У відповідь на широкомасштабну агресію росії проти України на рівні ЄС поступово формується нова, більш жорстка та послідовна політика щодо москви. Він передбачає ухвалення резолюцій, заяв і рішень керівних органів ЄС, які спрямовані на максимально можливе обмеження впливу росії у Європі. Найбільш повно позицію ЄС відобразила резолюція Європарламенту від 23 листопада 2022 року, згідно з якою росію визнано державою-спонсором тероризму. За попередніми оцінками експертів KSE Institute (вересень 2022), «загальний збиток від руйнування житлового фонду та критичної інфраструктури України внаслідок повномасштабної війни перевищив 127 мільярдів доларів США» [26].

Виходячи з цього, варто зазначити, що війна в Україні стала каталізатором кризових процесів в ЄС, посиливши економічні, соціальні та політичні виклики. Водночас це стимулювало консолідацію зусиль країн ЄС у протидії російській агресії та прискорило формування нових стратегічних підходів до забезпечення стабільності та безпеки в Європі.

Величезних втрат Україна зазнала також й в екологічній сфері. Унаслідок збройної агресії 20% заповідних територій України зазнали значних збитків, бойовими діями пошкоджено 3 мільйони гектарів лісів. Загальна сума збитків, завданих довкіллю України, оцінюється в 36 мільярдів євро [74]. Опубліковані цифри відображають лише частину реальних втрат, масштаби яких продовжують зростати через триваючі військові дії.

Наслідки війни негативно вплинули на економічну ситуацію в різних галузях, соціальне самопочуття громадян і загальні перспективи розвитку

країни. У жовтні 2022 року рівень інфляції в Україні зріс до 26,6% у річному вимірі, а темп зростання споживчих цін прискорився до 2,5% [60]. За оцінками Міністерства економіки України, за перші дев'ять місяців 2022 року валовий внутрішній продукт (ВВП) країни скоротився приблизно на 30%, що було безпосередньо пов'язано з атаками Росії на критичну інфраструктуру [91]. У разі продовження російської атаки на енергосистему країни уряд прогнозує можливе падіння ВВП до 50% [13].

В умовах екзистенційної загрози державності Україна змушена переглянути внутрішньополітичні та економічні пріоритети розвитку, зосередивши основні ресурси на протидії російській агресії. Це, у свою чергу, впливає на динаміку та ефективність реалізації євроінтеграційного курсу.

Зазначимо, що росія протягом усієї сучасної історії українсько-російських відносин намагалася блокувати європейський курс України. Для цього вона використовувала широкий спектр засобів – від політичного, дипломатичного та економічного тиску до ведення інформаційних воєн, блокування української економіки, розв'язування повномасштабної війни та окупації частини українських територій. Сьогодні дії Кремля щодо України мають усі ознаки геноциду та спрямовані на ліквідацію української державності.

Варто підкреслити, що масштабні втрати, завдані війною, призвели до значних соціально-економічних потрясінь. У жовтні 2022 року інфляція в Україні зросла до 26,6% у річному вимірі, що відображає стрімке зростання вартості життя та падіння купівельної спроможності населення [13]. Загроза з боку Росії змушує Україну докорінно переглядати державні пріоритети, що безпосередньо впливає на процес євроінтеграції. Зокрема, можна виділити декілька ключових аспектів впливу війни на цей процес [139, с. 81-87]:

1. Уповільнення імплементації реформ у рамках Угоди про асоціацію. Відтак, зазначимо, що війна значно ускладнила виконання низки зобов'язань України перед Європейським Союзом, зокрема щодо імплементації законодавства та адаптації до європейських норм. Деякі реформи, передбачені Угодою про асоціацію, є критично важливими, але їх реалізація можлива лише в

мирний час. Крім того, адаптація законодавства до європейських стандартів має враховувати реалії воєнного стану, що потребує відповідних коректив.

2. Зниження інтересу європейських бізнес-партнерів до співпраці. Військові дії, нестабільна внутрішньополітична ситуація та високі ризики для інвестицій негативно вплинули на діяльність європейських бізнес-структур у співпраці з Україною. Крім того, економічні труднощі, з якими зіткнулися країни ЄС через війну та світову кризу, також впливають на рівень інвестиційної привабливості регіону.

3. Формування України як реципієнта міжнародної фінансової допомоги. Сучасна ситуація перетворила Україну на країну, яка значною мірою залежить від підтримки міжнародних донорів. За оцінками експертів, зовнішні фінансові надходження покривають приблизно третину державних витрат України, і ця тенденція збережеться найближчим часом.

4. Зосередження ресурсів України на обороні. Унаслідок повномасштабного російського вторгнення наша країна змушена спрямовувати значні політичні, дипломатичні, фінансово-економічні та кадрові ресурси на протидію агресії Кремля. Особливу увагу держава приділяє забезпеченню обороноздатності, що передбачає утримання великого військового контингенту на лінії фронту протяжністю понад 1000 км та постійне збільшення фінансування потреб Збройних Сил. Війна призвела до значного перерозподілу бюджетних витрат на користь оборонного сектору. У 2023 році на військові потреби було спрямовано 43% держбюджету (857,9 млрд грн), у 2024 році ця цифра зросла до 51% (1,69 трлн грн), а в 2025 році прогнозується подальше зростання до 60% (2,2 трлн грн). Така фінансова стратегія відображає пріоритет оборонної політики в умовах воєнного стану та гострої необхідності протидії російській агресії.

Зауважимо, що європейське співтовариство продемонструвало рішучу підтримку України, підтвердивши свою непохитну позицію щодо збереження її територіальної цілісності, незалежності та суверенітету. «Євросоюз засудив російську агресію, не визнав анексію Криму та незаконне «приєднання» окупованих територій до Росії» [128, с. 83]. Відповіддю ЄС стала всебічна допомога Україні, зокрема: військова підтримка – забезпечення зброєю,

боєприпасами та проведення навчань українських військових; фінансово-економічна допомога – виділення макрофінансової допомоги для підтримки української економіки. Гуманітарна підтримка – допомога внутрішньо переміщеним особам та українським біженцям у країнах ЄС; політика санкцій – посилення економічного тиску на Росію шляхом запровадження нових пакетів санкцій; просування реформ в Україні – підтримка впровадження антикорупційних, судових та економічних реформ.

З початку російсько-української війни у 2014 році Європейська Рада, Європарламент і Єврокомісія чітко визначили свою позицію на підтримку України. Зокрема, 1 вересня 2014 року лідери країн ЄС прийняли «Висновки Європейської Ради щодо ситуації в Україні», у яких засудили незаконну анексію Криму, проникнення російських бойовиків і зброї на територію України та військову агресію з боку Росії [128, с. 83]. У 2014–2022 роках Європейський парламент прийняв низку резолюцій із закликами припинити російське вторгнення, «вивести окупаційні війська та відновити територіальну цілісність України. Політика солідарності та підтримки України була закріплена в рішеннях щорічних самітів Україна-ЄС» [128, с. 85].

Отже, завдяки дипломатичній допомозі країн Європейського Союзу Генеральна Асамблея ООН у жовтні 2022 року ухвалила історичну резолюцію «Територіальна цілісність України: дотримання принципів Статуту ООН» [164]. Цей документ «засуджує незаконні «референдуми» на окупованих територіях України, а також вимагає від Росії скасувати анексію та вивести свої війська з території України» [164]. Під час засідань Генасамблеї ООН лідери держав-членів ЄС висловили єдину позицію на підтримку України та засудження імперіалістичної політики Росії. Зокрема, президент Європейської ради Шарль Мішель запропонував призупинити членство Росії в Радбезі ООН [128, с. 84], що стало важливим сигналом міжнародної спільноти щодо ізоляції держави-агресора.

Так, Європейський Союз разом зі своїми союзниками відіграє активну роль у підтримці України у форматі G7. Країни G7 на останніх зустрічах (вересень-жовтень 2022 року) засудили російські атаки на українську енергетичну

інфраструктуру, наголосили на невизнанні «референдумів» на окупованих територіях та застерegli Росію від можливого застосування ядерної зброї. Вони також наголосили на готовності продовжувати санкційний тиск на росію та надавати допомогу Україні стільки, скільки буде потрібно. Країни G7 заявили про намір притягнути до відповідальності президента росії та всіх винних у військових злочинах [164].

Варто підкреслити, що забезпечення Збройних Сил України озброєнням, боєприпасами та військовою технікою залишається одним із ключових пріоритетів держави. Через тривалу агресію росії Україна змушена спрямовувати значні ресурси на зміцнення своєї обороноздатності та військової інфраструктури. У контексті безпеки Європейський Союз традиційно розглядає оборонну політику як чутливу та складну сферу, яка тривалий час залишалася переважно в компетенції НАТО.

Проте із загостренням викликів безпеці, зокрема через збройну агресію росії, ЄС змушений адаптувати свої підходи до оборонної стратегії. Одним із результатів цих змін стало ухвалення у 2021 році «Стратегічного компасу» – основного документа, який визначає загрози європейській безпеці та містить комплекс заходів щодо їх нейтралізації. Однак на тлі сучасних викликів цей документ уже не відповідає повною мірою актуальним загрозам, що спонукає Брюссель до коригування політики європейської безпеки та впровадження нових ініціатив у відповідь на посилення військової загрози з боку росії.

З метою посилення оборонної підтримки партнерів у березні 2021 року Європейська рада ухвалила рішення про створення Європейського фонду миру (EPF), бюджет якого становить 5,7 млрд євро [96]. Це перший в історії ЄС фінансовий інструмент, який передбачає можливість постачання летальної зброї третім країнам. Основним бенефіціаром цього фонду стала Україна, яка станом на 2022 рік отримала фінансування у розмірі 3,1 млрд євро.

Також країни-члени ЄС активно постачають в Україну широкий спектр військового озброєння та техніки, зокрема: Реактивні системи залпового вогню, системи ППО та гаубиці; Танки, самохідні артилерійські та протитанкові засоби; Радіолокаційні станції, засоби розмінування, медичне забезпечення, зимова

амуніція. Збройні Сили України вже активно використовують техніку, надану Європою, зокрема: Танки подаровані Польщею; Самохідні артилерійські установки «Зузана 2» (Словаччина), «Краб» (Польща), «Цезар» (Франція), «Panzerhaubitze 2000» (Німеччина); Переносні зенітно-ракетні комплекси Швеції; Озброєння та технічна допомога з боку країн Балтії, Румунії, Чехії, Нідерландів, Іспанії та інших членів ЄС. Станом на вересень 2022 року лише дві країни ЄС – Австрія та Угорщина – не надали Україні військової допомоги [11].

Координація військової допомоги здійснюється в рамках діяльності Контактної групи з питань оборони України (УКГ), створеної у квітні 2022 року на авіабазі Рамштайн (Німеччина) [15]. Міністри оборони ЄС регулярно беруть участь у засіданнях цієї групи, що сприяє більш ефективній координації міжнародних зусиль щодо зміцнення обороноздатності України.

Отже, зазначимо, що процес економічної інтеграції України до Європейського Союзу розпочався у 2014 році, але його реалізація відбувається в умовах постійної військової загрози та часткової окупації територій. Війна створює значні перешкоди для економічного розвитку країни та її повного включення в європейський ринок, зокрема через руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів та обмеження доступу до морських торгових шляхів.

Так, однією з ключових ініціатив для підтримки відновлення української економіки став запуск Європейським Союзом «Платформи відбудови України», керованої Європейською Комісією та Урядом України. Важливим фінансовим інструментом цього процесу є фонд «Відбудуй Україну», який буде інтегрований у бюджет ЄС [144]. Основні цілі фонду: Надання Україні кредитів і дотацій для післявоєнного відновлення; Фінансовий менеджмент, пов'язаний з реформами та залученням інвестицій; Використання досвіду Фонду відновлення та стійкості ЄС, який вже зарекомендував себе як ефективний механізм подолання кризових ситуацій у різних країнах Євросоюзу.

Значні успіхи України на шляху до ЄС знайшли відображення також й у громадській думці та експертних оцінках. Згідно із відповідними соціологічними дослідженнями, більшість опитаних експертів позитивно оцінюють динаміку

євроінтеграції: 36% вважають його темпи високими, 48% – середній, лише 13% оцінюють його як низький [128]. Це свідчить про принципову зміну сприйняття євроінтеграційного процесу. Для порівняння, у березні 2021 року показники були набагато скептичнішими: Лише 2% експертів відзначили високі темпи інтеграції, 40% оцінили його як середній, 50% – як низький [128].

Фундаментальним фактором зміни цих оцінок стало офіційне надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС. Це рішення Європейської Ради, ухвалене у червні 2022 року, стало історичним кроком до повноправного членства України в Європейському Союзі.

Подібна позитивна тенденція спостерігається і в оцінках громадянами євроінтеграційного процесу. Аналізуючи переваги статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу, експертне середовище значною мірою поділяє погляди громадян, зокрема у визначенні основної переваги – реальної перспективи членства в ЄС (56%). Водночас експерти формують власну ієрархію позитивних сторін статусу кандидата, яка відрізняється від суспільних уявлень. Так, серед ключових факторів вони виділяють морально-психологічний стимул для «українського суспільства (53%), сприяння прискоренню проєвропейських реформ (52%) та можливість залучення спеціальних фінансових програм ЄС (48%)» [128].

Для громадян фінансовий аспект є другим за важливістю. Крім того, серед інших важливих переваг експерти наголошують, що статус кандидата сприяє консолідації проукраїнської політики Євросоюзу та посилює його стійкість до російської агресії. Очевидно, що позитивні оцінки динаміки євроінтеграції безпосередньо впливають на загальне ставлення експертів до політики української влади в цьому напрямку. Так, 43% опитаних експертів характеризують її як позитивну, а ще 47% – швидше позитивну.

Безперечно, важливу роль відіграє консенсус між експертним середовищем, громадянським суспільством та державною владою щодо євроінтеграційного курсу, особливо в умовах повномасштабної війни. Водночас необхідно враховувати й інші фактори. Як уже зазначалося, прискореному наданню Україні статусу кандидата значною мірою сприяла широкомасштабна

російська агресія. Нині перед українським урядом стоїть значно складніше завдання – трансформувати переваги формального статусу кандидата в конкретні практичні результати, які позитивно впливатимуть на повсякденне життя громадян. Ключовим завданням України як кандидата на вступ до ЄС залишається подальше впровадження реформ у всіх сферах публічної політики, що є необхідною передумовою для повноправного членства в Європейському Союзі.

Виходячи з цього, зауважимо, що Європейський Союз відіграє ключову роль у наданні нашій країні військової, економічної та дипломатичної підтримки. Значний прогрес у сфері оборонного співробітництва відзначається розширенням відповідної військової допомоги, створенням Європейського фонду миру та регулярною участю європейських держав у форматі UDCG. Незважаючи на важкі випробування війни, Україна продовжує інтеграцію до ЄС. Запуск «Платформи для відновлення України» та фонду «Відбудуй Україну» демонструє довгострокові наміри ЄС підтримувати економічне відновлення країни. Суттєві зміни у громадській думці та експертних оцінках темпів євроінтеграції підтверджують, що європейський курс України стає дедалі незворотнішим, а отримання статусу кандидата є важливим етапом на шляху до членства у ЄС.

Слід вважати, що реформування житлово-комунального господарства є однією з ключових проблем, оскільки воно безпосередньо впливає на інтереси як населення, так і національної економіки України у цілому. Ключовим аспектом у процесі реформування цієї галузі є трансформація тарифної політики. Методологія формування цін повинна ґрунтуватися на впровадженні ефективних механізмів ресурсозбереження на підприємствах водопостачання, водовідведення та теплопостачання. Отже, очікувані результати реформ у цій сфері повинні включати надання послуг згідно з встановленими стандартами якості життя, інтеграцію повного ринкового механізму у процес функціонування галузей, а також перехід до нової моделі фінансування за рахунок платіжних внесків населення при забезпеченні житловими субсидіями малозабезпечених верств населення.

Необхідно зазначити, що також одним із важливих сфер реформування є зміни у системі охорони здоров'я. З 2016 року в Україні реалізується комплекс заходів МОЗ, спрямованих на забезпечення рівного доступу всіх громадян до якісних медичних послуг, а також на трансформацію системи охорони здоров'я таким чином, щоб пацієнт став її головним пріоритетом. Відтак важливу роль у реалізації цих реформ відіграє Національна служба здоров'я України (НСЗУ), яка є центральним органом виконавчої влади, що реалізує публічну політику у сфері фінансових забезпечень, що пов'язані з наданням медичного обслуговування громадян, відповідно до програми медичних гарантій.

Хоча НСЗУ не є безпосереднім надавачем медичних послуг, вона виконує функцію національного страховика, укладаючи договори з медичними закладами та закупаючи у них послуги для населення. Крім того, НСЗУ контролює виконання умов договорів та здійснює пряму оплату медичних установ за надані ними послуги. Основна функція НСЗУ – виступати єдиним національним замовником медичних послуг та лікарських засобів, забезпечуючи фінансування охорони здоров'я через державні механізми. При цьому розподіл коштів відбувається через казначейські рахунки, а сама служба не володіє медичними закладами та безпосередньо ними не управляє, що відповідає принципу розмежування функцій між замовником та надавачем медичних послуг.

Як наголошують дослідники Н. Піроженко та М. Корощенко, «важливу роль у реформуванні української системи охорони здоров'я відіграють стратегічні провайдери, такі як Національна служба здоров'я України та інституції громадянського суспільства, які не лише управляють ресурсами, а й формують політику, спрямовану на підвищення якості, доступності та ефективності медичних послуг» [97, с. 253-262].

Незважаючи на позитивні моменти, реформа системи охорони здоров'я має низку суттєвих недоліків: Залежність від серверів НСЗУ – у разі технічних збоїв чи відсутності зв'язку лікарі не можуть виписати електронні рецепти та направлення, а лікарня ризикує не отримати фінансування за надані послуги. Проблема конкуренції між медичними закладами – концепція реформи

передбачає конкурентне середовище між лікарнями, однак у більшості населених пунктів України є лише один багатoproфільний медичний заклад.

Крім того, НСЗУ не покриває витрати на транспортування пацієнтів до сусідніх населених пунктів. Фінансова нестабільність медичних закладів – трапляються випадки, коли багатoproфільні лікарні навіть після виконання всіх вимог та підписання договору з НСЗУ щорічно отримують фінансування, якого не вистачає навіть на зарплату персоналу. Відсутність належного фінансування пацієнтів з рідкісними захворюваннями, які фактично залишилися поза реформованою системою охорони здоров'я.

Окрім медичної реформи, ключовим напрямком адаптації законодавства України до стандартів Європейського Союзу є реформа освіти та науки, яка відіграє критично важливу роль у розвитку людського капіталу та формуванні конкурентоспроможної економіки. Якісні зміни у цій сфері сприяють сталому економічному зростанню, підвищенню рівня добробуту населення та покращенню якості життя. Виходячи з цього, підкреслимо, що досягнення цього потребує відповідних скоординованих ініціатив політичного характеру, ефективного виконання управлінських рішень та забезпечення запровадження довгострокових інвестицій у людський капітал, які є запорукою майбутнього процвітання країни.

Варто враховувати, що українська система освіти наразі не відповідає сучасним потребам особистості та суспільства, потребам національної економіки та європейським стандартам. Відповідно, розпочато комплексну реформу для забезпечення якісної освіти на всіх рівнях – від дошкільної до вищої та освіти дорослих. Так, реформа у науковій сфері, спрямована на подолання замкнутості та стагнації дослідницької діяльності, створення попиту на якісну підготовку науковців та інноваційні розробки у сфері фундаментальних і прикладних наук. Він також має на меті скорочення розриву між науковими дослідженнями та їх практичним застосуванням, а також інтеграцію української науки та вищої освіти у європейський освітньо-дослідницький простір.

Так, основними пріоритетами освітньої реформи є такі напрями, як забезпечення доступної та якісної дошкільної освіти, створення концепції «Нової

української школи», модернізація професійно-технічної освіти, підвищення якості вищої освіти та сприяння розвитку освіти дорослих, а також стимулювання наукових досліджень та інновацій. Головною метою науково-інноваційної реформи є формування ефективної системи управління та фінансування наукової діяльності, яка забезпечить українським науковцям можливість реалізувати свій професійний потенціал у гідних умовах, а також сприятиме їх інтеграції у міжнародний науковий простір.

Відтак, важливим завданням є створення розвиненої інноваційної екосистеми, яка дозволить українським винахідникам ефективно трансформувати свої ідеї в конкурентоспроможні продукти та послуги. Основними стратегічними завданнями науково-інноваційної реформи є [21, с. 214]:

- забезпечення процедури приєднання України до Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» (Horizon Europe);
- оновлення Дорожньої карти інтеграції України до Європейського дослідницького простору (ERA-UA) та затвердження відповідного Національного плану дій;
- продовження виконання державної цільової науково-технічної програми полярних досліджень;
- розроблення та реалізація державної програми розвитку наукової інфраструктури та концепції політики розвитку електронної інфраструктури, а також відповідних планів заходів;
- спрощення механізмів академічної мобільності та реалізації іноземних грантів;
- законодавче регулювання діяльності НФУ України;
- надання перших грантів Національним фондом досліджень;
- проведення державної атестації наукових установ і вищих навчальних закладів з оцінкою їх наукової діяльності;
- започаткування конкурсів для науковців та інноваційних підприємств у рамках програми ЄС «Горизонт 2020» для України;

- розроблення оновленого переліку пріоритетних напрямів розвитку науки та інновацій;
- створення та упровадження онлайн-платформи для взаємодії представників науки, бізнесу та громадського сектору;
- запуск пілотних регіональних центрів трансферу технологій у Києві, Харкові та Одесі [21, с. 214].

Зазначимо щодо реформи середньої освіти, то її основною метою є забезпечення рівного доступу кожного учня до якісної шкільної освіти в безпечному, комфортному, інклюзивному та сучасному освітньому середовищі. Завдання реформи також сформувані у випускників компетентності, необхідні для життя в сучасному світі, сприяти розвитку їхньої самостійності, креативності та критичного мислення. Для досягнення цих цілей було прийнято низку стратегічних рішень, спрямованих на якісну трансформацію системи освіти України.

Відтак, зазначимо, що метою реформи середньої освіти є забезпечення рівного доступу кожного учня до якісної шкільної освіти у «безпечному, комфортному, інклюзивному та сучасному освітньому середовищі, а випускники шкіл – отримання міцних знань і володіння компетентностями, необхідними для сучасного життя, формування як самодостатньої, творчої та творчої особистості» [21, с. 214]. З цією метою прийнято комплекс заходів, спрямованих на впровадження реформ.

Особливу увагу було приділено оновленню змісту початкової освіти: затверджено Державний стандарт початкової освіти, який запроваджує компетентнісний підхід та інтеграцію освітніх галузей у початковій школі, а також типові освітні програми для 1–4 класів закладів загальної середньої освіти [21, с. 214]. За моделлю Нової української школи вже навчається майже мільйон учнів.

Одним із важливих положень у сфері освіти є реформа професійно-технічної освіти, яка базується на концепції «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта», розробленій на період до 2027 року [1, с. 112-115]. Ця концепція передбачає три напрямки реформування: децентралізацію управління

та фінансування, підвищення якості професійно-технічної освіти та посилення зв'язку з ринком праці. У рамках цієї стратегії затверджено 179 стандартів професійної (професійно-технічної) освіти, розроблених на основі компетентнісного підходу. Крім того, уряд схвалив Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою навчання, а також затвердив Положення про дуальну форму професійної, професійно-технічної освіти [1, с. 112-115].

Варто підкреслити, що проблемою, яку має вирішити реформа, є низький престиж і стереотипне сприйняття професійно-технічної освіти як менш важливої, що призводить до того, що «дві третини випускників шкіл обирають вищу освіту» [1, с. 112-115], а значна частина молоді до 35 років є безробітними. Такий дисбаланс негативно впливає на ефективність роботи навчальних закладів. Реформа вищої освіти та розвиток освіти дорослих спрямована на те, щоб випускники вищих навчальних закладів стали конкурентоспроможними фахівцями на ринку праці, володіли сучасними знаннями, були здатні вирішувати складні завдання, створювати якісні інноваційні інтелектуальні продукти та поділяти цінності вільного демократичного суспільства. Для цього прийнято Закон України «Про фахову передвищу освіту» [87], норми якого, зокрема, скасовують вікові обмеження для студентів та обмеження щодо кількості раніше отриманих за бюджетні кошти дипломів, а також передбачають можливість самостійно визначати форми освітнього процесу.

Зауважимо, що також оновлено вимоги до змісту вищої освіти – сформовано систему стандартів, що відповідає національній рамці кваліфікацій, затверджено 98 стандартів вищої освіти для рівня бакалавра та 45 стандартів для рівня магістра [1, с. 112-115]. Отже, актуальність і необхідність реформ у сфері освіти і науки підтверджується визначенням цілей і завдань, які містять такі положення [1, с. 112-115]:

- створення умов для забезпечення фінансової автономії вищих навчальних закладів у їх діяльності;
- розширення застосування формули розподілу видатків державного бюджету на вищу освіту між закладами;
- зміна підходів до управління ВНЗ, що включає запровадження ключових

показників ефективності керівників, функціонування наглядових рад, надання управлінської автономії, застосування антикризового управління, формування кадрового резерву;

- дерегуляція ліцензійних умов та запровадження електронного ліцензування діяльності у сфері вищої освіти;
- запуск електронної системи моніторингу працевлаштування випускників;
- розширення доступу абітурієнтів, які проживають на тимчасово окупованих територіях, до українських вищих навчальних закладів;
- розроблення та апробація проєкту Положення про дуальну форму здобуття вищої освіти;
- запровадження єдиного державного кваліфікаційного іспиту з використанням зовнішнього незалежного оцінювання за спеціальностями, щодо яких запроваджено додаткове регулювання;
- укладення кредитної угоди між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку для підтримки реформ у сфері вищої освіти;
- розроблення та внесення до Верховної Ради проєкту Закону «Про освіту дорослих» [1, с. 112-115].

Отже очевидно, що протягом останніх років в Україні триває масштабний процес реформування в усіх суспільних сферах, деякі були висвітлені та проаналізовані у нашому дослідженні. Однак, попри досягнутий прогрес, євроінтеграційні реформи стикаються з низкою викликів, зокрема воєнними загрозами, політичною нестабільністю, недостатнім фінансуванням окремих ініціатив, спротивом з боку певних зацікавлених осіб. Це вимагає від стратегічних провайдерів ще виконання ролі стабілізатора для забезпечення проведення послідовного реформування за вимогами ЄС.

У межах нашого дослідження доцільним є вивчення досвіду європейських країн у залученні стратегічних провайдерів публічної політики, який би був корисним для врахування в Україні особливо в контексті євроінтеграції, післявоєнного відновлення та посилення демократичних інститутів. Отже, у Швеції, Фінляндії, Данії задіяні механізми відкритого уряду, що включають

активне залучення громадянського суспільства та незалежних експертів до процесу прийняття рішень, зокрема забезпечується дія принципу публічності, завдяки чому забезпечується доступ громадян до усіх державних документів [128].

Звертаючись до досвіду Польщі, то вони мають досвід проведення успішної реформи децентралізації влади, завдяки якій значні повноваження та фінансові ресурси були передані на рівень місцевого самоврядування. Зазначені зміни сприяли ефективному управлінню, розвитку регіонів та підвищенню рівня довіри до влади.

Цікаво зазначити досвід Франції, яка має розвинену систему громадянського діалогу через інститути соціального партнерства та участь незалежних аналітичних центрів у розробці політики. Виходячи з цього, запровадження аналогічної моделі в Україні, сприяло б розширенню впливу громадських організацій на процеси реформування та відновлення [128].

Також загальновідомим є досвід Естонії у сфері боротьби з корупцією завдяки цифровізації державних послуг та впровадженню електронного уряду. Зокрема електронна система дозволяє здійснювати адміністративні процедури онлайн, що мінімізує корупційні ризики. Відтак, для нашої країни, актуальними залишаються питання продовження цифровізації державного управління, розширення використання відкритих даних та автоматизація адміністративних процесів.

В аспекті економічного відновлення країни та залучення інвестиції успішним представляється досвід повоєнного відновлення Німеччини, яка реалізувала програму щодо активного залучення бізнесу та міжнародної допомоги. Важливо зазначити, що ключовим елементом у співпраці держави з приватним сектором і стратегічними інвесторами виступала прозорість фінансування. Відтак, зазначений досвід є важливим у контексті залучення іноземних інвесторів та створення сприятливого бізнес-клімату післявоєнного відновлення. Отже, успішні практики європейських країн демонструють ефективні моделі взаємодії уряду, громадянського суспільства, експертних аналітичних центрів та міжнародних партнерів у процесах управління, що може

бути адаптовано до українських реалій.

Таким чином, євроінтеграційні реформи в Україні представляють собою комплексний процес, завдяки якому охоплюється проведення трансформації державного управління, правової системи, економіки, соціальної сфери відповідно до стандартів, що діють у ЄС. Визначено, що стратегічні провайдери публічної політики займають ключове місце, при цьому сприяючи адаптації управлінських практик до європейських вимог, мобілізації ресурсів і забезпеченню ефективної комунікації між відповідними суб'єктами. Звернено увагу на доцільність розбудови інституційної спроможності, забезпеченню прозорості процесів та розвитку механізмів громадської участі у виробленні політичних рішень.

3.3 Напрями забезпечення вирішальної ролі стратегічних провайдерів публічної політики з підвищення довіри громадян в умовах воєнного стану і відновлення України

В умовах дії правового режиму воєнного стану та післявоєнного відновлення України довіра громадян до державних інституцій відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності, ефективності процесів відбудови та національної єдності. Визначені раніше суб'єкти, які виступають стратегічними провайдерами публічної політики, – уряд, парламент, громадянське суспільство, експертні спільноти та міжнародні партнери – мають відігравати вирішальну роль у формуванні довгострокових рішень, що спрямовані на забезпечення соціальної згуртованості, економічне відновлення та демократичний розвиток.

Відтак, особливо важливими стають такі аспекти, як прозорість державного управління, ефективна комунікація, залучення громадянського суспільства та забезпечення соціально-економічної стабільності.

Для багатьох держав світу довіра громадян до діяльності органів державної влади, їх посадових осіб вже є не єдиним, але головним засобом захисту прав людини. Національне законодавство не містить чіткого визначення понять «довіра» та «довіра громадян». Відповідно до Академічного тлумачного

словника української мови «довіра» означає ставлення до іншої людини, засноване на переконанні у її правоті, чесності, щирості тощо. Енциклопедичний словник державного управління визначає довіру до влади як ставлення громадян до діяльності державних органів та їх посадових осіб, що ґрунтується на впевненості в їх надійності, компетентності, сумлінності, щирості та чесності [36, с. 173].

Однак це визначення не поширюється на довіру до інших форм публічної влади, таких як органи місцевого самоврядування чи глава держави. Довіра не представляє собою категорією безпосередньо правового напрямку, хоча вона має істотний вплив на формування легітимності влади. За словами колишнього Голови Верховної Ради України Дмитра Разумкова, «головною ознакою легітимності влади є довіра громадян» [128]. Таким чином, довіра є ключовим рушійним фактором, який сприяє формуванню легітимної цивілізованої державної влади. Легітимність, у свою чергу, – це визнання населенням влади як справедливої та політично виправданої, а також підтримка цієї влади у прийнятті політичних рішень. Співвідношення довіри та легітимності є двостороннім: з одного боку, легітимність підтримує довіру громадян до влади, а з іншого – довіра до окремих посадових осіб сприяє формуванню загальної легітимності державних інститутів.

Зазначимо, що до введення воєнного стану, за результатами Всеукраїнського опитування громадської думки, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології з 3 по 11 грудня 2021 року («Омнібус»), найвищий рівень довіри серед державних органів і політичних інститутів був виявлений до «Збройних Сил України (72%) та волонтерів (68%)» [31]. Негативні показники зафіксовані у таких органів, як Президент України (27%), Верховна Рада України (11%), Кабінет Міністрів України (14%), а також у правоохоронних органів: Служба безпеки України (29%), Національна поліція України (30%), Патрульна поліція України (35%). Опитування проводилося шляхом телефонного опитування громадян віком від 18 років, за винятком тимчасово окупованих територій АР Крим, Донецької та Луганської областей» [31].

Аналіз результатів свідчить про тенденцію недовіри громадян до органів державної влади, що, у свою чергу, свідчить про зниження легітимності. Однак із початком широкомасштабного російського вторгнення та розгортанням військових дій на території нашої країни соціологи відзначають позитивні зміни у рівні довіри громадян до органів державної влади, що свідчить про високий рівень згуртованості українського народу. Про це свідчать результати соціологічного опитування, проведеного 22 червня 2022 року Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та соціологічною службою Центру Разумкова [90].

Аналіз даних цих досліджень показує, що найвищий рівень довіри серед державних інституцій зберігається до «Збройних Сил України (91%) та волонтерів (77%), які залучені до оборони країни. Також спостерігається значне зростання рівня довіри до Президента України – з 27% у 2021 році до 71% у 2022. Порівняно з попереднім роком позитивна динаміка також спостерігається у показниках довіри до Верховної Ради України (19%), Кабінету Міністрів України (46%), Служби безпеки України (34%), Національної поліції України (39%), Патрульної поліції України (54%), тощо» [31].

Таким чином, аналіз результатів соціологічних опитувань, що були проведені у 2021 та 2022 роках, вказує на значне зростання рівня довіри громадян до державних інституцій, що супроводжується, при цьому, зниженням тенденції щодо недовіри. Попри численні виклики та труднощі, з якими стикається український народ під час воєнного стану, довіра до органів влади, хоча й не досягає найвищих показників, все ж демонструє позитивну динаміку та подальше зростання, що сприяє підвищенню легітимності державної влади. У контексті кризи, спричиненої війною, державні установи, як стратегічні постачальники державної політики, повинні здійснювати свою діяльність ефективно, щоб забезпечити безпеку своїх громадян і підтримувати соціальний баланс.

У цьому аспекті вважаємо, що доречним є визначення такого поняття, як інституційна довіра. Отже, інституційна довіра – це відповідний рівень довіри громадян до державних інституцій, які діють як стратегічні постачальники

державної політики, включаючи уряд, судову систему, правоохоронні органи, військові, освітні та медичні заклади. Це відображає віру громадян в ефективність і справедливість цих інститутів. Високий рівень інституційної довіри свідчить про те, що люди впевнені в тому, що державні інституції діють в їхніх інтересах і можуть бути використані як надійний ресурс у відповідних ситуаціях критично-життєвого характеру. І навпаки, наявність низького рівня довіри впливає та ускладнює певні соціальні, економічні та політичні проблеми, включаючи політичну нестабільність, прояви недовіри до інституцій уряду та інших державних інституцій, скорочення інвестицій і збільшення витрат на ризик.

Зазначимо, що коли війна чи затяжний конфлікт тривають протягом значного періоду часу, існує ймовірність того, що громадяни поступово втратять довіру до державних інституцій, зокрема поліції, військових та уряду. Це пов'язано з тим, що урядові інституції можуть не впоратись із забезпеченням належного рівня захисту своїх громадян або можуть бути залученими до незаконної діяльності.

Варто зазначити, що психологічні наслідки війни також можуть призвести до зниження довіри, оскільки травматичні події підвищують рівень тривожності та депресії серед населення, що безпосередньо впливає на їхнє ставлення до інституцій. Після закінчення військових дій люди можуть зберегти недовіру до державних інституцій і навіть інших осіб, оскільки травматичний досвід війни залишає глибокий слід у колективній пам'яті, що впливає на ефективність стратегічних провайдерів публічної політики та загальної соціальної співпраці. Так, низька довіра має наслідки у вигляді недостатньої участі громадян у політичних процесах, зниження рівня дотримання законів і нормативних актів, зростання корупції, а також зниження ефективності роботи державних установ та інших суспільних структур.

Отже, усі ці чинники негативно впливають на якість життя населення та можуть стати загрозою для стабільності всього суспільства. Для подолання проблеми щодо недовіри, спричиненої травматичним досвідом війни, необхідно впровадити низку комплексних заходів, що включають реалізацію соціальних

програм та проектів. Зокрема, до таких заходів відносяться: надання всебічної допомоги постраждалим, забезпечення належного фінансування державних установ і соціальних структур, а також удосконалення законодавчої та політичної бази, яка регулює діяльність цих інституцій. Важливою є також гарантія незалежності та професіоналізму державних органів, зокрема судової системи, правоохоронних органів, а також контрольних структур, таких як аудиторські органи. Необхідно підвищити етичні стандарти та відповідальність посадових осіб, забезпечити прозорість їх діяльності і відкритість для громадськості.

Одним з важливих аспектів є створення умов для стабільності та прогнозованості роботи державних інституцій, зокрема шляхом змін у законодавстві та розвитку відносин з бізнес-середовищем. Крім того, потрібно підвищувати рівень правової культури та правової свідомості громадян. Важливим є також підвищення загальної обізнаності суспільства про те, як травматичний досвід війни може вплинути на рівень довіри до інституцій та стабільність суспільства в цілому. Цього можна досягти через масштабні інформаційні кампанії та освітні проекти, які детально висвітлюють наслідки війни і її вплив на соціальні процеси. Крім того, необхідно розробити ефективні плани реагування на можливі травматичні переживання, які можуть виникати в результаті військових дій. Підтримка населення як під час війни, так і після її завершення є ключовим завданням держави для забезпечення соціальної стабільності та відновлення довіри до суспільних інститутів. Таким чином, можна виділити кілька основних заходів, які сприятимуть підтримці населення в цей період. Зокрема:

1. надання гуманітарної допомоги, що включає постачання продуктів харчування, медичних засобів, гігієнічних товарів та інших необхідних ресурсів з метою допомоги постраждалим пережити наслідки війни;

2. забезпечення доступу до освіти та медичних послуг, що включає створення умов для надання безкоштовної медичної допомоги та освіти, що дозволить людям відновити своє здоров'я та здобути необхідні навички для адаптації в умовах кризових ситуацій.

3. створення робочих місць – це підтримка економічного зростання через формування нових місць роботи та надання підтримки малому й середньому бізнесу, що сприятиме економічній стабільності;

4. відновлення інфраструктури – інвестування у реконструкцію та модернізацію об'єктів критичної інфраструктури, таких як дороги, мости, системи водопостачання та електропостачання, що дозволить населенню повернутися до нормального ритму життя;

5. психологічний супровід – надання психологічної допомоги населенню з метою відновлення психічного здоров'я та попередження розвитку психічних розладів, що особливо актуально у періоди великих криз;

6. створення механізмів розслідування та відшкодування збитків – розробка ефективних інструментів для розслідування військових злочинів та інших злочинів, скоєних під час війни, з подальшим відшкодуванням збитків шляхом компенсації за втрату майна чи шкоди здоров'ю;

7. розбудова миру – організація міжнародних зусиль для досягнення миру та безпеки в регіоні, що сприятиме покращенню умов життя населення, зниженню ризику повторення конфлікту та спрямуванню допомоги партнерів на відбудову країни;

8. політичні реформи – здійснення змін у політичній сфері з метою забезпечення більшої демократичності, відкритості та прозорості в управлінні країною, що, у свою чергу, сприятиме зміцненню довіри суспільства до державних інституцій.

Водночас слід підкреслити, що забезпечення безпеки та гарантування прав людини є невід'ємною частиною вирішення проблеми недовіри. Тому, з метою підвищення рівня довіри до відповідних інституцій стратегічні виконавці публічної політики мають виконувати свої функції ефективно та прозоро, при цьому гарантуючи як отримання належної якості послуг, так й рівного доступу до них.

Усі ці заходи можуть бути використані як під час, так і після війни для підтримки населення та зміцнення інституційної довіри до держави. Крім того, при вирішенні проблеми недовіри важливо враховувати культурно-історичні

особливості України та її регіонів. У державах, де війна затяжна та періодично повторюється, рівень довіри до інституцій може бути знижений через багато причин, включаючи деперсоналізацію, насильство та беззаконня, які викликають у громадян відчуття безпорадності та відчуженості.

За таких умов вкрай необхідними є стратегічні заходи, спрямовані на підвищення довіри громадян до інститутів, що можуть включати активну підтримку громадських ініціатив, які сприяють зміцненню зв'язків між людьми та інституціями, а також створення ефективних механізмів, що дозволяють громадянам брати участь у процесі прийняття рішень і здійснювати контроль за діяльністю провайдерів публічної політики [17, с. 139-166]. Наслідки війни та її травматичний вплив можуть бути особливо вираженими серед окремих соціальних груп, таких як ветерани, біженці та мешканці зон конфлікту.

Ці категорії населення можуть мати специфічні потреби в підтримці та відновленні довіри до державних інституцій. Зокрема, ветерани потребують медичної допомоги та підтримки для покращення здоров'я і психоемоційного стану після повернення з війни, біженці вимагають захисту своїх прав та можливості повернення до своїх рідних міст або сіл, а люди, які проживають у зонах конфлікту, потребують гарантій безпеки для себе та своїх родин. Важливу роль у процесі відновлення довіри до інститутів держави після війни відіграє також міжнародна спільнота [22, с. 347-357].

Міжнародні партнери можуть надати миротворчу допомогу, сприяти дипломатичним зусиллям та міжнародним переговорам, а також сприяти врегулюванню конфліктів і створенню умов для стабільного та мирного суспільства. Підтримка демократичних реформ у країнах, які зазнали впливу війни, є важливим інструментом для зміцнення суспільної довіри до державних інституцій та забезпечення сталого демократичного розвитку. Це може включати фінансову підтримку виборчих процесів, розвиток громадянських організацій, які сприяють зміцненню демократії і прозорості управління, а також миротворчі операції, що допомагають знижувати рівень насильства і стимулюють діалог між сторонами конфлікту. Отже, успішне відновлення довіри залежить від тісної співпраці між міжнародним співтовариством і країною, яка постраждала від

війни, а також від готовності населення підтримувати реформи та активно долучатися до побудови мирного та стабільного суспільства.

Сьогодні надзвичайно важливим представляється процес звернення уваги до вирішення проблеми щодо довіри суспільства до державних інститутів та наголошення на важливості проведення заходів, спрямованих на підвищення рівня довіри громадян до держави та усіх її структур, оскільки це сприятиме більш стабільному та успішному функціонуванню суспільства у цілому. Як бачимо, пошук дієвих механізмів підвищення довіри громадян до інститутів влади сприяв створенню у 2011 році Партнерства «Відкритий Уряд» (OGP), яке наразі об'єднує 75 країн, у тому числі й Україну.

Основні напрямки діяльності ПВУ, спрямовані на залучення громадськості та створення простору довіри, охоплюють такі напрямки: протидія корупції та забезпечення доброчесності; розвиток громадянського простору, який включає захист журналістів та активістів, свободу зібрань та асоціацій; цифрове управління; фіскальна відкритість; інклюзія, що забезпечує гендерну рівність, підтримку осіб з інвалідністю та молоді; справедливість; використання природних ресурсів; відкритість парламентів; надання державних послуг у таких сферах, як освіта та охорона здоров'я; і політика у сфері правосуддя, яка передбачає доступ до правосуддя, відкритість судового процесу та підзвітність [183].

Відповідно до регламенту участі в OGP, Україна кожні два роки подає план дій, розроблений спільно з громадянським суспільством, у якому викладаються конкретні зобов'язання щодо підвищення прозорості, підзвітності та участі громадськості в урядуванні.

Попри складнощі воєнного часу, Україна у 2022 році приєдналася до Тижня OGP, ініційованого для розробки та реалізації нової п'ятирічної стратегії (OGP Strategy 2023-2028), покликаної зміцнити та розширити можливості спільноти, зробивши відкритий уряд нормою для усіх рівнів і гілок влади [176].

Вочевидь для забезпечення інституційної довіри необхідно об'єднувати реформаторів з уряду, громадянського суспільства, приватного сектору та інших груп, створити коаліції, розширити можливості звичайних громадян у здійсненні

та нагляді за врядуванням, розірвати коло недовіри та забезпечити, щоб влада справді служила інтересам громадян.

Отже, основні напрямки відкритого урядування та впливу на довіру до впровадження провайдерів публічної політики висвітлені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Основні етапи відкритого урядування та впливу на інституційну довіру

Етапи відкритого урядування	Вплив на інституційну довіру
Надання громадянам корисної та прозорої інформації	це перший важливий крок у відновленні довіри – інформація повинна бути справді доступною, корисною та придатною для практичного використання;
Розширення прав громадян у формуванні політики	активне залучення до центрів розробки політичних стратегій і надання можливості впливати на створення законодавства та політики у тих сферах, які є для них найбільш важливими;
Звернення уваги на потреби найбільш уразливих, маргіналізованих верств населення	залучення представників цих груп до суспільного діалогу та визначення політичних пріоритетів сприяє профілактиці та подоланню їх економічної та соціальної ізольованості;
Розширення можливостей громадян у відстеженні та контролі фінансовими потоками	надання можливості контролювати бюджетні витрати як на державному, так і на місцевому рівнях, а також повідомлення про нецільове використання державних коштів сприяє зміцненню довіри до державних інституцій та забезпечує при цьому раціональне використання бюджетних ресурсів;
Реагування на потреби громадян	можливість отримання зворотного зв'язку і відчуття того, що уряд чуйно реагує на їхній голос; відсутність такої уваги посилює скептицизм та недовіру до державної влади;
Залучення громадян до протидії корупції та проти захоплення еліт	надмірний вплив великих бізнес-структур і груп інтересів на діяльність державної та місцевої влади, а також на виборчі процеси, спричинює корупційні практики, що підживлюють недовіру та апатію серед населення, посилюючи переконання, що влада не працює в інтересах громадян.

Джерело: узагальнено автором

Сьогодні Україна переживає складний період свого розвитку. Так, сучасний розвиток вітчизняної системи надання соціальних послуг, що є одним з головних засобів повернення довіри громадян до дій публічної влади, характеризується як складний процес, що потребує постійного оновлення механізмів його реалізації. Це обумовлено впливом зовнішніх та внутрішніх факторів на сферу надання соціальних послуг, а також військовими діями на території України. Так, Закон України «Про адміністративні послуги» [87], «Про доступ до публічної інформації» [106], «Про соціальні послуги» [87] встановлюють основні організаційно-правові засади надання соціальних послуг, які є спрямованими на запобігання виникненню відповідних складних життєвих обставин або подолання та мінімізацію їх негативних наслідків для осіб, які перебувають у складній життєвій ситуації.

Зазначимо, що одним із факторів, які можуть спричинити такі обставини, є збитки, заподіяні унаслідок збройного конфлікту, у тому числі військових дій чи тимчасової окупації [22, с. 347-357]. Зазначимо, що у квітні 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення в Україні або в окремих місцевостях України надзвичайного або воєнного стану» [87]. Цим законом передбачено «посилення заходів соціального захисту громадян, які внаслідок військової агресії проти України були вимушені залишити свої домівки та стали внутрішньо переміщеними особами. Положення цього закону розширюють повноваження військових адміністрацій щодо визначення особливостей організації надання соціальних послуг на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці або на регіональному рівні у разі введення в Україні або окремих її місцевостях надзвичайного чи воєнного стану» [87].

За даними НСЗУ, гостро постають питання евакуації соціальних закладів та осіб, які постійно проживають у них, у тому числі дітей, з територій тимчасової окупації у безпечні регіони країни або за її межі. Значна кількість внутрішньо переміщених осіб, які потребують як надання соціальних послуг, так і компенсації з бюджетних коштів на рівні територіальних громад, суттєво

впливає на організацію соціального забезпечення та створює додаткові труднощі у цьому процесі.

Так, у матеріалах робочої групи «Соціальний захист» [119], представлених Національною радою з питань відновлення України від наслідків війни, наголошується на необхідності «формування нової моделі соціальної політики, яка відповідатиме принципам і стандартам соціальної політики» Європейського Союзу, що сприятиме покращенню якості життя громадян, протидії демографічним змінам, підвищенню рівня соціального захисту, зменшенню бідності, зміцненню соціальної єдності, подоланню дискримінації, відповідатиме фінансовим можливостям держави [119].

Таким чином, в умовах воєнного стану діяльність стратегічних провайдерів публічної політики набуває особливих рис, що зумовлені кризовим характером управління, необхідністю оперативного ухвалення рішень та мобілізацією відповідних ресурсів. До зазначених провайдерів належать державні органи, громадянське суспільство, аналітичні центри, міжнародні партнери та бізнес-сектор, діють у режимі підвищеної адаптивності, оскільки змушені швидко корегувати власні стратегії, при цьому враховуючи динамічні зміни у сфері безпеки, економіки, соціального забезпечення та міжнародних відносин.

Зазначимо, що період воєнного стану сприяє тіснішим взаємозв'язкам між державою, громадянським суспільством та бізнесом. Завдяки цьому відбувається консолідація ресурсів та координація дій через створення спеціальних кризових штабів, волонтерських платформ, гуманітарних ініціатив і військово-цивільних адміністрацій.

Варто звернути увагу, що через певну обмеженість доступу до урядових стратегічних планів стратегічні провайдери відчують відповідні труднощі у комунікації між суб'єктами і координації своєї діяльності. Координація представляє собою цілеспрямоване узгодження дій між відповідними суб'єктами для досягнення спільної мети [25, с. 44]. Варто вважати, що здійснення ефективної координації може бути можливим виключно за умов відкритості урядових структур до проведення діалогу та прийняття спільного рішення,

завдяки доступу стратегічних провайдерів до ключових відомостей, ресурсів, планів. Враховуючи, що на ефективність діяльності стратегічних провайдерів також впливають інструменти фінансової підтримки (інвестування, гранти, тощо), то їх залучення покращує виконання публічних політик. Виходячи з цього, доцільно підкреслити актуальність застосування цифрових комунікаційних платформ з метою сприяння координації та проведенню обміну інформацією, ідеями, ресурсами.

Для покращення координації стратегічних провайдерів публічної політики необхідно впровадити інформаційні, інституційні, фінансові та технологічні механізми, що сприятиме їхньому залученню до процесів прийняття рішень. Це дозволить забезпечити прозорість, інноваційність, ефективність державного управління (досвід Швеції, Канади, Великобританії). Отже, організація ефективної взаємодії вимагає чіткого розподілу ролей, прозорості комунікаційних механізмів, стимулювання співпраці, синхронізації планів, використання сучасних технологій та інструментів зворотного зв'язку, що дозволить отримати максимально ефективний результат від реалізації політики.

Для просування координації діяльності суб'єктів, що досліджуються, доцільно розподілити їх ролі та повноваження, із зазначенням рівнів управління, взаємозв'язків та зон відповідальності, властивий кожній із сторін. Це забезпечить ефективну реалізацію стратегічних цілей. Представимо її у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Організаційна карта координації діяльності стратегічних провайдерів публічної політики з іншими суб'єктами

Рівень управління	Стратегічний рівень	Тактичний рівень	Оперативний рівень
Функції	Стратегічні провайдери визначають дострокових цілей та ключових напрямів розвитку;	Середня ланка управління розробляє та впроваджує оперативні плани з метою досягнення стратегічних цілей;	Працівники і виконавці реалізують конкретні завдання відповідно до оперативних планів; вносять пропозиції для

	розробляють загальну стратегію; контролюють реалізацію стратегічних ініціатив.	здійснює координацію між різними підрозділами; проводить моніторинг виконання оперативних завдань;	покращення процесів;
Зона відповідальності	Прийняття рішень щодо розподілу ресурсів; узгодження стратегічних показників.	Аналіз ефективності робочих процесів; звітування перед стратегічним рівнем.	Дотримання термінів та якості виконання завдань; подача зворотного зв'язку тактичному рівню.

Джерело: авторська розробка

Спираючись на табл. 3.4, зазначимо взаємозв'язки, що встановлюються між рівнями управління. Передусім, визначимо, що механізми комунікації представляють собою сукупність способів, засобів і каналів, завдяки яким забезпечується обмін інформацією між людьми, групами, організаціями. Відтак, у контексті нашого дослідження вони можуть бути у вигляді проведення регулярних нарад між стратегічним і тактичним рівнем (наприклад, щокварталу); брифінги між тактичним і оперативним рівнем (наприклад, щотижня); застосування єдиних цифрових інструментів для обміну інформацією (Asana, Trello, тощо).

Важливими елементом встановлення взаємозв'язків виступає також діяльність щодо звітування, яка представлена у вигляді структурованого процесу обміну інформацією між стратегічними провайдерами з метою оцінки, координації, контролю ефективності спільної діяльності. Отже, на оперативному рівні відбувається звітування тактичному стосовно ходу виконання відповідних завдань, а тактичний рівень проводить підготовку аналітичних звітів для рівня стратегічного управління.

Забезпечення зворотного зв'язку виступає також важливим елементом встановлення координації між рівнями. Відтак, визначимо зворотній зв'язок, як процес обміну інформацією між стратегічними провайдерами з метою оцінки ефективності взаємодії, виявлення проблем і коригування стратегії співпраці.

Так, до ключових позицій, у контексті нашого дослідження, зворотного зв'язку відноситься надання інформації від оперативного рівня до тактичного з питань надання рекомендації для покращення робочих процесів, та у випадку надання інформації від тактичного рівня до стратегічного стосовно пропозиції щодо коригування визначеної стратегії.

Підкреслимо, що організація координації між стратегічними провайдерами публічної політики та іншими суб'єктами виступає важливою для досягнення цілей організації чи проєкту (рис. 3.1).

Як раніше встановлено, досліджувані події значно прискорили проведення цифрової трансформації державного управління, зокрема упровадження онлайн-сервісів, електронного документообігу, кібербезпеки, платформ для здійснення координації допомоги громадянам і військовим. При цьому, значна частина діяльності досліджуваних суб'єктів спрямована на залучення відповідної міжнародної підтримки, санкційного тиску на країну-агресора, постачання озброєнь та гуманітарної допомоги.

Вищезазначене дозволяє вважати, що організаційна карта координації діяльності стратегічних провайдерів забезпечує чіткий розподіл відповідальності, встановлює прозорі зв'язки між рівнями управління, що дозволяє створити ефективну систему комунікації. Це сприяє узгодженню стратегічних цілей із реальними діями та мінімізує ризики невиконання планів.

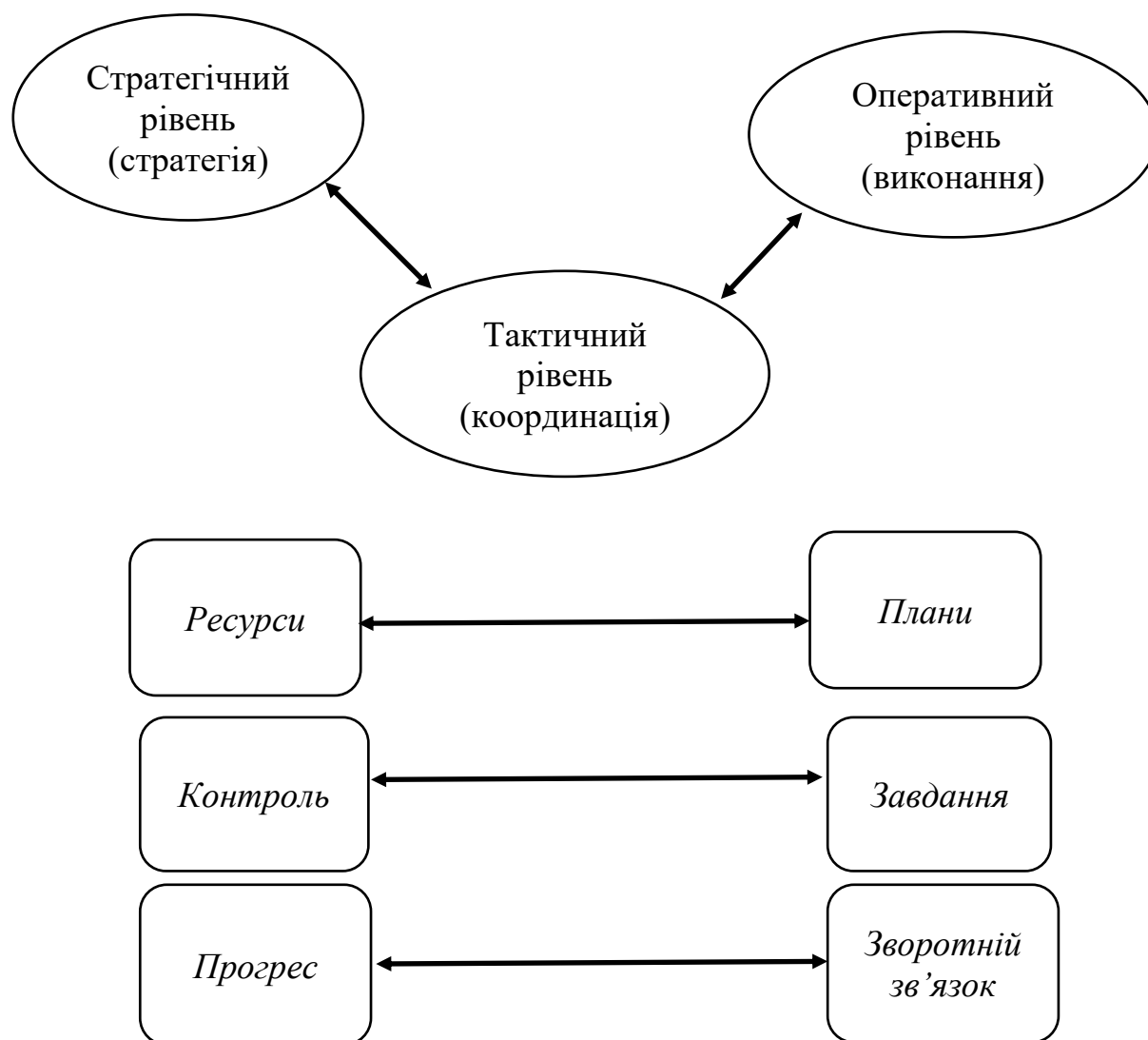

Рис. 3.1 Схематична структура координації стратегічних провайдерів на різних рівнях управління

Джерело: авторська розробка

Таким чином, можна констатувати, що війна в Україні стала відправною точкою не тільки змін у суспільному і громадському житті, а значним чином стала раптовим викликом для всієї системи державного управління. Сьогодення вимагає не тільки значних і швидких змін у державному управлінні, а ще ефективності в цьому застосуванні.

Враховуючи, що стратегічні провайдери у період встановлення воєнного стану та післявоєнного відновлення виконують центральну роль у збереженні стабільності, ефективному управлінні та зміцненні суспільної довіри. При цьому, процес підвищення довіри громадян до державних інституцій виступає критично важливим для забезпечення національної єдності, мобілізації ресурсів та

відбудови країни. На основі наукових підходів та міжнародного досвіду можна виділити такі напрямки забезпечення вирішальної ролі стратегічних провайдерів:

- забезпечення прозорості та підзвітності;
- інклюзивне залучення громадянського суспільства;
- посилення кризової комунікації та стратегічних напрямів;
- інституційна спроможність та реформи державного управління;
- економічна стабільність та соціальна підтримка.

Варто зазначити, що у період воєнного стану та післявоєнний період рівень довіри громадян до влади безпосередньо залежить від прозорості ухвалення рішень та ефективності комунікації з населенням [1]. Для цього необхідно, передусім, упровадити механізми громадського контролю за використанням бюджетних коштів, спрямованих на оборону та відбудову; застосовувати сучасні цифрові технології для здійснення відкритого звітування перед суспільством (електронні платформи моніторингу витрат, тощо); посилити проведення антикорупційних заходів шляхом вчинення незалежного аудиту та залучення міжнародних партнерів до оцінки ефективності державних програм.

Як раніше встановлено, проведення успішної реалізації публічної політики в умовах кризи можлива лише за активної участі громадянського суспільства. Це може відбутися за умов включення громадських організацій, волонтерських рухів та експертного середовища у процес проведення розробки та оцінки політичних рішень; проведення регулярних консультацій з громадськістю щодо пріоритетних напрямів відбудови країни; створення умов для дієвої комунікації між владою та населенням через онлайн-платформи, відкриті громадські обговорення та механізми електронної демократії.

Зазначимо, що комунікаційні процеси займають ключову позицію у формуванні довіри до стратегічних провайдерів політики [133]. Тому, вважаємо необхідним для укріплення вказаного впроваджувати єдину державну стратегію кризової комунікації, яка при цьому передбачає швидке та достовірне інформування громадян; створювати позитивні установки про українське майбутнє, які базуються на принципах солідарності, стійкості та прогресу;

проводити протидію дезінформації та певним інформаційним атакам шляхом ефективної роботи як державних, так і незалежних медіа, а також активного використання соціальних мереж для поширення офіційної інформації.

З метою забезпечення реалізації ефективної роботи стратегічних провайдерів необхідне зміцнення інституційної спроможності державних органів, що передбачає проведення реформи системи державного управління з акцентом на професіоналізацію державної служби та усунення бюрократичних перепон. Доцільним слід також вважати здійснення процесів оптимізації налагодження взаємодії між центральною та місцевою владою з метою швидкого реагування на виклики відбудови. При цьому впровадження гнучких управлінських рішень, що базуються на даних, прогнозуванні ризиків та адаптивному підході до управління кризами якісно вплине на інституційну спроможність та проведення реформ у сфері державного управління.

Варто підкреслити, що головним фактором визначення довіри до влади виступає рівень економічного добробуту населення. Отже, з метою утримання високого рівня довіри стратегічні провайдери мають забезпечувати проведення прозорої політики залучення міжнародної фінансової допомоги та її ефективного розподілу, розробити та впровадити відповідні програми для підтримки внутрішньо переміщених осіб, родин загиблих, ветеранів, інших вразливих категорій громадян. Разом з тим, немаловажним аспектом є сприяння розвитку малого та середнього бізнесу як основи економічного відновлення.

Для покращення економічного та соціального стану України треба розглядати питання злиття з фінансово-економічним групами. Держава жорстко почала би контролювати та керувати цими фінансовими групами, що принесло би якісний і швидкий ривок у розвитку.

Було б доцільно укласти Великий суспільний договір між фінансово-промисловими групами та державою з метою державного управління та участі держави у капіталі цих груп. Створення при кожній фінансово-промисловій групі певної структури, яка могла б безпосередньо впливати та управляти процесами функціонування. Також створити певні регулюючі орган або органи, які би спостерігали за державними структурами при здійсненні ними таких

функцій, з метою запобігання зловживання та зрощення державних структур із фінансово-промисловими групами.

Це свідчить про активне планування діяльності стратегічних провайдерів щодо розробки сценаріїв відбудови країни, що включають реформи в економіці, соціальній сфері, інфраструктурі, освіті та системі державного управління. Виходячи з цього, доцільним є створення нового типу держави, який би гуртувався навколо заможних промислово-фінансових груп, при цьому не дозволяючи останнім зловживати своїм монопольним становищем у тій чи іншій сфері, та сприяв рівномірному та поступовому поліпшенню життя у суспільстві.

Наступним важливим фактором, який прискорить оновлення публічної влади після війни має стати цифровізація усіх сфер життя громадян. Тобто, за можливістю повністю автоматизувати діяльність органів публічної влади, що не тільки зменшить навантаження на воюючу країну в плані надання державних послуг, а й надасть можливість громадян, котрі залишили країну отримувати державні послуги на відстані. Головною метою оновлення публічної влади має стати швидке та якісне покращення життя мешканців країни, які зустріли не тільки руйнування, але й бідність та інфляцію.

Підсумовуючи наведене, зазначимо, що одним з основних завдань діяльності стратегічних провайдерів публічної політики є відновлення та закріплення довіри населення до влади, що є складним та довготривалим процесом, що вимагає застосування відповідних комплексних стратегій та підходів. В умовах воєнного стану така діяльність відзначається високим рівнем гнучкості, мобілізаційною здатністю, цифровізацією процесів, міжнародною співпрацею та зосередженістю на питаннях національної безпеки. Ефективність діяльності стратегічних провайдерів безпосередньо впливає на стійкість держави та її здатність протистояти викликам війни й забезпечувати стратегічний розвиток у майбутньому.

Висновки до розділу

Аналіз третього розділу показав, що автором висвітлено ключові вимоги та критерії, які Україна повинна виконати для відповідності Копенгагенським

критеріям членства в ЄС. Доведено, що успішна інтеграція у європейський правовий і політичний простір потребує системних реформ у сферах державного управління, судочинства, економічного регулювання, антикорупційної політики та прав людини. З метою досягнення цілей європейської інтеграції та стійкого економічного розвитку, важливо впроваджувати інноваційні стратегії та розвивати національну інноваційну систему. Це передусім включає можливість формування сприятливого законодавчого середовища, розвиток інноваційної інфраструктури та посилення міжнародної співпраці у сфері інновацій.

Встановлено, що стратегічні провайдери публічної політики забезпечують експертну підтримку, сприяють імплементації європейських стандартів у національне законодавство, здійснюють моніторинг виконання зобов'язань перед Європейським Союзом та створюють умови для прозорого управління.

Протягом останніх років в Україні триває масштабний процес реформування в усіх суспільних сферах, однак, попри досягнутий прогрес, євроінтеграційні реформи стикаються з низкою викликів, зокрема воєнними загрозами, політичною нестабільністю, недостатнім фінансуванням окремих ініціатив, спротивом з боку певних зацікавлених осіб, що вимагає від стратегічних провайдерів ще виконання ролі стабілізатора для забезпечення проведення послідовного реформування за вимогами ЄС.

Досліджено виклики, пов'язані з кризовими умовами, що спричинені російською агресією. З'ясовано, що стратегічні провайдери виконують не лише роль комунікаторів між владою та суспільством, а й стають безпосередніми агентами відновлення держави. Це сприяє мобілізації ресурсів для відбудови, стимулюють міжнародну допомогу, формують довіру до державних інституцій і допомагають адаптувати суспільство до нових реалій, зокрема через впровадження політик соціального захисту, економічної стійкості та інклюзивного розвитку.

ВИСНОВКИ

У Висновках сформульовано найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, що зумовили самостійність і значущість роботи, наведено теоретичні узагальнення і нове вирішення наукового завдання, яке полягало у з'ясуванні особливостей завдань, механізмів забезпечення вирішальної ролі стратегічних провайдерів в умовах європейської інтеграції України. Відповідно до завдань дослідження, сформульовано низку важливих висновків, зокрема:

1. Аналіз дослідження праць вітчизняних і зарубіжних вчених крізь призму державного управління, показав, що публічна політика представляє собою багатогранне явище, що охоплює певні процеси, пов'язані з ухваленням рішень, взаємодією держави, громадянського суспільства та бізнесу, а також механізми реалізації суспільно значущих ініціатив. Встановлено, що зарубіжні вчені звертають увагу, при визначенні дефініції «публічна політика» на аспекти децентралізації, залучення зацікавлених сторін до політичного процесу та використання інноваційних методів врядування. При цьому вітчизняна наукова думка розглядає публічну політику як інструмент здійснення державного регулювання відповідних соціальних процесів завдяки залученню громадськості. Узагальнено, що для обох підходів, спільним є прагнення до проведення ефективного врядування, врахування суспільних інтересів та прозорості у процесі прийняття рішень.

2. Дослідження концептуальних засад діяльності стратегічних провайдерів публічної політики дозволило визначити їх як посередників між державою, громадянським суспільством і бізнесом, які володіють здатністю розробляти, реалізовувати та коригувати довгострокові стратегії, що мають вплив на різні аспекти функціонування держави та суспільства. Типологізація стратегічних провайдерів публічної політики засвідчує їхню багатофункціональність і різноманітність. Автором виділено основні категорії: урядові органи, громадські організації, аналітичні центри, міжнародні інституції, медіа, бізнес-структури, науково-дослідні установи. Визначено, що функціональне призначення стратегічних провайдерів публічної політики полягає у розвитку демократичних

механізмів управління, забезпечення прозорості публічної політики, підвищенні рівня залученості громадян до прийняття рішень, а також впровадженні інноваційних підходів до вирішення суспільно значущих проблем.

3. З'ясовано, що стратегічні провайдери публічної політики у розвитку громадянського суспільства виконують ключову функцію посередництва, сприяючи формуванню ефективної публічної політики. До низки важливих завдань стратегічних провайдерів доцільно відносити: сприяння демократизації суспільних процесів, забезпечення громадського контролю за діяльністю органів влади, формування експертних оцінок і рекомендацій, а також мобілізацію ресурсів для реалізації соціально значущих ініціатив.

Важливе значення суб'єктів, що досліджуються, полягає не лише у розробці та просуванні реформ, а також у підтримці відкритого діалогу між усіма учасниками публічної політики, що забезпечує сталість демократичних процесів. Встановлено, що аналітичні центри та громадські організації відіграють вирішальну роль у формуванні суспільного дискурсу, підвищенні політичної обізнаності населення та посиленні громадянської участі. Разом з тим, міжнародні інституції сприяють адаптації найкращих світових практик, а бізнес-структури виступають ініціаторами публічно-приватного партнерства, що тим самим сприяє соціально-економічному розвитку.

4. Стратегічні провайдери публічної політики у сферу державного управління забезпечують ефективну координацію політичних процесів, упровадження реформ і стабільне функціонування державних інституцій. Визначення рівня їхньої ефективності є пріоритетним завданням, оскільки воно дає змогу виявити як сильні, так і слабкі сторони системи управління, при цьому спрямовуючи зусилля на вдосконалення процесів ухвалення рішень і підвищення підзвітності урядових органів. Встановлено, що існують підходи до проведення оцінки ефективності діяльності стратегічних провайдерів, які спираються на кількісні і якісні показники, міжнародні рейтинги та результати аудиту державної політики. Зокрема, визначено, що ефективність діяльності цих суб'єктів оцінюється за допомогою наступних методів: індикаторного аналізу, експертного оцінювання, соціологічних досліджень, порівняльного аналізу,

аудиту публічної політики. Проведення оцінки діяльності на основі зазначених методів дозволяє отримати об'єктивну картину їхнього впливу на публічну політику, що сприяє покращенню механізмів управління та підвищенню загальної ефективності функціонування державних інституцій.

5. Громадські інституції займають провідне місце у процесах формування, впровадження та оцінювання публічної політики, забезпечуючи її демократичну легітимність і суспільну підтримку. Ці суб'єкти виконують функцію інституційних посередників між державними органами та громадянським суспільством, сприяючи ефективному виявленню актуальних потреб і розробці відповідних політичних рішень. Як стратегічні провайдери, вони значною мірою залежать від рівня інституційної підтримки, фінансової стабільності, громадської довіри та наявності високого експертного потенціалу. Разом з тим, їх здатність впливати на публічну політику визначається рівнем інтеграції у процеси прийняття рішень і можливістю взаємодії з ключовими учасниками політичного процесу.

З'ясовано, що бізнес-структури у поєднанні з інститутами громадянського суспільства виконує не лише функцію економічного рушія, а й виступає можливим стратегічним провайдером публічної політики. Його діяльність сприяє формуванню інклюзивного, соціально відповідального, конкурентоспроможного суспільства. Це забезпечує стійкий розвиток держави, підвищує ефективність управлінських процесів і сприяє консолідації демократичних інститутів.

6. Встановлено, що стратегічні провайдери публічної політики як ключові суб'єкти сталого розвитку держави виконують важливе призначення щодо формування, реалізації та коригування стратегічних напрямів державного управління. Ці суб'єкти виступають як інтелектуальні, комунікативні, мобілізаційні центри, що сприяють ефективному врядуванню, впровадженню реформ і забезпеченню сталого розвитку національних інституцій. Вплив, що здійснюють суб'єкти, стосується соціальної, економічної, екологічної сфер та інших, та поширюється через процес розробки довгострокових стратегій, що спрямовані на збалансований розвиток держави. Стратегічні провайдери

забезпечують формування інституційного середовища для стабільного соціально-економічного розвитку, інклюзивність державного управління, підвищення ефективності прийняття політичних рішень та координації дій між різними зацікавленими сторонами. З'ясовано, що вони орієнтовані на посилення інституційної спроможності, зміцнення громадянського суспільства, підвищення ефективної публічної політики.

7. Діяльність стратегічних провайдерів у контексті євроінтеграції відіграє ключову роль у впровадженні реформ та адаптації до європейських стандартів. У даному напрямі основними акторами є уряд, парламент, громадянське суспільство, експертні аналітичні центри та міжнародні партнери, при цьому ефективність їхньої взаємодії визначає успішність проведення реформ у сферах верховенства права, боротьби з корупцією, децентралізації та цифровізації. Акцентовано увагу, що відкритість урядових процесів як для незалежних експертів, так і для інституції громадянського суспільства виступає яскравим показником демократичності та ефективності управління, оскільки саме підзвітність державних органів і їх прозорість є ключовими характеристиками успішного проведення євроінтеграції. Аналіз механізмів контролю за виконанням євроінтеграційних зобов'язань показав, що через антикорупційні інституції та громадський моніторинг дозволяють оцінити рівень відповідності державних структур у реалізації реформ. Водночас провайдери мають бути гнучкими та здатними швидко реагувати на виклики, що виникають у процесі інтеграції. Використання цифрових технологій та інноваційних підходів сприяє підвищенню ефективності державного управління та покращенню комунікації з громадськістю.

Таким чином, використання методики BellagioSTAMP у дослідженні євроінтеграційних викликів України дозволяє комплексно оцінити ефективність стратегічних провайдерів публічної політики у впровадженні європейських реформ, тим самим визначити критичні точки та можливі ризики їх реалізації. Це у свою чергу, сприяє підвищенню підзвітності та ефективності державних інституцій у рамках процесу євроінтеграції.

8. Відповідно до головного зовнішньополітичного пріоритету України –

інтеграції в ЄС, у 2022 році Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, завдяки якому було матеріалізовано найближчі перспективи приєднання до євроспільноти та сприяння проведенню подальших реформ. Євроінтеграційні реформи в Україні представляють собою комплексний процес, завдяки якому охоплюється проведення трансформації державного управління, правової системи, економіки, соціальної сфери відповідно до стандартів, що діють у ЄС. Визначено, що стратегічні провайдери публічної політики займають ключове місце, при цьому сприяючи адаптації управлінських практик до європейських вимог, мобілізації ресурсів і забезпеченню ефективної комунікації між відповідними суб'єктами.

З'ясовано, що протягом останніх років в Україні триває масштабний процес реформування в усіх суспільних сферах, однак, попри досягнутий прогрес, євроінтеграційні реформи стикаються з низкою викликів, зокрема воєнними загрозами, політичною нестабільністю, недостатнім фінансуванням окремих ініціатив, спротивом з боку певних зацікавлених осіб, що вимагає від стратегічних провайдерів ще виконання ролі стабілізатора для забезпечення проведення послідовного реформування за вимогами ЄС.

9. З початком широкомасштабного вторгнення росії та активних бойових дій на території України вітчизняними науковцями відзначаються позитивні зміни у напрямку зростання довіри громадян до органів публічної влади. Незважаючи на усі виклики та труднощі воєнного часу, спостерігається високий рівень згуртованості українського народу. Хоча рівень довіри до органів влади залишається недостатньо високим, він демонструє позитивну динаміку, продовжуючи зростати, що своєю чергою сприяє підвищенню легітимності державної влади. Без сумніву, війна є важким періодом кризи для держави, проте навіть у таких умовах стратегічні провайдери публічної політики, повинні здійснювати свою діяльність ефективно, щоб забезпечити безпеку своїх громадян і підтримувати соціальний баланс.

До напрямків забезпечення вирішальної ролі стратегічних провайдерів запропоновано відносити:

- забезпечення прозорості та підзвітності;

- інклюзивне залучення громадянського суспільства;
- посилення кризової комунікації та стратегічних напрямів;
- інституційна спроможність та реформи державного управління;
- економічна стабільність та соціальна підтримка.

Визначено, що у період воєнного стану та післявоєнний період рівень довіри громадян до влади безпосередньо залежить від прозорості ухвалення рішень та ефективності комунікації з населенням. Для цього необхідно, передусім, упровадити механізми громадського контролю за використанням бюджетних коштів, спрямованих на оборону та відбудову; застосовувати сучасні цифрові технології для здійснення відкритого звітування перед суспільством (електронні платформи моніторингу витрат, тощо); посилити проведення антикорупційних заходів шляхом вчинення незалежного аудиту та залучення міжнародних партнерів до оцінки ефективності державних програм.

Розроблено організаційну карту координації діяльності стратегічних провайдерів, яка забезпечує чіткий розподіл відповідальності, встановлює прозорі зв'язки між рівнями управління, що дозволяє створити ефективну систему комунікації. Це сприяє узгодженню стратегічних цілей із реальними діями та мінімізує ризики невиконання планів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова В. А. Білявський М. Л. Гончарова Т. В. Гридчина В. В. та ін. Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця: монографія / за заг. ред. Л. Компанцевої. Київ: НА СБУ, 2021. 500 с.
2. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/dovir.ja>
3. Алмонд Г., Верба С. Громадянська культура і стабільність демократії. *Політичні дослідження*. 1992. № 4. С. 122–134.
4. Андерсон Д. Public Policymaking : An Introduction Boston / Е. Anderson James. – New York, 2003. - Р. 16-27. URL: <https://bibliotekanauki.pl/articles/489271.pdf> (дата звернення 12.06.2024).
5. Арістова І. В. Розбудова правової держави в Україні: правовий механізм забезпечення прав на доступ до інформації в суспільстві знань. *Правова інформатика*. 2010. № 1. С. 10–13.
6. Баймуратов М. О. Роль громадянського суспільства у формуванні правового простору місцевого самоврядування України. Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (21 травня 2021 р., м. Львів) / за наук. ред. проф. О. В. Батанова, доц. Р. Б. Бедрія. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. С. 17–23.
7. Безродна В. І. Особливості формування громадянського суспільства в процесі політичної модернізації України: автореф. дис. канд. політ. наук.: 23.00.02 – Політичні інститути та процеси. Одеса, 2003. 16 с.
8. Бондаренко А. Сутність публічно-сервісної держави в механізмі захисту прав і свобод людини й громадянина. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2018. № 2. С. 9–12.
9. Булеца Н.В. Стимулювання соціально-економічного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: дис. канд. економ. наук.: 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. Ужгород, 2017. 272 с.
10. Бунік М. Публічна політика. Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та ін. новотвори) / І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.; за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий світ 2000, 2015. С. 323–324.

11. Бюджет-2023: Шмигаль оприлюднив основні показники. *Слово і Діло*. URL:<https://www.slovoidilo.ua/2022/11/03/novyna/finansy/byudzhets-2023-shmyhal-oprylyudnyv-osnovni-pokaznyky>. (дата звернення 12.06.2024).
12. Бюджет-23: армія, дороги і марафон. LB.ua. URL:https://lb.ua/economics/2022/11/05/534879_byudzhets23_armiya_dorogii_marafon.html. (дата звернення 12.06.2024).
13. ВВП України може впасти до 50%, якщо Росія продовжить обстріли інфраструктури – Шмигаль. Forbes, 13 грудня 2022 р. URL: <https://forbes.ua/news/vvp-ukraini-mozhe-vpasti-do-50-yakshcho-rosiya-prodovzhit-obstrili-infrastrukturi-shmigal-13122022-10468> (дата звернення 12.06.2024).
14. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та СЭ) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007.1736 с.
15. Висновки Європейської Ради від 01 лют. 2024. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/висновки-європейської-ради-01-лютого-2024_uk?s=232 (дата звернення 12.06.2024).
16. Висновки Європейської Ради щодо ситуації в Україні від 1 вересня 2014 р. Представництво ЄС в Україні. URL:eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2014/2014_09_01_01_uk.htm. (дата звернення 12.06.2024).
17. Вишняк А. Довіра до політичних інституцій. *Суспільство без довіри: монографія* / За редакцією Є. Головахи, Н. Костенко, С. Макєєва. Київ: Інститу соціології НАН України, 2014. 139–166.
18. Всесвітній індекс свободи преси (Worldwide Press Freedom Index). URL: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-press> (дата звернення 12.06.2024).
19. Всеукраїнський форум. ЛМР. Львів, 2022. URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/society>. (дата звернення 12.06.2024).
20. Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі. Центр Разумкова,

2022 р. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_TRANSFORMfiiNS_UKR.pdf (дата звернення 12.06.2024).

21. Гердеген М. Європейське право / пер. з німецької М.Гердеген. Київ: «К.І.С.», 208. 528 с.

22. Горбачик А. Війна як фактор зміни структури та рівня довіри. *Українське суспільство в умовах війни*. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. С. 347–357.

23. Горлач М. І., Кремень В. Г. Політологія: наука про політику: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 840 с.

24. Грищенко І. Стратегічні провайдери публічної політики. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2024. № 1. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-1-5> (дата звернення 12.06.2024).

25. Гусєва О. Ю., Воскобоева О. В., Ромащенко О. С. Планування діяльності підприємств: навч. посіб.. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2020. 135 с.

26. Дай Т. David L. Weimer; Aidan R. Vining Policy Analysis: Concepts and Practice. 6-е вид. Нью-Йорк: Routledge, 2019. 470 с.

27. Дем'янчук О. «Державна політика» та «публічна політика»: варіант перехідного періоду. *Наукові записки*. Київ: Національний університет «Києво Могилянська академія», 2000. Т. 18: Політичні науки. С. 31–36.

28. Деякі з внутрішніх проблем ЄС, що аналізувалися у попередніх дослідженнях Центру Разумкова, залишаються актуальними і нині. Центр Разумкова, 2021 р. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/artide/2021_ assodation.pdf. (дата звернення 12.06.2024).

29. Дзюндзюк В. Б. Публічне адміністрування в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. В. Б. Дзюндзюка, В. В. Корженка, Н. М. Мельтюхової Н. В. Фоміцької та ін. Харків: Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2011. 305 с.

30. Дикий О. В. Основні пріоритети та механізм стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіонів. *Ефективна економіка*: електрон. наук. фахове вид. 2011. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=803> (дата звернення 12.06.2024).

31. Довіра до інститутів суспільства та політиків, електоральні орієнтації громадян України (липень–серпень 2021 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-instytutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy> (дата звернення 12.06.2024).

32. Доповідь для Уряду України щодо проведеного візиту ЄКПТ в Україну з 16 по 27 жовтня 2023 року. Страсбург, 26 квіт. 2024. URL: rm.coe.int/1680b0e1f9 (дата звернення 12.06.2024).

33. Доповідь про людський розвиток 2016. Людський розвиток для усіх і кожного / пер. з англ.; Програма розвитку ООН. Київ-Харків: ВМП «Рубікон», 2017. 284 с.

34. Дорога до гідного життя до 2030 року: викорінювання знедоленості, перетворення умов життя усіх людей і захист планети. Узагальнююча доповідь Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй по порядку денному на період після 2015 року, A/69/700. URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/69/700&referer=/english/&Lang=R (дата звернення 12.06.2024).

35. Економічна і соціальна комісія ООН для Азіатсько-Тихоокеанського регіону (ESCAP). URL: <http://www.unescap.org/pdd/prs/projectactivities/ongoing/gg/governance.asp> (дата звернення 12.06.2024).

36. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

37. Європарламент закликав до розслідування злочинів РФ в Україні із притягненням причетних осіб до відповідальності: резолюція. *Інтерфакс-Україна*. 23 лист. 2022 р. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/873971.html>. (дата звернення 12.06.2024).

38. Європейська інтеграція України: російський фактор. *Національна безпека і оборона*, 2020. №1–2. С. 58–64.

39. Європеїзація публічного адміністрування в Україні в контексті європейської інтеграції: матеріали наук.-практ. конф. (17 груд. 2009 р.,

м. Дніпропетровськ) / за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2009. 224 с

40. Євсюкова О. В. Запровадження принципів реалізації сервісно-орієнтованої діяльності органів публічної влади в Україні. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/ (дата звернення 12.06.2024).

41. Жовте світло для України: що вирішила Єврокомісія та чи почнуться переговори про вступ до ЄС. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/11/8/7173147/> (дата звернення 12.06.2024).

42. Завгородня С. П. Вплив глобалізаційних тенденцій на державне управління економічною безпекою. *Університетські наукові записки*. 2014. № 1. С. 227–235.

43. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на 1 вер. 2022 року. URL: https://kse.ua/wpcontent/uploads/2022/10/Sep22_FINAL_Sep1_Damages-Report.pdf. (дата звернення 12.06.2024).

44. ISO 9001:2000. Системи управління якістю. Вимоги. URL: www.zoda.gov.ua/files/WP_Article_File/original/000011/11933.pdf (дата звернення 12.06.2024).

45. Іванова А. В. Імплементация норм міжнародного трудового права у сфері праці моряків в законодавство України: дис. канд. юрид. наук: Одеса, 2014. 221 с.

46. Індекс громадянського суспільства (Civil Society Organization Sustainability Index (CSOSI)). URL: <https://www.usaid.gov/europe-eurasia-civil-society>. (дата звернення 12.06.2024).

47. Індекс електронної участі (e-participation). URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2014>. (дата звернення 12.06.2024).

48. Індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index). URL: <http://www.weforum.org/gitr> (дата звернення 12.06.2024).

49. Індекс публічності місцевого самоврядування. URL: <http://publicityindex.org/> (дата звернення 12.06.2024).

50. Індекс рівня демократії в країнах перехідного періоду. URL: <https://freedomhouse.org/report-types/nations-transit> (дата звернення 12.06.2024).

51. Індекс розвитку електронного урядування (The UN Global E-Government Development Index (EGDI)). URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2014> (дата звернення 12.06.2024).

52. Індекс розвитку інформаційно-комунікативних технологій (ICT Development Index). URL: <http://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2015/> (дата звернення 12.06.2024).

53. Індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛЧ) ООН. URL: <http://hdr.undp.org/en/composite/HDI> (дата звернення 12.06.2024).

54. Індекс Свобода в мережі. URL: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-net> (дата звернення 12.06.2024).

55. Індекс Свободи організації Freedom House. URL: <https://freedomhouse.org/report-types/freedom-world> (дата звернення 12.06.2024).

56. Індекс соціального розвитку (Social Progress Index). URL: <http://www.socialprogressimperative.org/data/spi/countries/UK> (дата звернення 12.06.2024)

57. Індекс сприйняття корупції. (The Corruption Perceptions Index (CPI)). URL: <http://cpi.transparency.org/> The Corruption Perceptions Index 2015 (дата звернення 12.06.2024).

58. Індекс Трансформації Бертельсманна (Bertelsmann Transformation Index). URL: www.sglnetwork.org (дата звернення 12.06.2024).

59. Індиксе Відкритого урядування (Open Government Index). URL: <http://worldjusticeproject.org/open-government-index>. (дата звернення 12.06.2024).

60. Інфляція в Україні в жовтні зросла до 2,5%, у річному вимірі до 26,6% Держстат. *Інтерфакс-Україна*, 10 лист. 2022 р., URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/871231.html>. (дата звернення 12.06.2024).

61. Квашук О. Українська держава та її проєвропейський вектор розвитку: виклики і перспективи. Україна на шляху до ЄС: виклики та перспективи: мат. кругл. столу до Дня Європи в Україні (07 трав. 2024. м. Біла Церква). Біла Церква

2024. С. 13–14.

62. Клімушин П. С., Спасібов Д. В. Концепція сервісно орієнтованої держави в контексті модернізації публічного управління. *Теорія та практика державного управління*. 2017. Вип. 2. С. 21–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2017_2_5 (дата звернення 12.06.2024).

63. Клімушин П. С., Спасібов Д. В. Механізми електронного урядування в системі надання адміністративних послуг. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип.1. С. 50–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2016_1_10 (дата звернення 12.06.2024).

64. Ключковський Ю. Європейські правові стандарти місцевого самоврядування: зміст і правова природа. *Міжнародні та європейські стандарти місцевого самоврядування: проблеми імплементації в Україні: матеріали Всеук. наук.-практ. конф. (20 груд. 2019 р., м. Львів) / за наук. ред. проф. М. Микієвича, проф. О. Сушинського, доц. Р. Бедрія*. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2020. С. 37–41.

65. Козак В. І. Модернізація публічного управління в Україні на засадах сервісної держави. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2017. Вип. 2 (18). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2017_2_6 (дата звернення: 10.09.2019, 12.06.2024).

66. Комітет з питань соціальної політики сприяє вдосконаленню систем надання соціальних послуг в Україні. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/230514.html (дата звернення 12.06.2024).

67. Конституція України: прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 12.06.2024).

68. Корощенко М. М. Проблеми взаємодії публічної влади та громадянського суспільства в Україні та шляхи їх вирішення. *Інвестиції: практика та досвід*: наук.-практ. журнал Чорноморського національного університету імені Петра Могили. 2024. №4. С. 229. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/issue/current>.

DOI:10.32702/2306_6814.2024.4.229 (дата звернення 12.06.2024).

69. Корощенко М. М. Публічна політика в Україні з урахуванням євроінтеграції: удосконалення нормативного забезпечення. *Global science: prospects and innovations*: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. Liverpool, United Kingdom. 2024. Pp. 399–408. URL: <https://sci-conf.com.ua/vi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-global-science-prospects-and-innovations-1-3-02-2024-liverpul-velikobritaniya-arhiv/> (дата звернення 12.06.2024).

70. Кравченко С. О. Глобалізаційні аспекти державно-управлінських реформ. URL <http://academy.gov.ua/ej/ej6/txts/07ksodyr.htm> (дата звернення 12.06.2024).

71. Криштанович М., Брич Л. Стратегічні провайдери публічної політики розвитку людського капіталу. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024. № 5(51). С. 426–434. DOI: 10.52058/3041-1254-2024-5(5)-426-434.

72. Литвиненко Н. І. Інституціональні складові соціально-економічного розвитку країни: монографія. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2015. 308 с.

73. Матвеєнко І., Уткін М. Світові тенденції цифровізації та їх вплив у системі публічного управління. *Наукові інновації та передові технології*. Журнал. 2024. № 8(36). С. 191–203.

74. Ми входимо в ідеальний шторм: виступ топ-дипломата ЄС про нову світову реальність. *Європейська правда*. 12 жов. 2022 р. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/artides/2022/Ю/i2/7i48529> (дата звернення 12.06.2024).

75. Міжнародні та європейські стандарти місцевого самоврядування: проблеми імплементації в Україні: матеріали Всеукр наук.-практ. конф. (20 груд. 2019 р., м. Львів) / за наук. ред. проф. М. Микієвича, проф. О. Сушинського, доц. Р. Бед-рія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2020. 300 с.

76. Мілаш В.С. До питання про об'єкт договору про надання послуг. *Вісник господарського судочинства*. 2008. № 4. С. 72–77.

77. Міністерство соціальної політики України: URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення 12.06.2024).

78. Місюра В. Я. Сервісна сутність державної політики як основа

модернізації державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 12. URL: <http://www.du.nauka.com.ua/?op=1&z=933> (дата звернення 12.06.2024).

79. Національна соціальна сервісна служба України. URL: <https://nssu.gov.ua/> (дата звернення 12.06.2024).

80. Новий словник української мови: в 4 т./уклад.В. Яременко, О.Сліпушко. Київ: Аконіт, 2001. Т. 2. 874 с.

81. Новий тлумачний словник української мови: у 4-х т. Т. 3. Обє-Роб. / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ: Аконіт, 1998. 927 с.

82. Нудельман В. І. Для чого потрібні генплани територій. *Українська правда* 07 січ. 2017 р. URL: <http://www.pravda.com.Ua/columns/2017/01/7/7131578/> (дата звернення 12.06.2024).

83. Оболенський О. Ю., Сороко В. М. Методика проведення функціонального аналізу діяльності органів державної влади з урахуванням доцільності надання ними послуг: наук. розроб. Київ: НАДУ, 2009. 40 с.

84. Оганесян С. М. Понятие международных стандартов прав человека. *Международное публичное и частное право*. 2008. № 2. С. 18–22.

85. Огляд програм ЄС, доступних для заявників з України. Фонд Східна Європа. 2024. URL:<https://eef.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Posibnyk-Oglyad-program-YES-dostupnyh-dlya-zayavnykiv-z-Ukrai-ny.pdf> (дата звернення 12.06.2024).

86. Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). URL: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=7236>. (дата звернення 12.06.2024).

87. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.Ua/laws/show/5/2015> (дата звернення 12.06.2024).

88. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Sotsialno-ekonomichniiRozvitokRegioniv> (дата звернення 12.06.2024).

89. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/region_Ukr-d43fd.pdf (дата звернення 12.06.2024).

90. Оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів (лютий-березень 2023 р.). Центр Розумкова. 2023. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-liutyi-berezen-2023r> (дата звернення 12.06.2024).

91. Падіння ВВП України у жовтні-2022 прискорилося до 39% через російські атаки на інфраструктуру Мінекономіки. *Інтерфакс-Україна* від 10 лист. 2022 р. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/871221.html>. (дата звернення 12.06.2024).

92. Палагнюк Ю. В. «Державна політика» та «публічна політика»: теоретичний аспект. *Наукові праці. Державне управління*. Випуск 169. Том 181. С. 63–67.

93. Панченко Г. О. Державно-громадянське партнерство: галузеві особливості впровадження. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Механізми державного управління»*. 2023. Вип. 11 (25). С. 754–765. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11\(25\)-754-765](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11(25)-754-765). (дата звернення 12.06.24).

94. Парсонс В. Публічна політика. Вступ до теорії й практики аналізу політики. / пер. з англ. Київ: Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2006. С. 57–59.

95. Пігуль Н. Г. Соціальна інфраструктура: функціональне призначення та особливості розвитку. *Економічний аналіз*. 2014. Том 16. № 1. С. 117–122.

96. Підсумковий документ саміту Великої двадцятки на Балі з рішучим засудження війни в Україні було підтримано одноголосно, включаючи Росію. *DW*. 16 лист. 2022 р. URL: <https://www.dw.com/uk/lideri-g20-zasudili-vijnu-rf-proti-ukraini-deklarada/a-63773354> (дата звернення 12.06.2024).

97. Піроженко Н., Корощенко М. Роль та місце стратегічних провайдерів у процесах реформування системи охорони здоров'я в умовах євроінтеграції. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*: електрон. наук. фахове вид. 2024. Вип. 32. URL: DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb322024321959>

98. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-

VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 12.06.2024).

99. Політанський В. С. Право на інформацію як фундаментальне право людини: монографія. Харків: Право, 2017. С. 72.

100. Попова О. О. Щодо критеріїв оцінювання якості надання адміністративних послуг (на прикладі адміністративних послуг, що надаються органами внутрішніх справ у сфері обігу зброї). *Форум права*. 2013. № 3. С. 490–495.

101. Прем'єр міністр: Європейський Союз відкрив переговори про вступ України. *Урядовий портал*. URL: kmu.gov.ua/news. (дата звернення 12.06.2024).

102. Приходченко Л. Стратегічні провайдери процесу реалізації публічної політики та реформування системи публічного управління в Україні. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*: електрон. наук. фахове вид. 2025. № 33. С. 7–13. DOI: 10.35432/tisb332025322312

103. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 р. № 2259-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text> (дата звернення 12.06.2024).

104. Про Державний бюджет України на 2023 рік: Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2023 рік. URL: mof.gov.ua/uk/budget_2023-582 (дата звернення 12.06.2024).

105. Про Державний бюджет України на 2024 рік: Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2024 рік. № 3460-IX. URL: mof.gov.ua/uk/budget_of_2024-698 (дата звернення 12.06.2024).

106. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення 12.06.2024).

107. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1700-18> (дата звернення 12.06.2024).

108. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року: затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179 «Про

затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 12.06.2024).

109. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 р. № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2849-20> (дата звернення 12.06.2024).

110. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки: Указ Президента України від 27.09.2021 р. № 487/2021. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text (дата звернення 12.06.2024).

111. Про олігархів або деолігархізацію: Закон України від 23.09.2021 р. № 1780-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1780-20> (дата звернення 12.06.2024).

112. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 р. № 2625-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text> (дата звернення 12.06.2024).

113. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. (дата звернення 12.06.2024).

114. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T141508?an=18> (дата звернення 12.06.2024).

115. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. №333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення 12.06.2024).

116. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення 12.06.2024).

117. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення 12.06.2024).

118. Проект Плану відновлення України: матеріали робочої групи «Соціальний захист». Національна рада з відновлення України від наслідків війни. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni/robochi-grupi> (дата звернення 12.06.2024).

119. Проект плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України. URL: <https://dsp.gov.ua/proiekt-planu-zakhodiv-z-pisliavoiennoho-vidnovlennia-ta-rozvytku-ukrainy/> (дата звернення 12.06.2024).

120. Прудникова О. В. Інформаційна культура: концептуальні засади та світогдний сенс: монографія. Харків: Право, 2015. 352 с.

121. Публічне управління : термінол. слов. / уклад.: В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін.; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ: НАДУ, 2018. 224 с.

122. Пухкал О. Г. Публічна та державна політика: єдність та відмінності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № № 24. С. 106–112.

123. Радзієвський І. А. Феномен глобалізації і державне управління: *Державне управління: теорія та практика*. 2006. № 1. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej3/txts/EIЬOZOEIYA03-RADZIEVSKIY.pdf> (дата звернення: 11.11.2021).

124. Регіонально-адміністративний менеджмент: навч. посіб. / під ред. д. філос. н., проф. В. Г. Воронкової. Київ: «Видавничий дім «Професіонал», 2010. С. 198–223.

125. Резнікова В. В. Сутність категорії «послуга»: аналіз існуючих концепцій. *Вісник господарського судочинства*. 2009. № 1. 58–68.

126. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення 12.06.2024).

127. Роль і місце України в перспективних європейській та євроатлантичній системах безпеки. Центр Разумкова, 2022 р. С. 4–9. URL: https://razumkov.org.ua/images/2022/ii/i6/2022_Rolj_i_mistce_Ukr.pdf (дата звернення 12.06.2024).

128. Рух України до ЄС: експертні оцінки і спостереження. *Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи*. Український центр економічних і політичних

досліджень імені Олександра Разумкова 2022. №1-2 (187–188). С. 83. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf (дата звернення 12.06.2024).

129. Сивак Т. В., Гончарук Н. Т. Інноваційні підходи до забезпечення стратегічного менеджменту у сфері публічного управління України. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління та адміністрування: наук.-вироб. журнал*. м. Запоріжжя, 2024. №3. С. 105–113. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2024.3.16> (дата звернення 12.06.2024).

130. Сивак Т., Макаренко Л., Чухрай Н. Публічно-приватне партнерство як форма політичної участі. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політичні студії*. Львів, 2021. № 34. С. 158–164. URL: DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.34.22> (дата звернення 12.06.2024).

131. Сивак Т. В. Принципи стратегічних комунікацій у публічному управлінні. *Державне управління: теорія та практика: електрон. наук. фахове вид. НАДУ при Президентові України*. Київ, 2019. № 1/2019. С. 41–49. URL: DOI:10.36030/2311-6722-2019-1-41-49 (дата звернення 12.06.2024).

132. Сидоренко В., Горошкова Л., Єрмоленко А., Грядуща В. та ін. Удосконалення сучасних моделей підвищення кваліфікації педагогів професійної освіти в умовах сталого розвитку: колективна монографія: електронне видання: /за наук. ред. д.пед.н. В.В. Сидоренко. Poland: Bilostok. 2021. 168 с.

133. Стратегічні партнери України (реалії та пріоритети в умовах війни). *Національна безпека і оборона*. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, 2023. № 3–4 (193–194). 153 с.

134. Стратегія, лідерство та інновації в ЦНАП м. Львова. Платформа Дія Центрів. Львів, 2021. URL: <https://center.diia.gov.ua/history/strategia-liderstvo-ta-innovacii-v-spar-m-lvova> (дата звернення: 03.09.2023).

135. Табалова О. Є. Передумови виникнення регіональних асиметрій сталого розвитку в Україні. *Фінансовий простір*. 2012. № 3 (7). С. 26–30.

136. Телешун С. О., Ситник С. В., Рейтерович І. В. Що таке публічна політика? URL: [Ше:////С:№еге/ 92EA~1/AppBala/БосаШетр/КШПРООНУ.Мт](https://www.youtube.com/watch?v=92EA~1/AppBala/БосаШетр/КШПРООНУ.Мт) (дата

звернення 12.06.2024).

137. Тертичка В. Суспільна політика: чи стала вона сферою наукового пошуку і прикладних досліджень в Україні? *Політичний менеджмент*. 2007. №1(22). С. 10–23.

138. Тимощук В. П. Вплив війни на сферу адміністративних послуг та рекомендації на майбутнє. *Центр політико-правових реформ*. 2022. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/vplyv-viiny-na-sferu-administratyvnykh-posluh-ta-rekomendatsii-na-maibutnie/> (дата звернення: 02.09.2023).

139. Тимощук О. Вплив російсько-української війни на євроінтеграційні процеси в контексті набуття Україною статусу кандидата в члени ЄС: міжнародно-правовий аспект. *Правова система: теорія і практика*. 2022. № 4. С. 81-87. URL: DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.3.14> (дата звернення 12.06.2024).

140. Титаренко Л. Становлення, розвиток та перспективи соціально орієнтованої держави в Україні. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2010. Вип. 41. С. 132–140.

141. Туркова О. К. Сервісна спрямованість надання адміністративних послуг в Україні: процедурні аспекти. *Право і суспільство*. 2015. № 5/2. Ч. 3. С. 189–17.

142. Філіпчук В. О., Постригань Г. Ф. Сучасні підходи до визначення публічної політики. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки*. 2021. С. 13–18.

DOI:<https://doi.org/10.31558/2617-0248.2021.6.3>. (дата звернення 12.06.2024).

143. Фінансова допомога від міжнародних партнерів: скільки Україна отримала на 1 жовтня. *Економічна правда*. 6 жов. 2022 р., URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/10/6/692303> (дата звернення 12.06.2024).

144. Фонд «Rebiuld Ukraine». URL: rebuildukraine.foundation.org (дата звернення 12.06.2024).

145. Цілі Розвитку Тисячоліття. Україна – 2010: Національна доповідь. URL:www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/MDGs%20Ukraine%202010%20Report%20ukr.pdf (дата звернення 12.06.2024).

146. Шарий В. Децентралізація і публічна політика: теоретичні аспекти: дис. ... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.04 – Місьцеве самоврядування / В. І. Шарий. – Харків, 2018. 368 с.

147. Шаров Ю., Чикаренко І. Європейські стандарти публічного управління: проекція на муніципальний рівень. *Державне управління та місцеве самоврядування*: зб. наук. праць. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2010. Вип. 1(4). С. 295–304. URL: [www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_01\(4\)/10syppmr.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_01(4)/10syppmr.pdf) (дата звернення 12.06.2024).

148. Школьний Є. Україна прагне стати сервісною державою. Якісні адміністративні послуги будуть її обличчям. *Реанімаційний пакет реформ*. URL: <https://rpr.org.ua/news/ukraine-prahne-staty-servisnoiu-derzhavoiu-yakisni-administratyvni-poshihy-budut-ii-oblychchiam-yevhen-shkolnyy-ekspert-tsppr-z-putan-publichnoi-administratsii/> (дата звернення: 01.09.2023).

149. Шкурат І. В. Основні напрями впливу глобалізації на державне управління в умовах трансформаційного розвитку. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 3(22). С. 21–26.

150. Шлях до ЄС: Копенгагенські критерії. Інститут Економічних Досліджень та Політичних Консультацій. кїїв, 2024. URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2024/ERIM/%D0%9F%D0%9F_%D0%A8%D0%BB%D1%8F%D1%85%20%D0%B4%D0%BE%20%D0%84%D0%A1_UA.pdf (дата звернення 12.06.2024).

151. Ярош В. Ю. Право на інформацію як прояв свободи. *Держава і право. Юрид. і політ. науки* / голова редкол. Ю. С. Шемшученко. Київ: Ін-т держави і права НАН України, 2006. Вип. 32. С. 131–136.

152. BEBEL, O. Публічна політика як спосіб ФОРМУВАННЯ стратегічних політичних рішень. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. м. Дніпро, 2024. 16(1), 82–94. URL: <https://doi.org/10.15421/352422> (дата звернення 12.06.2024).

153. Bellagio STAMP. Sustainability assessment and measurement principles. *The International Institute for Sustainable Development (IISD)*. URL: www.iisd.org/focus-areas/act-together (дата звернення 12.06.2024).

154. Bertelsmann Stiftung. Sustainable Governance Indicators [http. URL: www.sginetwork.org/pdf/SGI11_Codebook_EN.pdf](http://www.sginetwork.org/pdf/SGI11_Codebook_EN.pdf) (дата звернення 12.06.2024).

155. Bryson, J., Bert, G. (2018). Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations: A Guide to Strengthening and Sustaining Organizational Achievement, 6th Edition. URL: <https://surl.li/umwdnz> (дата звернення 12.06.2024).

156. Capano, G. Howlett, M. Introduction: Multidimensional World of Policy Dynamics. *European and North American Experiences in Policy Change*. Policy Drivers and Policy Dynamics. London, 2009. P. 1–12.

157. Creating OGP's Future Together Strategic Planning 2023–2028. Phase 3. Report. *Open Government Partnership*, 2023. URL: <https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2023/05/Creating-OGPs-Future-Together-Phase-3-report.pdf> (дата звернення 12.06.2024).

158. Dahl, R. A. (1989). Democracy and Its Critics. URL: https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2245&context=faculty_scholarship (дата звернення 12.06.2024).

159. Development Index (ICT). URL: <http://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2015/>. (дата звернення 12.06.2024).

160. Dye T. Understanding Public Policy. Florida State University. 14th Edition. 2013. 368 p.

161. EU Digital Economy Report. 2023. URL: <https://www.acelerapyme.gob.es/en/news/pill/state-digital-decade-report-2023> (дата звернення 12.06.2024).

162. European Commission Report on Ukraine Facility. 2024. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/funding-and-technical-assistance/ukraine-facility_en (дата звернення 12.06.2024).

163. Freedom in the World. URL: https://freedomhouse.org/sites/default/files/FH_FITW_Report_2016.pdf. (дата звернення 12.06.2024).

164. G-7 засудила плани кремля про псевдореферендуми і ядерні загрози, обіцяє санкції. *Європейська правда*, 23 вер. 2022 р. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2022/09/23/7368712-doslidzhennia/dovira-do-instytutiv-suspilstva-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian> (дата звертання: 27.04.2023)

165. Global Competitiveness Index) (GCI)). URL: <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>. (дата звернення 12.06.2024).
166. Global Innovation Index (GII). URL: <https://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/GII-2015-v5.pdf> (дата звернення 12.06.2024).
167. Governance Matters VIII: Aggregate and Individual Governance Indicators, 1996–2008 (June 29, 2009). World Bank Policy Research Working Paper No. 4978. URL: <http://ssrn.com/abstract=1424591> (дата звернення 12.06.2024).
168. Habermas, J. *Between Facts and Norms*. Cambridge, 1996. 631 p.
169. Hodge, G. A., & Greve, C. (2007). *Public-Private Partnerships: An International Performance Review*. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1540-6210.2007.00736.x> (дата звернення 12.06.2024).
170. Hood, C. (1991). *A Public Management for All Seasons?* *Public Administration*. 1991 Vol. 69. P. 3–19. URL: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PSPA108/4NMP%20all%20seasonsfulltext.pdf> (дата звернення 12.06.2024).
171. Hooghe, L., & Marks, G. (2001). *Multi-Level Governance and European Integration*. URL: https://www.researchgate.net/publication/246883870_Multi-Level_Governance_and_European_Integration (дата звернення 12.06.2024).
172. Human Development Index. URL: <http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>. (дата звернення 12.06.2024).
173. Jonathan Hall. *Trauma and Trust: How War Exposure Shapes Social and Institutional Trust Among Refugees*. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2022.786838/full> (дата звернення 12.06.2024).
174. Kaufmann D., Kraay A., Mastruzzi M. *The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues*. World Bank Policy Research Working Paper No. 5430 Working Paper Series. URL: http://papers.ssrn.com/sol3/cf_dev/AbsByAuth.cfm?per_id=163813#reghttp://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp; (дата звернення 12.06.2024).
175. Kaufmann, D., Kraay, A., & Zoido-Lobaton, P. (1999). *Governance Matters.. Reforming Public Institutions and Strengthening Governance*. 1999. 64 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=188568 (дата звернення

12.06.2024).

176. Lévesque B. Social Innovation and Governance in Public Management Systems: Limits of NPM and search for alternatives? Cahiers du CRISES, 2012. URL: https://crises.uqam.ca/wp-content/uploads/2018/10/ET1116_GS.pdf (дата звернення 12.06.2024).

177. Lowi, T. J. (1969). The End of Liberalism: The Second Republic of the United States. New York: Norton. 1969. 360 p. URL: <https://archive.org/details/endofliberalisms0000lowi> (дата звернення 12.06.2024).

178. March, J. G., & Olsen, J. P. (1984). The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life. *The American Political Science Review*. 1984. Vol. 78, No. 3. pp. 734–749. URL: <http://www.rochelleterman.com/ComparativeExam/sites/default/files/Bibliography%20and%20Summaries/March%20and%20Olson%201984.pdf> (дата звернення 12.06.2024).

179. Mutua M. W. Standard Setting in Human Rights: Critique and Prognosis. *Human Rights Quarterly*. 2007. Vol. 29. P. 547–630.

180. National Alliance for Public Charter Schools. URL: <https://publiccharters.org/> (дата звернення 12.06.2024).

181. NHS Annual Report 2022. URL: <https://www.england.nhs.uk/publications/annual-report/> (дата звернення 12.06.2024).

182. OECD. URL: <http://stats.oecd.org/glossary/detail> (дата звернення 12.06.2024).

183. Open Government Partnership. URL: <https://www.opengovpartnership.org/about/> (дата звернення 12.06.2024).

184. Osborne, D., & Gaebler, T. (1992). Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector. New York: Addison-Wesley, 1992 420 p. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/pam.4050130113> (дата звернення 12.06.2024).

185. Ostrom, E. (1990). Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action. Cambridge University Press, 1990. 280 p. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Governing_the_Commons.html?hl=uk&id=4xg6oUobMz4C&redir_esc=y (дата звернення 12.06.2024).

186. Paris Agreement Report. URL: <https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement> (дата звернення 12.06.2024).

187. Peters, B. G., & Pierre, J. (2000). *Governance, Politics and the State*. Basingstoke: Macmillan. 2000. 256 p. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Governance_Politics_and_the_State.html?id=8leSQgAACAAJ&redir_esc=y (дата звернення 12.06.2024).

188. Pollitt, C., & Bouckaert, G. (2011). *Public Management Reform: A Comparative Analysis*. Oxford University Press, 2004. 345 p. URL: https://books.google.com/books/about/Public_Management_Reform.html?id=rei8DGQQoooC (дата звернення 12.06.2024).

189. Provision of services: Cable diffusion of television: Judgment of the Court of 18 Marcy 1980. SA Compagnie generale pour la diffusion de la television, Coditel, and others v Cine Vog Films and others. Reference for a preliminary ruling: Cour d'appel de Bruxelles Belgium.. Case 62/79. European Court reports. 1980. P. 881. (дата звернення 12.06.2024).

190. Rhodes, R. A. W. (1997). Understanding Governance: Policy Networks, Governance, Reflexivity and Accountability. *Administrative Theory & Praxis* 1998. Vol. 20. No. 3. P. 394–396. URL: <https://www.jstor.org/stable/25611298> (дата звернення 12.06.2024).

191. Rosenthal, U., & Kouzmin, A. (1997). Crisis and Crisis Management: Toward Comprehensive Government Decision Making. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 1997. V. 7, Is. 2. P. 277–304. URL: <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.jpart.a024349> (дата звернення 12.06.2024).

192. Skilled services in the plastering trade National rules requiring foreign skilled-trade undertakings to be entered on the trades register –Proportionality): Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 11 December 2003 in Case C-215/01. Reports of Case. 2003. P. 95.

193. Social Progress Index (SPI). URL: <http://www.socialprogressimperative.org/data/spi>. (дата звернення 12.06.2024).

194. Space Policy Reports, NASA. URL: <https://www.nasa.gov/nasa-science-policies-and-reports/> (дата звернення 12.06.2024).

195. State Statistics Service of Ukraine. URL: <https://stat.gov.ua/uk> (дата звернення 12.06.2024).

196. The Global Competitiveness Report 2015–2016. URL: http://www3.weforum.org/docs/gcr/20152016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf. (дата звернення 12.06.2024).

197. The Go To Think Tank Index. URL: <http://gotothinktank.com/index> (дата звернення 12.06.2024).

198. The Partnership for Social Innovation. *Entered Europe*. URL: <https://www.interregeurope.eu/good-practices/the-partnership-for-social-innovation> (дата звернення 12.06.2024).

199. Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/> (дата звернення 12.06.2024).

200. Trejo-Range M.A., Marchezini V., Rodriguez D.A., Santos D., M., Gabos M., Lélis de Paula A., Santos E., Sampaio do Amaral F. Incorporating social innovations in the elaboration of disaster risk mitigation policies. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2023. Vol. 84. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2022.103450> (дата звернення 12.06.2024).

201. Ukraine Association Agreement Implementation Report. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/en/news/08-08-22-2/> (дата звернення 12.06.2024).

202. UN Sustainable Development Goals Report, 2023. URL: https://www.globalsociety.earth/post/un-sustainable-development-report-2023?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwytSBhCKARIsAMGJyzpJlYjOHe8qTK5m3PT-26p5SBh-Kgpv-x85_V2NbhYIZdIzeuPSGTgaAhu6EALw_wcB (дата звернення 12.06.2024).

203. Watson, G., Shilpa, P. The formation of public-public partnerships: a case study examination of collaboration on a «back to work» initiative. University of Warwick Publications service. URL: <http://wrap.warwick.ac.uk/36999> (дата звернення 12.06.2024).

204. World Bank Economic Outlook. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects> (дата звернення 12.06.2024).

205. World Bank Governance Indicators. 2023. URL:

<https://databank.worldbank.org/source/worldwide-governance-indicators> (дата звернення 12.06.2024).

206. World Bank Reports on Public Procurement Reform. URL: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/656521623167062285/improving-public-procurement-outcomes-review-of-tools-and-the-state-of-the-evidence-base> (дата звернення 12.06.2024).

207. World Economic Forum (WEF). URL: <http://www.weforum.org>. (дата звернення 12.06.2024).

208. Worldwide Governance Indicators (WGI). URL: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index> (дата звернення 12.06.2024).

ДОДАТКИ

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Гришова І., Кизим М., Губарева І., Хаустова В., Лівінський А., Корошенко М. Assessment of the EU and Ukraine Economic Security and Its Influence on Their Sustainable Economic Development. *Sustainability* 2020, 12(18), 7692. URL: <https://doi.org/10.3390/su12187692>

DOI: [10.3390/su12187692](https://doi.org/10.3390/su12187692)

2. Корощенко М.М. Проблеми взаємодії публічної влади та громадянського суспільства в Україні та шляхи їх вирішення. Науково-практичний журнал Чорноморського національного університету імені Петра Могили *ІНВЕСТИЦІЇ: ПРАКТИКА ТА ДОСВІД*. 2024. №4. С. 229. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/issue/current>

DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.4.229>

3. Корощенко М.М. Шляхи підвищення ефективності публічної політики в Україні на основі кращої світової практики. Міжнародний науковий економічний журнал Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2023. №12. С. 6. URL: <http://www.business-inform.net/for-authors/?p=6>

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-12-6-11>

4. Корощенко М.М. Моніторингові засади формування систем публічного управління в Україні. Електронний журнал Дніпровського державного аграрно-економічного університету *ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ: УДОСКОНАЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК*. 2024. №2. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/3012/3048>

DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.2.27>

5. Корощенко М.М. Інтеграційні процеси в сфері державного управління в умовах російсько-української війни. Збірник наукових праць Придніпровської державної академії будівництва та архітектури *ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР*.

2024. №189. С.58-61. URL: <http://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1384/1332>

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-10>

6. Корощенко М.М. Дослідження публічної політики митної адміністрації у наукових працях. Збірник наукових праць Інституту регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України *СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ*. 2023. №4. С.25-29. URL: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-4-4>

7. Корощенко М.М. Модель «належного врядування», як шлях реформування публічної політики в Україні. Науковий журнал Національної академії наук України та ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» *Економіка України*. 2024. №4(749). С.57-67. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.04.057>

8. Корощенко М.М. Процеси реформування в системі державного управління в умовах російсько-української війни: адаптивний сценарій. Міжнародний науковий економічний журнал Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2024. №1. С. 6-13. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-1-6-13>

9. Корощенко М.М., Іванова А.В. Стратегічні провайдери публічної політики України в умовах Євроінтеграції під час російсько-української війни. Електронне наукове фахове видання *Теоретичні та прикладні питання державотворення* Громадської організації «Одеський інститут соціальних технологій». 2023. Випуск 30 ISSUE С. 136-145. URL: <https://doi.org/10.35432/tisb302023324883>

DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb302023324883>

10. Піроженко Н., Корощенко М. Роль та місце стратегічних провайдерів у процесах реформування системи охорони здоров'я в умовах євроінтеграції. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*: електрон. наук.фах.вид. / ГО "Асоц. дослідн. держ. упр.", ГО "Одес. ін-т соц. технол.", Одеса, 2024. Вип. 32. – 445 с. – С. 253-262. URL: DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb322024321959>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Корощенко М.М. Особливості сучасної української публічної політики в умовах російсько-української війни. *Особливості функціонування економіки в умовах кризи* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Східноєвропейський центр наукових досліджень (Черкаси, 31 січня 2024 р). Research Europe. 2024. С.173-179. URL: <https://researcheurope.org/product/book-43/>
2. Корощенко М.М. Сучасні наукові уявлення про сутність і природу публічної політики. *Наука та освіта під впливом глобальних викликів* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Міжнародний гуманітарний дослідницький центр (Чернігів, 30 січня 2024 р). Research Europe. 2024. С. 156-160. URL: <https://researcheurope.org/product/book-42/>
3. Корощенко М.М. Публічна політика в Україні з урахуванням євроінтеграції: удосконалення нормативного забезпечення. *Global science: prospects and innovations*. Proceedings of the 6th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2024. Pp. 399-408. ISBN 978-92-9472-196-9 URL: <https://sci-conf.com.ua/vi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-global-science-prospects-and-innovations-1-3-02-2024-liverpul-velikobritaniya-arhiv/>

ЗАТВЕРДЖУЮ

ТВО Начальника інституту
Військово-Морських Сил
Національного університету
«Одеська морська академія»

О.С.Гавалюх

11 вересня 2023 р.

АКТПро використання результатів
дисертаційного дослідженняначальника кафедри Кораблеводіння та штурманського озброєння
капітана 1 рангу Корощенко М.М.на тему «Стратегічні провайдери публічної політики в умовах Євроінтеграції»
в навчальному процесі інституту

Цей акт складено у тому, що результати дисертаційного дослідження на тему «Стратегічні провайдери публічної політики в умовах Євроінтеграції» впровадженні у навчальний процес Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія», а саме – у процесі читання лекцій, проведення семінарських занять та в підготовку навчально-методичних матеріалів по дисциплінам:

- Основи правознавства;
- Інформатика та основи програмування
- Прикладна інформатика.

ТВО заступника начальника
Інституту Військово-Морських Сил з навчальної та наукової роботи -
начальник відділення
капітан 2 рангу

Олександр ЧАУС

**ЧОРНОМОРСЬКА РЕГІОНАЛЬНА
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТОДАВЦІВ
ПІДПРИЄМСТВ ПО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЮ
МОРЯКІВ**

**ЧЕРНОМОРСКАЯ РЕГИОНАЛЬНАЯ
ОРГАНИЗАЦИЯ РАБОТОДАТЕЛЕЙ
ПРЕДПРИЯТИЙ ПО ТРУДОУСТРОЙСТВУ
МОРЕХОДОВ**

вул. Кобзарська, 30, м. Одеса, Україна, 65029
тел./факс: (0482) 35-65-03 тел.: 35-65-01; 35-65-02

ул. Кобзарская, 30, г. Одесса, Украина, 65029
тел./факс: (0482) 35-65-03 тел.: 35-65-01; 35-65-02

28.11.2023 № 184-23

Акт про впровадження результатів дослідження

Цей акт виданий у тому, що результати, висновки та пропозиції наукової дисертаційного дослідження Корощенко М.М., на тему «Стратегічні провайдери публічної політики в умовах євроінтеграції» є успішно використаними у діяльності Чорноморської регіональної організації роботодавців підприємств по працевлаштуванню моряків, зокрема, під час громадської експертизи діяльності Міністерства інфраструктури України та Міністерства соціальної політики України щодо процедури працевлаштування і соціального захисту моряків та їх сімей в період військового стану в Україні.

Голова Чорноморської регіональної
організації роботодавців
підприємств по
працевлаштуванню моряків

Кривонос О.Д.

ОДЕСЬКА МІСЬКА РАДА
УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ВЗАЄМОДІЇ
З ОРГАНАМИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

вул. Косовська, 2-Д, м. Одеса, 65017, тел. (048) 737-65-36

e-mail: upr_oson@omr.gov.ua, код ЄДРПОУ 34873542

27.11.2023 р. № _____

на № _____ від _____

АКТ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дійсним актом підтверджується, що результати, висновки та пропозиції дисертації дослідження Корощенко Миколи Миколайовича, на тему «Стратегічні провайдери публічної політики в умовах євроінтеграції» є успішно використаними у діяльності Управління з питань взаємодії з органами самоорганізації населення Одеської міської ради, зокрема під час проведення Управлінням циклу засідань-нарад в період з січня 2020 по лютий 2022 р.р. при участі керівників органів самоорганізації населення та представників виконавчих органів Одеської міської ради, щодо проведення реформ в Україні в рамках статусу кандидата на членство в Європейському Союзі, а також при розробленні відповідних експертних пропозицій та запровадженні їх для діалогу між Управлінням, виконавчими органами Одеської міської ради, депутатським корпусом, органами самоорганізації населення м. Одеси та іншими громадськими організаціями.

В. о. начальника Управління

Андрій КОЧЕРГІН

ul. Koblevska, 30, Odessa, Ukraine, 65029
tel./fax: (0482) 35-65-03 tel.: 35-65-01; 35-65-02

Кривонос О.Д.

Довідка
про використання результатів дисертаційної роботи
Корощенко Миколи Миколайовича
«Стратегічні провайдери публічної політики в умовах Євроінтеграції.»
у науково-дослідницькій діяльності
Національного університету «Одеська політехніка»

Надана довідка підтверджує, що дисертаційне дослідження Корощенко Миколи Миколайовича «Стратегічні провайдери публічної політики в умовах Євроінтеграції» виконане відповідно до планів, затверджених Міністерством освіти і науки України і є складовою частиною кафедральної науково-дослідницької роботи за темою «Забезпечення сталого розвитку територіальних громад та регіонів в умовах політико-управлінських трансформацій», № державної реєстрації 0122U002195.

Проректор

Дмитро ДМИТРИШИН